

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗ ΕΚΘΕΣΗ 2023

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2023

ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Αμερικής 11 Αθήνα 106 72, Ελλάδα

www.hfisc.gr

T: +30 211 1039600

e-mail: hfisc@hfisc.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Επισκόπηση	7
Μέρος Α΄: Μακροοικονομικές εξελίξεις και προοπτικές	9
1. Εξέλιξη και εκτιμήσεις ΑΕΠ και συνιστωσών για το 2023	11
2. Απασχόληση και ανεργία	15
3. Πληθωρισμός	19
4. Ισοζύγιο πληρωμών	23
4.1 Ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών	24
4.2 Ισοζύγιο πρωτογενών και δευτερογενών εισοδημάτων	25
4.3 Ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών – Διεθνής επενδυτική θέση	25
4.4 Ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών, επενδύσεις και έλλειμμα αποταμίευσης	25
5. Χρηματοπιστωτικός Τομέας	29
5.1 Καταθέσεις	30
5.2 Χορηγήσεις	31
5.3 Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ).....	32
6. Μακροοικονομικές προβλέψεις και αβεβαιότητες για το 2024	35
6.1 Μακροοικονομικές προβλέψεις εγχώριων και διεθνών φορέων για το 2024	36
6.2 Πηγές μακροοικονομικών αβεβαιοτήτων για το 2024	37
Μέρος Β΄: Δημοσιονομικές εξελίξεις και προοπτικές	39
7. Εκτέλεση Προϋπολογισμού 2023	41
7.1 Εκτέλεση ΚΠ Ιαν.-Οκτ. 2023	42
7.2 Εκτέλεση Προϋπολογισμού ΓΚ Ιαν.-Οκτ. 2023 σε ταμειακή βάση και δημοσιονομικοί στόχοι 2023	45
8. Εξέλιξη εγγυήσεων και ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων ελληνικού δημοσίου.....	47
8.1 Εγγυήσεις ελληνικού δημοσίου	48
8.2 Ληξιπρόθεσμες Υποχρεώσεις.....	50
9. Δημόσιο χρέος και επιτόκια κρατικού δανεισμού.....	53
9.1 Η επίδραση των μακροοικονομικών μεγεθών στο λόγο χρέος προς ΑΕΠ	54
9.2 Η εκδοτική δραστηριότητα	56
9.3 Αποδόσεις δεκαετών ομολόγων	56
9.4 Οι νέοι δημοσιονομικοί κανόνες και οι αναλύσεις βιωσιμότητας χρεών	57
10. Δημοσιονομικές προβλέψεις και προοπτικές.....	59
10.1 Δημοσιονομικά αποτελέσματα 2023	60
10.2 Δημοσιονομικές εξελίξεις για το 2024	62

Ευρετήριο Πινάκων

Πίνακας 1: ΑΕΠ 2023 και συνιστώσες της εθνικής δαπάνης (ποσοστιαίες μεταβολές σε ετήσια βάση).....	12
Πίνακας 2: ΑΣΠΚ ανά κατηγορία επένδυσης (σε εκατ. ευρώ)	13
Πίνακας 3: Εισαγωγές και εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (σε εκατ. ευρώ)	13
Πίνακας 4: Ισοζύγιο πληρωμών Ιαν.-Σεπ. 2023 (εκατ. ευρώ)	24
Πίνακας 5: Προβλέψεις ποσοστού (%) μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ και των συνιστωσών του μεταξύ 2023 και 2024	37
Πίνακας 6: Εκτέλεση ΚΠ Ιαν.-Οκτ. 2023 (εκατ. ευρώ)	42
Πίνακας 7: Έσοδα ΚΠ Ιαν.-Οκτ. 2023 (εκατ. ευρώ).....	43
Πίνακας 8: Φορολογικά Έσοδα ΚΠ Ιαν.-Οκτ. 2023 (εκατ. ευρώ).....	44
Πίνακας 9: Δαπάνες ΚΠ Ιαν.-Οκτ. 2023 (εκατ. ευρώ).....	45
Πίνακας 10: Εκτέλεση προϋπολογισμού σε επίπεδο ΓΚ (εκατ. ευρώ) Ιαν.-Οκτ. 2023	46
Πίνακας 11: Παρασχεθείσες εγγυήσεις ελληνικού δημοσίου (Σεπτεμβρίου 2023)	48
Πίνακας 12 : Εκδόσεις ελληνικών ομολόγων Ιαν.-Οκτ. 2023.....	56

Ευρετήριο Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Τριμηνιαίο ΑΕΠ 2018-2023 (μεταβολή σε ετήσια βάση)	12
Διάγραμμα 2: Εκτιμήσεις για τον ρυθμό αύξησης του ελληνικού ΑΕΠ για το 2023.....	14
Διάγραμμα 3: Εκτιμήσεις για τον ρυθμό αύξησης (%) του ΑΕΠ για το 2023 των 27 χωρών της ΕΕ.....	14
Διάγραμμα 4: Ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα και στις χώρες της ΕΕ	16
Διάγραμμα 5: Κενό απασχόλησης φύλου, Ελλάδα & ΕΕ των 27 (2012-2022)	17
Διάγραμμα 6: Εξέλιξη του Εργατικού Δυναμικού στην Ελλάδα (2009-2023).....	17
Διάγραμμα 7: Πραγματικό μοναδιαίο κόστος εργασίας (Ελλάδα, ευρώζώνη, 2015=100)	18
Διάγραμμα 8: Μηνιαία εξέλιξη Εν.ΔΤΚ στην Ελλάδα και την ευρωζώνη (ετήσιες % μεταβολές)	20
Διάγραμμα 9: Εν.ΔΤΚ Οκτωβρίου 2023 στην Ελλάδα ανά ομάδα αγαθών & υπηρεσιών	20
Διάγραμμα 10: Προβλέψεις ΥΠΕΘΟ και διεθνών οργανισμών για την εξέλιξη του πληθωρισμού (ετήσια % μεταβολή Εν.ΔΤΚ)	21
Διάγραμμα 11: Διαχρονική εξέλιξη της ακαθάριστης αποταμίευσης στην Ελλάδα και στην ΕΕ (ως % του ΑΕΠ)	26
Διάγραμμα 12: Ακαθάριστη αποταμίευση στις χώρες της ΕΕ το 2022 (ως % του ΑΕΠ).....	26
Διάγραμμα 13: Διαχρονική εξέλιξη του ΑΣΠΚ στην Ελλάδα και στην ΕΕ (ως % του ΑΕΠ)....	27
Διάγραμμα 14: ΑΣΠΚ στις χώρες της ΕΕ το 2022 (ως % του ΑΕΠ)	27
Διάγραμμα 15: Ακαθάριστη αποταμίευση, ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου και ισοζύγιο αγαθών & υπηρεσιών στην Ελλάδα (ως % του ΑΕΠ).....	28

Διάγραμμα 16: Καταθέσεις νοικοκυριών και μη χρημ/κών επιχειρήσεων κατά το χρονικό διάστημα Σεπ. 2009 -2023 σε χιλιάδες ευρώ.	30
Διάγραμμα 17: Καταθέσεις νοικοκυριών κατά το χρονικό διάστημα Σεπ. 2022–Σεπ. 2023 σε χιλιάδες ευρώ.....	31
Διάγραμμα 18: Καταθέσεις μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων κατά το χρονικό διάστημα Σεπ. 2022–Σεπ. 2023 σε χιλιάδες ευρώ	31
Διάγραμμα 19: Υπόλοιπο συνολικής χρηματοδότησης, χρηματοδότησης εγχώριου ιδιωτικού τομέα (αριστερός άξονας) και ΓΚ (δεξιός άξονας) από τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (δισ. ευρώ)	31
Διάγραμμα 20: Ρυθμός μεταβολής, σε ετήσια βάση, των υπολοίπων χρηματοδότησης προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα.....	32
Διάγραμμα 21: ΜΕΔ (όγκος και ποσοστό επί του συνόλου των δανείων) σε ενοποιημένη βάση και σε χιλιάδες ευρώ.	33
Διάγραμμα 22: ΜΕΔ (σε χιλιάδες ευρώ και ως % επί του συνόλου).....	33
Διάγραμμα 23: ΜΕΔ ανά κατηγορία (ως % επί του συνόλου της κατηγορίας).....	34
Διάγραμμα 24: Ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο, πληρωμές καταπτώσεων εγγυήσεων και παρεχόμενες νέες εγγυήσεις ελληνικού δημοσίου σε φορείς εντός & εκτός ΓΚ 2010- Σεπτέμβριος 2023	49
Διάγραμμα 25: Ληξιπρόθεσμες Υποχρεώσεις ΓΚ και υποτομέων 2020-Οκτ. 2023 (σε εκατ. ευρώ).....	51
Διάγραμμα 26: Εξέλιξη χρέους της ΓΚ ως ποσοστό στο ΑΕΠ 2010-2026.....	54
Διάγραμμα 27: Εξέλιξη χρέους ΓΚ, χρέους Κεντρικής Διοίκησης (ως απόλυτο μέγεθος) και μέγεθος βραχυχρόνιου δανεισμού με τη μορφή repo agreements 2015-2023.....	55
Διάγραμμα 28: Αποδόσεις δεκαετών ομολόγων σε Ελλάδα, Ιταλία, Γερμανία και Πορτογαλία σε μηνιαία βάση (Ιαν. 2021-Δεκ. 2023)	57
Διάγραμμα 29: Πρωτογενές αποτέλεσμα ΓΚ (% ΑΕΠ)	60
Διάγραμμα 30. α: Ισοζύγιο ΓΚ (% ΑΕΠ)	60
Διάγραμμα 30. β: Πρωτογενές αποτέλεσμα ΓΚ (% ΑΕΠ)	60
Διάγραμμα 31. α: Δημοσιονομικός Προσανατολισμός.....	62
Διάγραμμα 31. β: Εθνικά χρηματοδοτούμενες καθαρές πρωτογενείς δαπάνες	62

Ακρωνύμια

ΑΔΜΗΕ:	Ανεξάρτητος Διαχειριστής Μεταφοράς Ηλεκτρικής Ενέργειας
ΑΕΠ:	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΚΣΠ:	Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου
ΑΞΕ:	Άμεσες ξένες επενδύσεις
ΓΚ:	Γενική Κυβέρνηση
ΓΛΚ:	Γενικό Λογιστήριο του Κράτους
ΔΕΔΑ:	Δευτεροβάθμια Επιτροπή Διεπιστημονικής Αξιολόγησης
ΔΕΣΦΑ:	Διαχειριστής Εθνικού Συστήματος Φυσικού Αερίου
ΔΝΤ:	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΑΤ:	Ελληνική Αναπτυξιακή Τράπεζα
ΕΔΣ:	Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο
ΕΕ:	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΤ:	Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΕΛΣΤΑΤ:	Ελληνική Στατιστική Αρχή
Εν.ΔΤΚ:	Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή
ΕΣΠΑ:	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης
ΕΤΑΔ:	Εταιρεία Ακίνητων Δημοσίου
ΕΤαΕ:	Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων
ΕΤΑΚΑ:	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης
ΕΤΕπ:	Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων
ΙΜΚΙ:	Ιδιωτικά Μη Κερδοσκοπικά Ιδρύματα
ΚΠ:	Κρατικός Προϋπολογισμός
ΚΤΥΠ:	Κτιριακές Υποδομές
ΜΕΔ:	Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια
ΜΜΕ:	Μικρομεσαίες και Πολύ Μικρές Επιχειρήσεις
ΤΑΑ:	Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας
ΤΕΜ:	Ταμείο Ενεργειακής Μετάβασης
ΤτΕ:	Τράπεζα της Ελλάδος
ΤΧΣ:	Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας
ΠΔΕ:	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
ΟΔΔΗΧ:	Οργανισμός Διαχείρισης Δημόσιου Χρέους
ΟΟΣΑ:	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΟΚΑ:	Οργάνωση Κοινωνικής Αλληλεγγύης
ΠΣ:	Πρόγραμμα Σταθερότητας
ΥΠΕΘΟ:	Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών
ΕFSF:	European Financial Stability Facility, Μηχανισμός Στήριξης
GLF:	Greek Loan Facility

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Το 2023 η ελληνική οικονομία διατήρησε σημαντικό μέρος της δυναμικής της από το 2022 παρά τη γεωπολιτική αβεβαιότητα, λόγω των συνεχιζόμενων πολέμων στην Ουκρανία και τη Μέση Ανατολή, τον επίμονο υψηλό πληθωρισμό, αν και μειούμενος, την ενεργειακή κρίση και τη διατήρηση αυστηρής νομισματικής πολιτικής. Σύμφωνα με τις προβλέψεις του Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου, ο ρυθμός ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας για το 2023 αναμένεται στο 2,4% και για το 2024 στο 2,6%, ρυθμός ταχύτερος από αυτόν της ευρωζώνης, με σημαντική ενίσχυση των επενδύσεων κυρίως λόγω της αξιοποίησης των πόρων του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και της μείωσης της ανεργίας.

Οι δημοσιονομικές επιδόσεις, με αναμενόμενο πρωτογενές πλεόνασμα τόσο για το 2023 αλλά και σημαντικά υψηλότερο για το 2024, μαζί με την αναβάθμιση της πιστοληπτικής αξιολόγησης του ελληνικού δημοσίου αποτελούν ορόσημα για την ελληνική οικονομία. Παρά τη μείωση του δημοσίου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ κατά περισσότερες από δέκα μονάδες ετησίως για τα τελευταία τρία χρόνια, και των ευνοϊκών όρων αποπληρωμής του μεσοπρόθεσμα, παραμένει ένα από τα υψηλότερα διεθνώς και δεν επιτρέπει εφησυχασμό.

Η αναπτυξιακή δυναμική της οικονομίας βασίζεται στην αποτελεσματική υλοποίηση του μεταρρυθμιστικού προγράμματος με στόχο την ενίσχυση του ανταγωνισμού στις αγορές προϊόντων και εργασίας με τη βοήθεια των ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Απαραίτητη προϋπόθεση, η άσκηση υπεύθυνης δημοσιονομικής πολιτικής με στοχευμένα και κοστολογημένα μέτρα, όπου και για όσο απαιτείται στήριξη των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, και η συμμόρφωση με τους κανόνες του νέου πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης. Αυτό είναι το μοναδικό μονοπάτι για τη συνέχιση της δυναμικής της ανάπτυξης, την ενίσχυση της εξωστρέφειας της ελληνικής οικονομίας, τη δημιουργία θέσεων απασχόλησης, τη στήριξη των ευάλωτων νοικοκυριών, και όλα αυτά χωρίς την επιβάρυνση των επόμενων γενεών.

Όπως παρουσιάζεται στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας έκθεσης, στο εννέαμηνο του 2023 έχει επιτευχθεί αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ 2,2%, εξέλιξη η οποία καθιστά την ετήσια πρόβλεψη για αύξηση 2,4% επιτεύξιμη. Αναφορικά με τις συνιστώσες του ΑΕΠ, τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μεταβολή τους πρώτους εννέα μήνες του 2023 την κατέγραψε ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου κατά 7,4%.

Το δεύτερο κεφάλαιο της Έκθεσης αφορά στην αγορά εργασίας, όπου συνεχίζεται η θετική πορεία των τελευταίων ετών, τόσο αναφορικά με την αποκλιμάκωση της ανεργίας, όσο και με την τόνωση της απασχόλησης, χωρίς ωστόσο να λείπουν σημαντικές προκλήσεις για το μέλλον. Οι εξελίξεις αναφορικά με τον πληθωρισμό παρουσιάζονται στο τρίτο κεφάλαιο. Τα στοιχεία δείχνουν τη σταδιακή αποκλιμάκωση του πληθωρισμού στην ελληνική οικονομία, κυρίως λόγω των μειώσεων στις τιμές των ενεργειακών αγαθών. Ειδικότερα, μετά την κορύφωση των πληθωριστικών πιέσεων τον Σεπτέμβριο του 2022 (12,1%), ο πληθωρισμός στην Ελλάδα τον Νοέμβριο του 2023 διαμορφώθηκε στο 3%. Στους παράγοντες που συνέβαλαν στην επιβράδυνση του πληθωρισμού συγκαταλέγονται η αποκλιμάκωση των τιμών της ενέργειας, η σχετική εξομάλυνση της παγκόσμιας εφοδιαστικής αλυσίδας και η ταχεία αυστηροποίηση της νομισματικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Παρά τη πτώση του γενικού πληθωρισμού, σε διάφορες κατηγορίες προϊόντων, όπως ειδικά στα ήδη διατροφής και μη αλκοολούχα ποτά, παραμένει πολύ υψηλός (10,4%), γεγονός που αποτελεί πρόκληση για την οικονομία τους αμέσως επόμενους μήνες.

Όσον αφορά στο ισοζύγιο πληρωμών της χώρας, βελτίωση καταγράφεται στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών το εννέαμηνο του 2023 συγκριτικά με το αντίστοιχο διάστημα του 2022. Ο εν λόγω περιορισμός του ελλείμματος κατά 4,6 δισ. ευρώ στο εννέαμηνο προοιωνίζει μια σημα-

ντική ετήσια βελτίωση στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, το οποίο το 2022 είχε καταγράψει πολύ υψηλό έλλειμμα της τάξης του 10,3% του ΑΕΠ, το υψηλότερο των τελευταίων 13 ετών.

Το 2024 αναμένεται να συνεχιστεί η μεγέθυνση της ελληνικής οικονομίας. Η εκτίμηση του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας & Οικονομικών για την αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ το 2024 ανέρχεται στο 2,9%. Σύμφωνα με το Ελληνικό Δημοσιονομικό Συμβούλιο, η πρόβλεψη αυτή είναι μεν αρκετά φιλόδοξη, ωστόσο θεωρείται επιτεύξιμη υπό προϋποθέσεις, που στο εσωτερικό συνδέονται κατά κύριο λόγο με την αποτελεσματική και ταχεία απορρόφηση των κεφαλαίων του Ταμείου Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης. Υπό αυτή την προϋπόθεση φαντάζει εφικτή η πρόβλεψη για ταχεία άνοδο των επενδύσεων στην ελληνική οικονομία το 2024 κατά 15,1%. Οι εξωγενείς πηγές αβεβαιότητας που επιδρούν πάνω στα εγχώρια θεμελιώδη μεγέθη προέρχονται, μεταξύ άλλων, από την αναζωπύρωση των πληθωριστικών πιέσεων, οι οποίες πέρα από τις προφανείς αρνητικές συνέπειες πάνω στο διαθέσιμο εισόδημα των καταναλωτών, δημιουργούν μια σειρά από δευτερογενείς επιπτώσεις μέσω της αύξησης των επιτοκίων και της αποθάρρυνσης των επενδύσεων. Στους εξωγενείς παράγοντες αβεβαιότητας συγκαταλέγεται μια επιβράδυνση των ρυθμών μεγέθυνσης σε οικονομίες της ευρωζώνης και κυρίως στη Γερμανική οικονομία.

Στο δημοσιονομικό πεδίο, η εκτέλεση του κρατικού προϋπολογισμού στο δεκάμηνο του 2023 ευθυγραμμίζεται πλήρως με τους στόχους, όπως αυτοί τέθηκαν στην εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού 2024. Για την ίδια περίοδο σε επίπεδο Γενικής Κυβέρνησης καταγράφεται ταμειακό πρωτογενές πλεόνασμα της τάξης του 2,85% του ΑΕΠ, το οποίο προοιωνίζει την επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος στο τέλος του έτους, ίσως και υψηλότερα από 1,1% του ΑΕΠ, το οποίο έχει τεθεί ως στόχος για φέτος (Κεφάλαιο 7).

Στις δημοσιονομικές εξελίξεις θα πρέπει να καταγραφεί η διατήρηση των εγγυήσεων του ελληνικού δημοσίου υψηλά, σχεδόν στα 29 δισ. ευρώ, εκ των οποίων τα 17 δισ. ευρώ αφορούν στις εγγυήσεις του προγράμματος «ΗΡΑΚΛΗΣ», αναφορικά με τα τιτλοποιημένα μη εξυπηρετούμενα δάνεια των ελληνικών τραπεζών. Επίσης, χρήζει προσοχής η σημαντική αύξηση τον Οκτώβριο, σχεδόν κατά 1 δισ. ευρώ, των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της Γενικής Κυβέρνησης (συμπεριλαμβανομένων των εκκρεμών επιστροφών φόρων) από την αρχή του έτους (Κεφάλαιο 8).

Στο ένατο κεφάλαιο της έκθεσης παρουσιάζεται η εξέλιξη του ελληνικού δημοσίου χρέους, το οποίο εκτιμάται ότι θα συνεχίσει να μειώνεται. Η πτώση του λόγου δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ για το 2023 αναμένεται να προσεγγίσει τις 12,3 ποσοστιαίες μονάδες και να διαμορφωθεί στο 161% του ΑΕΠ. Το κόστος του νέου κυβερνητικού δανεισμού έχει αυξηθεί λόγω της αύξησης των επιτοκίων της ΕΚΤ, ωστόσο οι διαφορές (spreads) στα επιτόκια με τις χώρες του πυρήνα της Ευρωζώνης διατηρούνται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. Σε αυτό έχει συμβάλει η αναβάθμιση του αξιόχρεου του ελληνικού δημοσίου από τους επενδυτικούς οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης το 2023 και η κατάταξή του σε επενδυτική βαθμίδα από τους DBRS Morningstar, Scope Ratings, Standard & Poor's, R&I και Fitch Ratings.

Το 2024, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός (fiscal stance) αναμένεται συσταλτικός (1% του ΑΕΠ) και είναι συμβατός με την κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής ώστε να αποφευχθεί η τροφοδότηση πληθωριστικών πιέσεων. Ως αποτέλεσμα, το έλλειμμα στο ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης αναμένεται να συρρικνωθεί στο 1,1% του ΑΕΠ, με αντίστοιχη βελτίωση να καταγράψει το πρωτογενές πλεόνασμα, το οποίο εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στο 2,1% του ΑΕΠ. Η κύρια πηγή δημοσιονομικής αβεβαιότητας για το 2024 πηγάζει από την υλοποίηση του μακροοικονομικού σεναρίου και δη, την επίτευξη του στόχου για την ονομαστική αύξηση του ΑΕΠ.

Ο στόχος για πρωτογενή πλεονάσματα είναι σημαντικό να διατηρηθεί μετά και την επιτυχή διαμόρφωσή του το 2023, παρά τους όποιους δημοσιονομικούς κινδύνους, δεδομένου ότι το 2024 χαρακτηρίζεται από την έναρξη εφαρμογής του νέου πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης.

Μέρος Α΄: Μακροοικονομικές εξελίξεις και προοπτικές

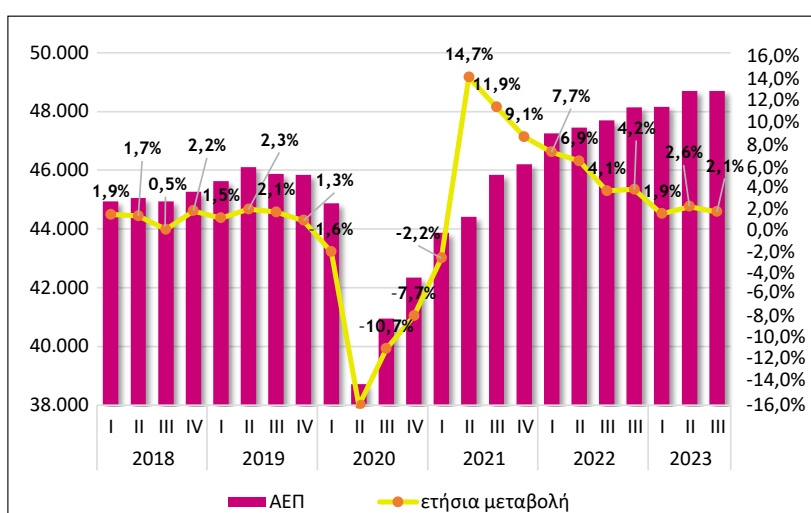

1. Εξέλιξη και εκτιμήσεις ΑΕΠ και συνιστωσών για το 2023

- Το ΑΕΠ κατέγραψε μεγέθυνση της τάξης του 2,1% στο γ' τρίμηνο του έτους, ενώ η άνοδος στο εννεάμηνο διαμορφώθηκε στο 2,2%.
- Ειδικότερα, κατά το εννεάμηνο του 2023 σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους σε ετήσια βάση:
 - Η ιδιωτική κατανάλωση αυξήθηκε κατά 2,2%, η δημόσια κατανάλωση κατά 1,1%, ο ΑΣΠΚ κατά 7,4%, και οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών κατά 2,3%.
 - Στον αντίποδα, οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 1,8%, υπερκεράζοντας την αύξηση των εξαγωγών στο τελικό ισοζύγιο.

Το ΑΕΠ προϊόν σημείωσε το γ' τρίμηνο του 2023 μεγέθυνση της τάξεως του 2,1%, ενώ στο εννεάμηνο η αύξηση του ΑΕΠ διαμορφώθηκε στο 2,2% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022. Οι προσδιοριστικοί παράγοντες του ΑΕΠ που παρουσίασαν βελτίωση στο εννεάμηνο είναι η ιδιωτική κατανάλωση, η δημόσια κατανάλωση, ο ΑΣΠΚ και οι εξαγωγές. Στον αντίποδα, οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών επιδεινώθηκαν αφού κατέγραψαν αύξηση. Παρά τη σημαντική άνοδο των εξαγωγών υπηρεσιών, η αξία των ελληνικών εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών υπήρξε μεγαλύτερη με αποτέλεσμα την αρνητική συνεισφορά του συνολικού εξωτερικού τομέα στην διαμόρφωση του ΑΕΠ. Βασικός μοχλός της θετικής μεταβολής του ΑΕΠ υπήρξε ο ΑΣΠΚ και η ιδιωτική κατανάλωση. Σε κάθε περίπτωση, η εξέλιξη της οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα δείχνει επίτευξη του στόχου για αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ το 2023 κατά 2,4%. Η θετική αυτή εξέλιξη, αναφορικά με το 2023, σηματοδοτεί την είσοδο της χώρας σε μια τροχιά υγιούς ανάπτυξης και για το 2024, καθώς και αντοχής της οικονομίας σε πηγές εξωτερικών κινδύνων.

Διάγραμμα 1: Τριμηνιαίο ΑΕΠ 2018-2023 (μεταβολή σε ετήσια βάση)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (Στοιχεία με εποχική διόρθωση, σταθερές τιμές 2015)

Σημείωση: Δεξιός άξονας % μεταβολή του ΑΕΠ, αριστερός άξονας όγκος ΑΕΠ σε εκατ. ευρώ)

Ειδικότερα, σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους, κατά το εννεάμηνο του 2023 και σε ετήσια βάση η ιδιωτική κατανάλωση αυξήθηκε κατά 2,2%, η δημόσια κατανάλωση κατά 1,1%, ο ΑΣΠΚ κατά 7,4%, και οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών κατά 2,3% (Πίνακας 1). Στον αντίποδα, όπως προαναφέρθηκε, οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 1,8%, υπερκεράζοντας την αύξηση των εξαγωγών στο τελικό ισοζύγιο.

Πίνακας 1: ΑΕΠ 2023 και συνιστώσες της εθνικής δαπάνης (ποσοστιαίες μεταβολές σε ετήσια βάση)

	Εισηγητική Έκθεση 2024 (εκτιμήσεις για το 2023)	Εννεάμηνο 2023
ΑΕΠ	2,4	2,2
Ιδιωτική κατανάλωση	2,9	1,3
Δημόσια κατανάλωση	-0,4	1,1
ΑΣΠΚ	7,1	7,4
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	2,7	2,3
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών	2,2	1,8

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση του ΚΠ 2024, υπολογισμοί ΕΔΣ. (Σταθερές τιμές 2015, με εποχική διόρθωση).

Η αύξηση του ΑΣΠΚ οφείλεται κυρίως στην αύξηση των επενδύσεων στην κατηγορία «κατοικίες» (40,2%), καθώς και στον «μεταφορικό εξοπλισμό» (21,8%) (Πίνακας 2). Στις υπόλοιπες κατηγορίες παγίων επενδύσεων άνοδο σημειώνει η κατηγορία «άλλες κατασκευές» -κατά κανόνα δημόσιες επενδύσεις- η αξία της οποίας το εννεάμηνο του 2022 είναι αυξημένη κατά 5,5% σε σχέση με το εννεάμηνο του 2022. Θετική είναι η μεταβολή όσον αφορά στις κατηγορίες «μηχανολογικός εξοπλισμός και οπτικά συστήματα» και «αλλά προϊόντα» με αυξήσεις 2,5% και 1,4% αντίστοιχα. Σημαντική πτώση παρουσίασε η κατηγορία «εξοπλισμός τεχνολογίας πληροφορικής και επικοινωνίας» (10,2%), καθώς και τα «αγροτικά προϊόντα» (3,1%). Στην θετική μεταβολή των επενδύσεων συνδράμει η αξιοποίηση του ΤΑΑ.

Πίνακας 2: ΑΣΠΚ ανά κατηγορία επένδυσης (σε εκατ. ευρώ)

	2022 (Εννεάμηνο)	2023 (Εννεάμηνο)	Δ%
Κατοικίες	2.923	2.085	40,2%
Άλλες κατασκευές	4.933	4.676	5,5%
Αγροτικά προϊόντα	29	30	-3,1%
Μεταφορικός εξοπλισμός	1.927	1.582	21,8%
Εξοπλισμός Τεχνολογίας Πληροφορικής και Επικοινωνίας	2.232	2.485	-10,2%
Μηχανολογικός εξοπλισμός και οπτικά συστήματα	5.352	5.224	2,5%
Άλλα προϊόντα	3.424	3.377	1,4%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (Σταθερές τιμές 2015/εποχικά διορθωμένα στοιχεία), υπολογισμοί ΕΔΣ.

Αναφορικά με τον εξωτερικό τομέα στο εννεάμηνο του 2023 (Πίνακας 3) το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών διευρύνθηκε κατά 7.494 εκατ. ευρώ, λόγω της αύξησης των ελληνικών εισαγωγών (1,8%) σε σχέση με τις εξαγωγές (2,3%). Ωστόσο ήταν μικρότερο σε σχέση με το εννεάμηνο του 2022 (8.835 εκ. ευρώ). Οι εξαγωγές υπηρεσιών (2,6%), παρουσιάζουν συγκρατημένη αύξηση που οφείλεται κυρίως σε αποτέλεσμα βάσης, αφού η περσινή περίοδος υπήρξε σημαντικά υψηλότερη (9,9%). Βέβαια είναι ενθαρρυντικός ο υψηλότερος ρυθμός αύξησης των εξαγωγών σε σχέση με τις εισαγωγές. Η ηπιότερη αύξηση των εισαγωγών αντανακλά σε ένα βαθμό την ηπιότερη αύξηση των επενδύσεων, σε σχέση με τις προβλέψεις.

Πίνακας 3: Εισαγωγές και εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (σε εκατ. ευρώ)

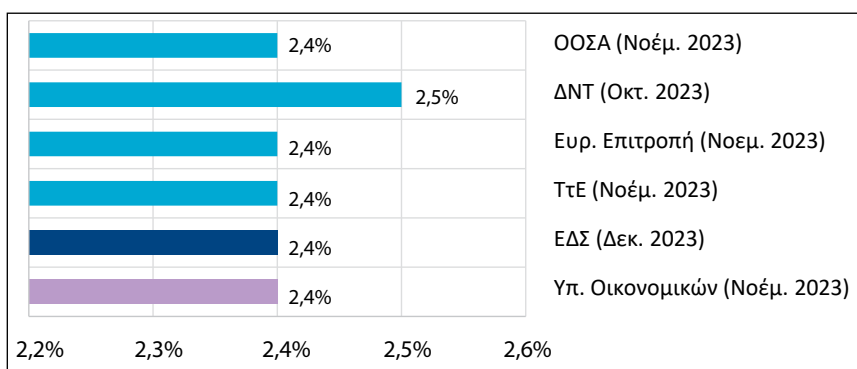
	2022 (Εννεάμηνο)	2023 (Εννεάμηνο)	Δ%
Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών			
Σύνολο	54.368	55.635	2,3%
Αγαθά	28.620	29.461	2,9%
Υπηρεσίες	25.357	26.010	2,6%
Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών			
Σύνολο	61.999	63.129	1,8%
Αγαθά	47.251	47.491	0,5%
Υπηρεσίες	14.494	15.302	5,6%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, (Σταθερές τιμές 2015/εποχικά διορθωμένα στοιχεία), υπολογισμοί ΕΔΣ

Σχετικά με τις εκτιμήσεις για την εξέλιξη του ΑΕΠ το 2023, στην από 27.11.2023 δημοσιευμένη γνώμη του ΕΔΣ, έχει επισημανθεί ότι η εκτίμηση του ΥΠΕΘΟ για μεγέθυνση του ΑΕΠ το 2023 κατά 2,4% κινείται εντός του εύρους των οικονομετρικών εκτιμήσεων του ΕΔΣ. Η αναμενόμενη μεγέθυνση για το ΑΕΠ του 2023, επί της οποίας στηρίζεται ο ΚΠ 2024, αναθεωρείται οριακά προς τα πάνω σε σχέση με το Προσχέδιο του 2024, συγκεκριμένα σε 2,4% από 2,3%. Σε σημαντικό βαθμό, η βελτιωμένη εικόνα για το 2023 σχετίζεται με το αποτέλεσμα βάσης λόγω

της αναθεώρησης του ΑΕΠ από την ΕΛΣΤΑΤ για το 2022 από 5,9% σε 5,6%. Έπειτα από τη πιο πρόσφατη επικαιροποίηση των προβλέψεων του ΕΔΣ (Δεκέμβριος 2023, πρόβλεψη 2,4%) η επικράτηση του σεναρίου του ΥΠΕΘΟ ενισχύεται ακόμη περισσότερο (Διάγραμμα 2). Επίσης συγκλίνει σημαντικά προς τις εκτιμήσεις διεθνών και εγχώριων οργανισμών οι οποίες κυμαίνονται εντός πολύ μικρού εύρους 2,4% - 2,5%. Καθώς ο ρυθμός αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης μετά τη πανδημία δείχνει να επιβραδύνεται, η μεγέθυνση φαίνεται να στηρίζεται κυρίως στη εφαρμογή του ΤΑΑ και στη βελτίωση της αγοράς εργασίας. Επίσης, ο αντίκτυπος των καταστροφικών πλημμυρών στη Θεσσαλία στη συνολική μεγέθυνση αναμένεται να είναι περιορισμένος λόγω του χαμηλού ποσοστού συμμετοχής της περιοχής στη διαμόρφωση του συνολικού ΑΕΠ.

Διάγραμμα 2: Εκτιμήσεις για τον ρυθμό αύξησης του ελληνικού ΑΕΠ για το 2023

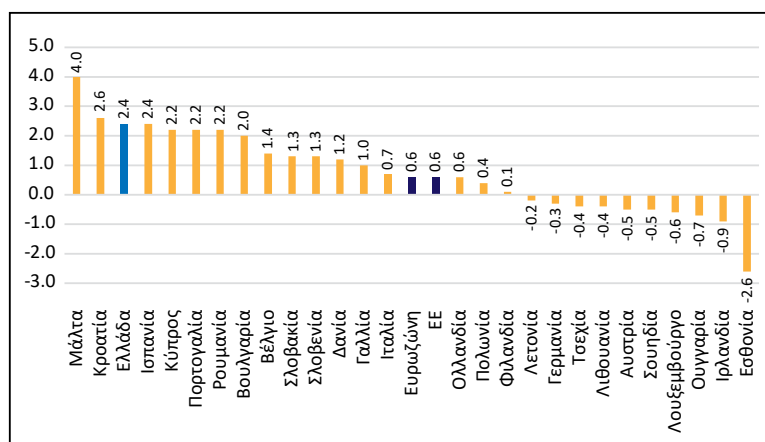

* (σταθερές τιμές 2015)

Πηγές: 1. ΚΠ, ΥΠΕΘΟ, Νοέμβριος 2023. 2. ΕΔΣ, Εσωτερικές προβλέψεις ΕΔΣ Δεκ. 2023. 3. ΤτΕ, Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, Νοέμβριος 2023. 4. European Commission, European Economic Forecast, autumn 2023, Νοέμβριος 2023. 5. IMF, World Economic Outlook: Navigating Global Divergences, Οκτώβριος 2023. 6. OECD, "Economic Outlook No 114", Νοέμβριος 2023

Αξίζει να σημειωθεί ότι η μεγέθυνση στην ελληνική οικονομία το 2023 αναμένεται να ξεπεράσει αρκετά τον μέσο όρο μεγέθυνσης της ευρωζώνης και της ΕΕ (0,6%). Συγκεκριμένα, αναμένεται να εμφανίσει τη 3η μεγαλύτερη ανάπτυξη στην ΕΕ (Διάγραμμα 3).

Διάγραμμα 3: Εκτιμήσεις για τον ρυθμό αύξησης (%) του ΑΕΠ για το 2023 των 27 χωρών της ΕΕ

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, European Economic Forecast, autumn 2023, Νοέμβριος 2023 (Σταθερές τιμές 2015/εποχικά διορθωμένα στοιχεία), υπολογισμοί ΕΔΣ.

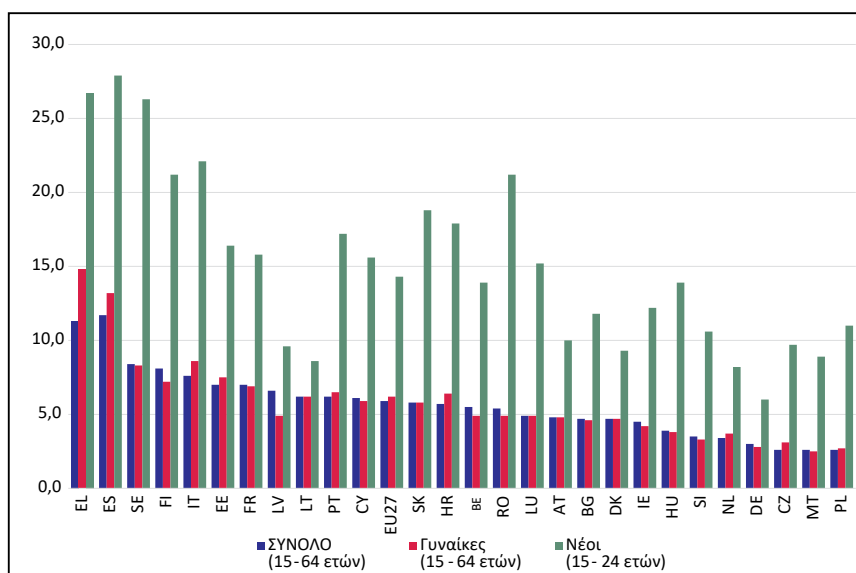

2. Απασχόληση και ανεργία

- Το ποσοστό ανεργίας κατά το α' εξάμηνο του 2023 διαμορφώθηκε σε 11,5%, συνεχίζοντας την καθοδική πορεία της τελευταίας δεκαετίας.
- Η ανεργία πλήττει δυσανάλογα τους νέους (26,9%) και τις γυναίκες (15,0%).
- Η απασχόληση κατά το β' τρίμηνο του 2023 αυξήθηκε κατά 1,7% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022.
- Το ποσοστό συμμετοχής για τις ηλικίες 15-74 ετών αυξήθηκε από 52,6% το β' τρίμηνο του 2022, σε 52,8% το β' τρίμηνο του 2023, ακόμα όμως υπολείπεται του μέσου όρου της ευρωζώνης.
- Το μοναδιαίο κόστος εργασίας το 2023 αναμένεται να μειωθεί κατά 1,14%.

Η κατάσταση στην αγορά εργασίας συνέχισε τη θετική πορεία των τελευταίων ετών, αλλά η χώρα εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις σε ό,τι αφορά την απασχόληση και την ανεργία. Ειδικότερα, το ποσοστό ανεργίας κατά το α΄ εξάμηνο του 2023 διαμορφώθηκε σε 11,5%, συνεχίζοντας την καθοδική πορεία της τελευταίας δεκαετίας. Ως εκ τούτου, το μέσο ετήσιο ποσοστό ανεργίας αναμένεται να κινηθεί κοντά (ίσως και χαμηλότερα) στην εκτίμηση του Σχεδίου του ΚΠ του 2024 (11,2%). Βέβαια, χωρίς να υποτιμάται η σημαντική βελτίωση των τελευταίων ετών, πρέπει να επισημανθεί πως το ποσοστό ανεργίας παραμένει σε υψηλά επίπεδα (κατατάσσεται μεταξύ των υψηλότερων στην ΕΕ), και πλήττει δυσανάλογα τους νέους και τις γυναίκες (Διάγραμμα 4). Ειδικότερα, το ποσοστό ανεργίας των γυναικών κατά το α΄ εξάμηνο του 2023 διαμορφώθηκε σε 15,0% (έναντι 8,7% των ανδρών), των νέων από 15 έως 24 ετών διαμορφώθηκε σε 26,9%, ενώ το ποσοστό ανεργίας των νέων από 25 έως 29 ετών διαμορφώθηκε σε 19,1%. Επίσης, κατά το β΄ τρίμηνο του 2023 το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας, δηλαδή το ποσοστό των ανέργων που παραμένει χωρίς απασχόληση για περισσότερο από ένα έτος, διαμορφώθηκε σε υψηλό επίπεδο (59,9%), αν και υποχώρησε σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2022 (62,6%).

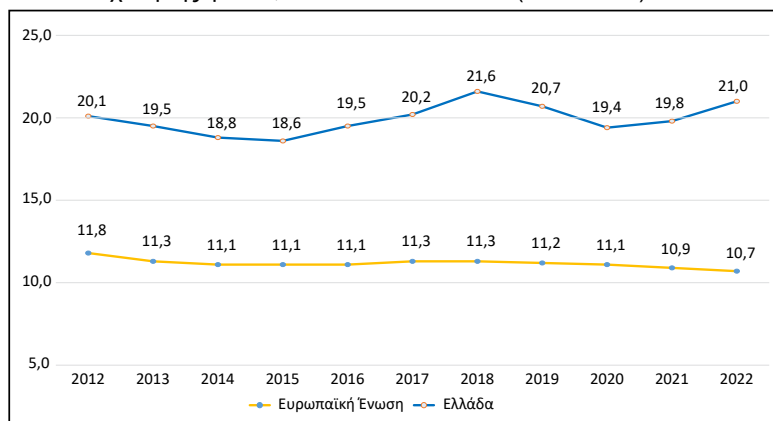
Διάγραμμα 4: Ποσοστό ανεργίας στην Ελλάδα και στις χώρες της ΕΕ

Πηγή: Eurostat

Σε ό,τι αφορά την απασχόληση κατά το β΄ τρίμηνο του 2023 ανήλθε σε 4.236,5 χιλιάδες άτομα, αυξημένη σε σχέση με την περσινή αντίστοιχη περίοδο κατά 1,7%. Αντίστοιχα, στο σύνολο του έτους η απασχόληση καταγράφει μεσοσταθμική αύξηση της τάξης του 1,5%. Βάσει των παραπάνω και λαμβάνοντας υπόψη ότι η απασχόληση στην ελληνική οικονομία κατά το γ΄ τρίμηνο του έτους κινείται κατά κανόνα πάνω από τον ετήσιο μέσο όρο, η πρόβλεψη του προϋπολογισμού του 2024 για αύξηση της απασχόλησης κατά 1,4% σε σχέση με το 2022 είναι ρεαλιστική, ενώ δεν μπορεί να αποκλειστεί και ένα οριακά καλύτερο αποτέλεσμα. Όμως, η ενίσχυση της απασχόλησης δεν ισοκατανέμεται μεταξύ των ομάδων του πληθυσμού. Το χάσμα απασχόλησης φύλων (gender employment gap), το οποίο ισούται με τη διαφορά του ποσοστού απασχόλησης των ανδρών από το αντίστοιχο των γυναικών, αυξήθηκε από 19,8% το 2021 σε 21,0% το 2022 (Διάγραμμα 5).

Διάγραμμα 5: Κενό απασχόλησης φύλου, Ελλάδα & ΕΕ των 27 (2012-2022)

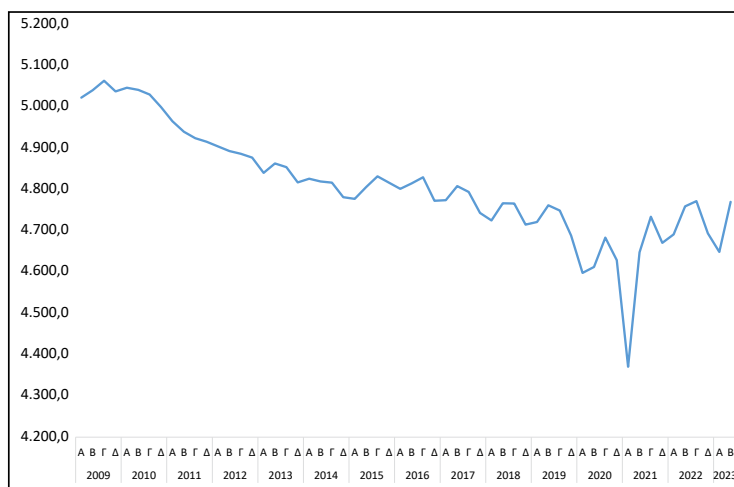

Πηγή: Eurostat

Θετικές εξελίξεις αποτυπώνονται και στο ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας, το οποίο για τις ηλικίες 15-64 ετών αυξήθηκε από 52,6% το β' τρίμηνο του 2022 σε 52,8% το β' τρίμηνο του 2023. Κατ' αναλογία, το ποσοστό συμμετοχής της ηλικιακής ομάδας 15-64 ετών, που αποτελεί καλύτερο δείκτη της αγοράς εργασίας, αυξήθηκε από 69,8% σε 70,3%. Το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας παρουσιάζει τάση σύγκλισης, αλλά συνεχίζει να υπολείπεται σημαντικά του μέσου όρου της ΕΕ (74,6%), κάτι που αντανακλά τις προκλήσεις αναφορικά με την ομαλή ένταξη στην αγορά εργασίας ορισμένων ομάδων του πληθυσμού.

Ειδικότερα, κατά το β' τρίμηνο του 2023, το εργατικό δυναμικό (άτομα ηλικίας 15-74 ετών) ανήλθε σε 4.769,9 χιλιάδες άτομα, δηλαδή οριακά αυξημένο (+0,2%) σε σχέση με το β' τρίμηνο του 2022. Όπως βλέπουμε στο Διάγραμμα 6, το εργατικό δυναμικό ανέκαμψε γρήγορα από την κρίση του COVID-19, αλλά υπολείπεται ακόμα κατά 270 χιλιάδες άτομα σε σχέση με το 2009. Το ποσοστό των νέων που δεν εργάζονται ούτε βρίσκονται σε εκπαίδευση και κατάρτιση παραμένει πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο (15,3% το 2022 έναντι 11,7% στην ΕΕ), ενώ το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών (55,9%) είναι από τα χαμηλότερα στην ΕΕ. Αυτό σχετίζεται και με τη διαπίστωση ελλείψεων σε κλάδους της αγοράς εργασίας, οι οποίες διαπιστώνονται περιοδικά τα τελευταία δύο χρόνια, αλλά και με το γεγονός ότι η απόκτηση ψηφιακών δεξιοτήτων για τους ενήλικες παραμένει σημαντική πρόκληση (το 2021, το 52,5% των ενηλίκων είχε τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες, έναντι 53,9% στην ΕΕ).

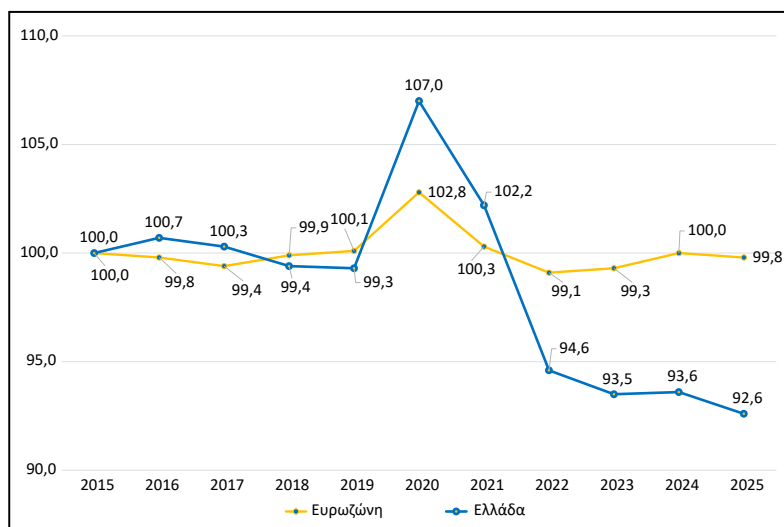
Διάγραμμα 6: Εξέλιξη του Εργατικού Δυναμικού στην Ελλάδα (2009-2023)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Από τις αρχές του 2022 έως και τον Ιούλιο του 2023 παρατηρήθηκαν σημαντικές αυξήσεις στους ονομαστικούς μισθούς. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η σωρευτική αύξηση του ονομαστικού βασικού μισθού στην Ελλάδα διαμορφώθηκε σε 9,4%, στοιχείο που την κατατάσσει μεταξύ των χωρών με μέτρια αύξηση των βασικών μισθών (π.χ. ο βασικός μισθός σε 7 χώρες αυξήθηκε πάνω από 15%).¹ Ωστόσο, παρά τις αυξήσεις των ονομαστικών μισθών, οι πραγματικοί μισθοί κατά το 2022 μειώθηκαν σχεδόν στο σύνολο των κρατών μελών της Ε.Ε. (μεσοσταθμική μείωση 3,7%), με την τάση μείωσης να επεκτείνεται και στο 2023, αλλά με επιβραδυνόμενο ρυθμό. Στην Ελλάδα, η μείωση των πραγματικών μισθών ήταν η δεύτερη υψηλότερη στην ΕΕ (8%), στοιχείο που υποδηλώνει ότι η αύξηση των ονομαστικών μισθών υπολείπεται του πληθωρισμού. Σε ό,τι αφορά το πραγματικό μοναδιαίο κόστος εργασίας (Διάγραμμα 7), δηλαδή το πραγματικό κόστος παραγωγής ανά μονάδα προϊόντος, αυτό ακολουθεί φθίνουσα πορεία μετά το 2015. Το 2023 αναμένεται να μειωθεί έναντι του 2022 κατά 1,1%, ενώ σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η σωρευτική μείωση το 2025 έναντι του 2019 θα είναι της τάξεως του 6,7%.

Διάγραμμα 7: Πραγματικό μοναδιαίο κόστος εργασίας (Ελλάδα, ευρωζώνη, 2015=100)

Πηγή: AMECO

1. European Commission (2023), Joint Employment Report, COM 904 final

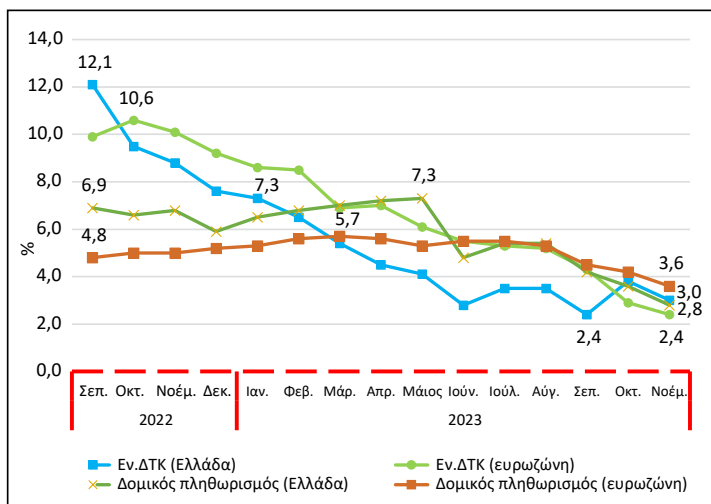

3. Πληθωρισμός

- Σταδιακή αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, κυρίως λόγω των μειώσεων στις τιμές των ενεργειακών αγαθών.
- Τον Νοέμβριο του 2023 ο πληθωρισμός (Εν.ΔΤΚ) ανήλθε σε 3% στην Ελλάδα, και σε 2,4% στην ευρωζώνη.
- Ο δομικός πληθωρισμός διαμορφώθηκε τον Νοέμβριο του 2023 σε 2,8% για την Ελλάδα και σε 3,6% για την ευρωζώνη.

Μετά την κορύφωση των πληθωριστικών πιέσεων τον Σεπτέμβριο του 2022 (12,1%), παρατηρείται σταδιακή επιβράδυνση του πληθωρισμού, κυρίως λόγω της μείωσης της τιμής των ενεργειακών αγαθών. Συγκεκριμένα (Διάγραμμα 8), ο Εν.ΔΤΚ από 7,3% τον Ιανουάριο του τρέχοντος έτους, περιορίστηκε σε 2,4% τον Σεπτέμβριο του 2023 (χαμηλότερη τιμή για το 2023), για να εμφανίσει μικρή άνοδο 3,8% τον Οκτώβριο και 3% τον Νοέμβριο. Αντίστοιχη είναι η εικόνα σε επίπεδο ευρωζώνης, με τον Εν.ΔΤΚ, από τα υψηλά πέρυσι τον Οκτώβριο (10,6%), να εμφανίζει σταθερή αποκλιμάκωση και να διαμορφώνεται σε 2,4% τον Νοέμβριο του 2023 (χαμηλό έτους). Η μείωση των τιμών της ενέργειας τον Νοέμβριο του 2023 ήταν -7,2% στην Ελλάδα και -11,5% στην ευρωζώνη.

Διάγραμμα 8: Μηνιαία εξέλιξη Εν.ΔΤΚ στην Ελλάδα και την ευρωζώνη (ετήσιες % μεταβολές)

Πηγή: Eurostat (flash estimate)

Αντιθέτως, ο δομικός πληθωρισμός παρέμεινε πιο ανθεκτικός διατηρώντας μια αυξητική πορεία τόσο στην Ελλάδα όσο και στην ευρωζώνη μέχρι και την άνοιξη του 2023: υψηλό στο 5,7% τον Μάρτιο για την ευρωζώνη, και στο 7,3% τον Μάιο για την Ελλάδα.² Εν συνεχεία, ο δομικός πληθωρισμός παρουσίασε σταδιακή αποκλιμάκωση με αποτέλεσμα τον Νοέμβριο του 2023 να διαμορφωθεί σε 3,6% στην ευρωζώνη και σε 2,8% στην Ελλάδα.

Διάγραμμα 9: Εν.ΔΤΚ Οκτωβρίου 2023 στην Ελλάδα ανά ομάδα αγαθών & υπηρεσιών

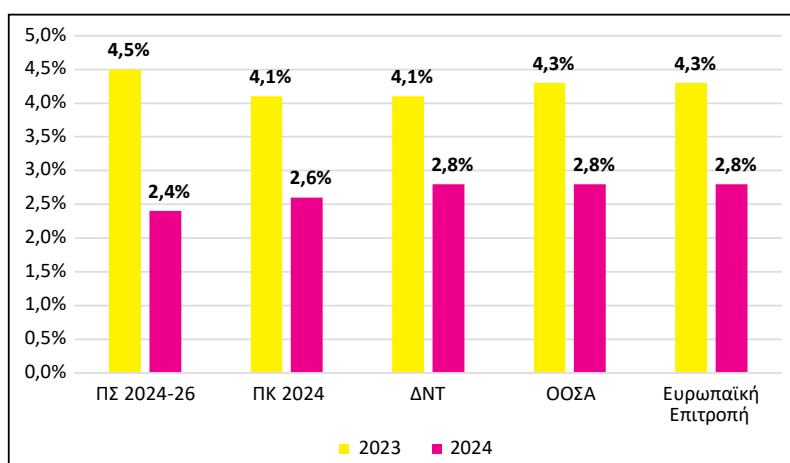
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

2. Ως δομικός πληθωρισμός (structural inflation) ή πυρήνας του πληθωρισμού (core inflation) θεωρείται ο Εν.ΔΤΚ εάν εξαιρέσουμε από αυτόν τους επιμέρους δείκτες της ενέργειας, των τροφίμων, των αλκοολούχων ποτών και του καπνού (σχετικός δείκτης Eurostat: HICP—all items excluding energy, food, alcohol and tobacco).

Επιμέρους ανάλυση του Εν.ΔΤΚ της Ελλάδας ανά ομάδα αγαθών και υπηρεσιών (Διάγραμμα 9) καταδεικνύει ότι η αύξηση του πληθωρισμού τον Οκτώβριο του 2023 προήλθε κυρίως από τους κλάδους της διατροφής (+10,4%) και της υγείας (+5,7%). Από την άλλη πλευρά, μείωση τιμών εμφάνισαν οι κλάδοι των επικοινωνιών (-3,3%) και της στέγασης-ηλεκτρισμού-αερίου (-2,3%).

Σύμφωνα με το σχέδιο του ΚΠ 2024, ο ετήσιος πληθωρισμός για το 2023 αναμένεται τελικά να διαμορφωθεί στο 4,1% (έναντι εκτίμησης 4,5% στο ΠΣ), ενώ για το 2024 προβλέπεται περαιτέρω επιβράδυνση στο 2,6% (Διάγραμμα 10). Σε αντίστοιχα επίπεδα κυμαίνονται και οι προβλέψεις των διεθνών οργανισμών, ήτοι μεταξύ 4,1%-4,3% για το 2023, και στο 2,8% για το 2024.

Διάγραμμα 10: Προβλέψεις ΥΠΕΘΟ και διεθνών οργανισμών για την εξέλιξη του πληθωρισμού (ετήσια % μεταβολή Εν.ΔΤΚ)

Πηγές: 1) ΥΠΕΘΟ, ΠΣ 2024-2026, Απρίλιος 2023 2) ΥΠΕΘΟ, ΚΠ 2024, Νοέμβριος 2023, 3) IMF World Economic Outlook, Οκτώβριος 2023, 4) OECD Economic Outlook, Volume 2023 Issue No. 2, Νοέμβριος 2023, 5) European Commission, European Economic Forecast, Νοέμβριος 2023

Σε επίπεδο ευρωζώνης, η διατήρηση του δομικού πληθωρισμού σε υψηλά επίπεδα οδήγησε σε νέες αυξήσεις επιτοκίων από την πλευρά της ΕΚΤ, με πιο πρόσφατη εκείνη του Σεπτεμβρίου 2023. Συνολικά έχουν γίνει 10 αυξήσεις επιτοκίων από τον Ιούλιο του 2022 μέχρι σήμερα, και το επιτόκιο διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων (deposit facility rate) έχει πλέον ανέλθει στο 4% από -0,5% που ήταν τον Ιούνιο του 2022.^{3,4} Πάντως, στο παρόν επίπεδο επιτοκίων φαίνεται ότι έχει σε μεγάλο βαθμό ολοκληρωθεί ο σχετικός κύκλος αυξήσεων, αν και δεν αναμένεται άμεση αποκλιμάκωση, καθώς ο δομικός πληθωρισμός (3,6% τον Νοέμβριο) παραμένει ακόμα αισθητά πάνω από το όριο του 2%. Αυτή η ανθεκτικότητα του δομικού πληθωρισμού αποδίδεται, βάσει των φθινοπωρινών μακροοικονομικών προβλέψεων της ΕΚΤ, στις σχετικά υψηλές μισθολογικές αυξήσεις σε επίπεδο ευρωζώνης.⁵

Σημειώνεται ότι, οι πρόσφατες φθινοπωρινές εκτιμήσεις τις Ευρωπαϊκής Επιτροπής στηρίζονται σε τεχνικές υποθέσεις περί διατήρησης των τιμών του πετρελαίου το 2024 στο ίδιο περίπου επίπεδο με το 2023.⁶ Κατά συνέπεια, σε περίπτωση που η γεωπολιτική αβεβαιότητα η οποία συνδέεται με τις πολεμικές επιχειρήσεις στην Ουκρανία και στη Μέση Ανατολή παραταθεί, και

3. Αύξηση 0,5% στις 27.07.22, αύξηση 0,75% στις 14.09.22, αύξηση 0,75% στις 02.11.2022, αύξηση 0,5% στις 21.12.22, 0,5% στις 08.02.23, 0,5% στις 22.03.23, 0,25% στις 10.05.23, 0,25% στις 21.06.23, 0,25% στις 02.08.23 και 0,25% στις 20.09.23.

4. https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/key_ecb_interest_rates/html/index.en.html

5. https://www.ecb.europa.eu/pub/projections/html/ecb.projections202309_ecbstaff~4eb3c5960e.en.html#toc7

6. Συγκεκριμένα, η τιμή του πετρελαίου Brent αναμένεται να διαμορφωθεί το 2023 στα 84,1 δολάρια ανά βαρέλι έναντι 84,5 δολάρια το 2024.

ιδίως εάν υπάρξει γενίκευση των συγκρούσεων, η αναμενόμενη αρνητική αντίδραση των τιμών των ενεργειακών αγαθών είναι πιθανόν να οδηγήσει στη διαμόρφωση του πληθωρισμού σε επίπεδα υψηλότερα από τα προβλεπόμενα.

4. Ισοζύγιο πληρωμών

- Βελτίωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών κατά το εννεάμηνο Ιαν.-Σεπ. 2023 με το σχετικό έλλειμμα να περιορίζεται κατά 4,6 δισ. ευρώ σε σχέση με πέρυσι (-39%).
- Κύριες πηγές της σχετικής βελτίωσης αποτέλεσαν ο περιορισμός του ελλείμματος στο ισοζύγιο αγαθών λόγω μείωσης των διεθνών τιμών των καυσίμων και η αύξηση του πλεονάσματος του ισοζυγίου υπηρεσιών λόγω αύξησης των ταξιδιωτικών εισπράξεων.

Σημαντική βελτίωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών το εννεάμηνο Ιαν.-Σεπ. 2023. Συγκεκριμένα, το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ανήλθε σε 7,3 δισ. ευρώ, μειωμένο σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022 κατά 4,6 δισ. ευρώ (-39%). Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στη μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου καυσίμων κατά 3,8 δισ. ευρώ (-42%), και δευτερευόντως στην αύξηση του πλεονάσματος του ταξιδιωτικού ισοζυγίου κατά 1,9 δισ. ευρώ (+13,7%).

Πίνακας 4: Ισοζύγιο πληρωμών Ιαν.-Σεπ. 2023 (εκατ. ευρώ)

	2020	2021	2022	2023	Δ 2023/22
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	-8.350	-6.103	-11.898	-7.251	4.646
I. Ισοζύγιο αγαθών	-14.125	-18.009	-28.735	-23.807	4.927
α. Εξαγωγές αγαθών	21.096	28.194	39.850	37.362	-2.489
β. Εισαγωγές αγαθών	35.221	46.203	68.585	61.169	-7.416
II. Ισοζύγιο υπηρεσιών	5.774	10.267	17.081	18.909	1.828
α. Ταξιδιωτικό ισοζύγιο	3.001	8.029	14.137	16.071	1.934
β. Ισοζύγιο μεταφορών	3.084	2.610	3.183	2.461	-721
γ. Ισοζύγιο λοιπών υπηρεσιών	-312	-372	-238	377	615
III. Ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων	-301	654	-275	-3.397	-3.122
IV. Ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων	302	985	31	1.044	1.013
Ισοζύγιο χρημ/μικών συναλλαγών	-6.360	-2.141	-7.236	-2.875	4.361
εκ του οποίου:					
Άμεσες επενδύσεις					
α. Απαιτήσεις	393	953	1.377	841	-536
β. Υποχρεώσεις (ΑΞΕ)	2.180	4.192	6.340	3.850	-2.490

Πηγή: ΤτΕ

4.1 Ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών

Ειδικότερα στα επιμέρους ισοζύγια (Πίνακας 4), το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών διαμορφώθηκε στα 23,8 δισ. ευρώ, μειωμένο κατά 4,9 δισ. ευρώ (-17%) σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022. Η βελτίωση αυτή προέρχεται κυρίως από την αποκλιμάκωση των διεθνών τιμών των καυσίμων, η οποία οδήγησε σε μείωση της αξίας των εισαγωγών καυσίμων κατά 6,4 δισ. ευρώ και υπερκάλυψε την αντίστοιχη μείωση της αξίας των εξαγωγών καυσίμων, η οποία ανήλθε σε 2,5 δισ. ευρώ. Μείωση, επίσης, εμφάνισαν οι εισαγωγές λοιπών αγαθών (πλην καυσίμων/πλοίων) κατά 1,1 δισ. ευρώ, ενώ οι σχετικές εξαγωγές παρέμειναν σχεδόν σταθερές.

Όσον αφορά το ισοζύγιο υπηρεσιών παρουσίασε βελτίωση κατά 1,8 δισ. ευρώ (+11%), κυρίως λόγω της περαιτέρω ανάκαμψης της τουριστικής κίνησης. Συγκεκριμένα, οι ταξιδιωτικές εισπράξεις ανήλθαν σε 17,9 δισ. ευρώ, αυξημένες κατά 2,4 δισ. ευρώ σε σχέση με το 2022 (+15,2%) και αυξημένες κατά 1,8 δισ. ευρώ (+11,3%) σε σχέση με την προ πανδημίας περίοδο (2019). Η βελτίωση αυτή των τουριστικών εισπράξεων οφείλεται στην αύξηση της εισερχόμενης ταξιδιωτικής κίνησης κατά 4,1 εκατ. επισκέπτες (+17,3%), η οποία ανήλθε σε 27,8 εκατ. τουρίστες. Αντιθέτως, η μέση δαπάνη ανά ταξίδι μειώθηκε κατά 15,8 ευρώ (-2,5%) και διαμορφώθηκε στα 628 ευρώ. Βελτίωση παρουσίασε, επίσης, το ισοζύγιο λοιπών υπηρεσιών κατά 615 εκατ. ευρώ, ενώ το πλεόνασμα του ισοζυγίου μεταφορών υποχώρησε κατά 721 εκατ. ευρώ.

4.2 Ισοζύγιο πρωτογενών και δευτερογενών εισοδημάτων

Το ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων εμφάνισε επιδείνωση κατά 3,1 δισ. ευρώ, κυρίως λόγω της αύξησης των καθαρών πληρωμών για τόκους, μερίσματα και κέρδη. Από την άλλη πλευρά, το ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων σημείωσε βελτίωση κατά 1 δισ. ευρώ σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022, κυρίως λόγω της αύξησης των καθαρών εισπράξεων στον τομέα της ΓΚ.

4.3 Ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών – Διεθνής επενδυτική θέση

Αναφορικά με το ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών, το σχετικό έλλειμμα περιορίστηκε κατά 4,36 δισ. ευρώ σε σχέση με το 2022. Ειδικότερα, οι ΑΞΕ υποχώρησαν από τα επίπεδα ρεκόρ της προηγούμενης χρονιάς κατά 2.490 εκατ. ευρώ (-39,3%) και ανήλθαν σε 3.850 εκατ. ευρώ το εννεάμηνο Ιαν.-Σεπ. 2023.

Η καθαρή διεθνής επενδυτική θέση της χώρας κατά το β' τρίμηνο του 2023 ήταν αρνητική και διαμορφώθηκε στα -310 δισ. ευρώ. Σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο (β' τρίμηνο 2022) υπήρξε επιδείνωση κατά 1,14 δισ. ευρώ.

4.4 Ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών, επενδύσεις και έλλειμμα αποταμίευσης

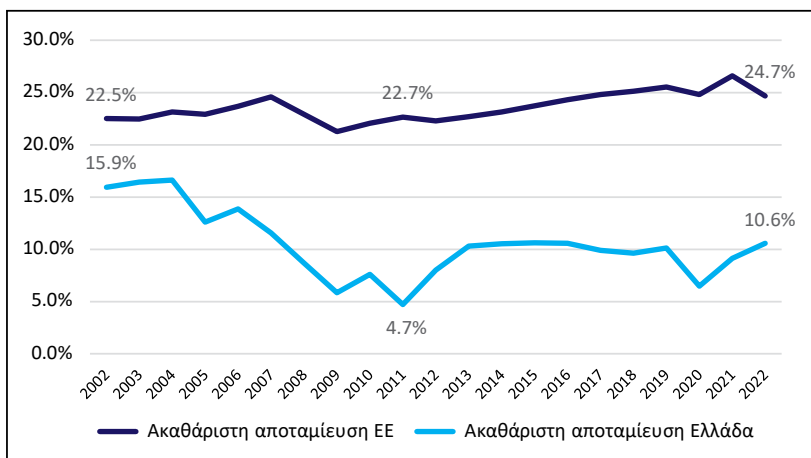
Όπως είναι γνωστό, από τη βασική μακροοικονομική ταυτότητα $Y=C+I+G+(X-M)$ προκύπτει με τους κατάλληλους μετασχηματισμούς ότι το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών ($M-X$) ισούται με τη διαφορά μεταξύ ιδιωτικών επενδύσεων και ιδιωτικών αποταμιεύσεων ($I-S$) και το δημοσιονομικό έλλειμμα ($G-T$), ήτοι $(M-X)=(I-S)+(G-T)$.⁷ Με άλλα λόγια, το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών, δηλ. ο καθαρός δανεισμός από το εξωτερικό, χρηματοδοτεί το κενό μεταξύ ιδιωτικής επένδυσης και ιδιωτικής αποταμίευσης και το κενό μεταξύ πρωτογενών δαπανών και εσόδων. Σημειώνεται ότι, τα πρωτογενή πλεονάσματα της ελληνικής οικονομίας περιορίζουν τον καθαρό δανεισμό από το εξωτερικό. Ισοδύναμα, το έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών ισούται με τη διαφορά μεταξύ επενδύσεων και εθνικής αποταμίευσης.

Διαχρονικά, η ακαθάριστη αποταμίευση στην Ελλάδα υπολείπεται σημαντικά του ευρωπαϊκού μέσου όρου (Διάγραμμα 11).⁸ Συγκεκριμένα, το 2002 η ακαθάριστη αποταμίευση στην ΕΕ ανέρχονταν σε 22,5% του ΑΕΠ ενώ στην Ελλάδα σε 15,9%. Τα επόμενα χρόνια, και ιδίως μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης, η διαφορά αυτή διευρύνθηκε περαιτέρω και κορυφώθηκε το 2011, όπου το ποσοστό της αποταμίευσης στην Ελλάδα ανέρχονταν σε μόλις 4,7% έναντι 22,7% της ΕΕ.

7. Y είναι το συνολικό εγχώριο προϊόν, C η ιδιωτική κατανάλωση, I η ιδιωτική επένδυση, G η δημόσια κατανάλωση, X οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, M οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών, και S η ιδιωτική αποταμίευση. Η διαφορά εξαγωγών και εισαγωγών αποτελεί το ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών ($X-M$). Το προϊόν από την πλευρά της δαπάνης $Y=C+I+G+(X-M)$. Το προϊόν από την πλευρά του εισοδήματος $Y=C+S+T$. Ο συνδυασμός των δυο παραπάνω εκφράσεων δίνει $(M-X)=(I-S)+(G-T)$.

8. Η ακαθάριστη αποταμίευση (gross savings) δείχνει το μέρος του ακαθάριστου εθνικού διαθέσιμου εισοδήματος το οποίο δεν διατίθεται για τελική κατανάλωση. Αποτελεί το άθροισμα των αποταμιεύσεων των επιμέρους θεσμικών τομέων (νοικοκυριά, επιχειρήσεις, ΓΚ).

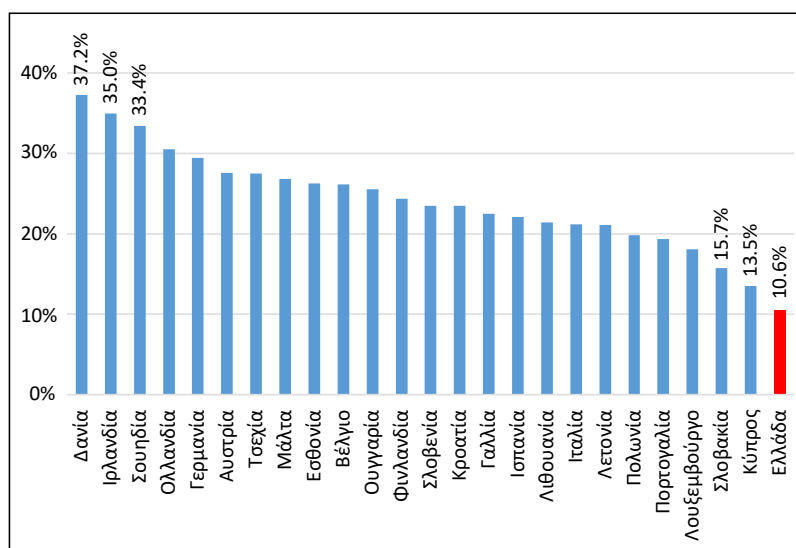
Διάγραμμα 11: Διαχρονική εξέλιξη της ακαθάριστης αποταμίευσης στην Ελλάδα και στην ΕΕ (ως % του ΑΕΠ)

Πηγή: Eurostat

Σταδιακά υπήρξε σχετική βελτίωση, αλλά η απόσταση από το μέσο όρο της ΕΕ παραμένει ακόμα πολύ μεγάλη. Συγκεκριμένα, το 2022 η αποταμίευση στην Ελλάδα ανέρχονταν σε 10,6% του ΑΕΠ έναντι 24,7% στην ΕΕ. Το ποσοστό αυτό ήταν το μικρότερο στην ΕΕ και ακολουθούσε η Κύπρος με 13,5% και η Σλοβακία με 15,7% (Διάγραμμα 12). Από την άλλη πλευρά, τα μεγαλύτερα ποσοστά αποταμίευσης είχαν η Δανία (37,2%), η Ιρλανδία (35%) και η Σουηδία (33,4%).

Διάγραμμα 12: Ακαθάριστη αποταμίευση στις χώρες της ΕΕ το 2022 (ως % του ΑΕΠ)

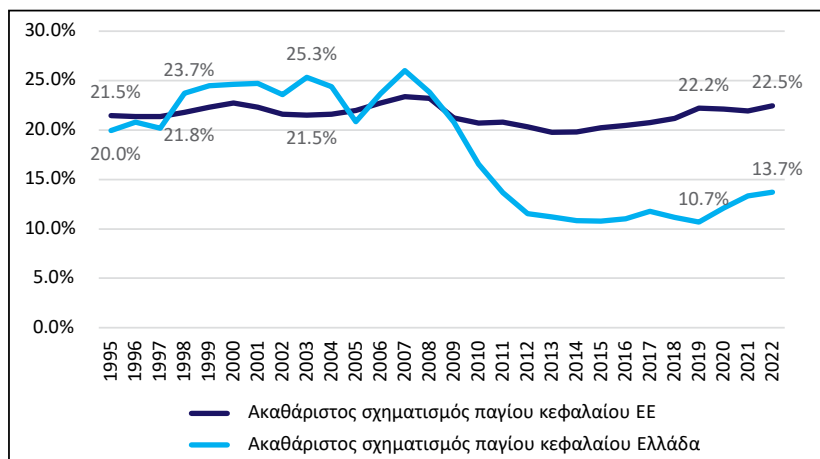
Πηγή: Eurostat

Αναφορικά με τις επενδύσεις, η Ελλάδα εμφάνιζε αρχικά ποσοστό επί του ΑΕΠ ελαφρώς χαμηλότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου, ήτοι 20% του ΑΕΠ έναντι 21,5% της ΕΕ το 1995. Από το 1998 μέχρι και το 2008 διατηρούσε σταθερά, με εξαίρεση το 2005, ποσοστό επενδύσεων ως προς το ΑΕΠ μεγαλύτερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου (Διάγραμμα 13), με κορύφωση το 2003 όπου η σχετική διαφορά ανήλθε σε +3,8% του ΑΕΠ (25,3% για την Ελλάδα έναντι 21,5% για την ΕΕ).

Από την έναρξη της οικονομικής κρίσης το 2009 και εντεύθεν, οι επενδύσεις μειώθηκαν ρα-

γδαία και διαμορφώθηκαν σε επίπεδα σημαντικά χαμηλότερα του ευρωπαϊκού μέσου όρου, με τη μεγαλύτερη απόκλιση (επενδυτικό κενό) να διαμορφώνεται το 2019 με -11,5% του ΑΕΠ (10,7% για Ελλάδα έναντι 22,2% για ΕΕ). Έκτοτε, υπάρχει σταδιακή ανάκαμψη, αλλά η διαφορά σε σχέση με την ΕΕ παραμένει ακόμα σημαντική και ανέρχεται σε 8,8% το 2022 (13,7% για Ελλάδα έναντι 22,5% για ΕΕ).

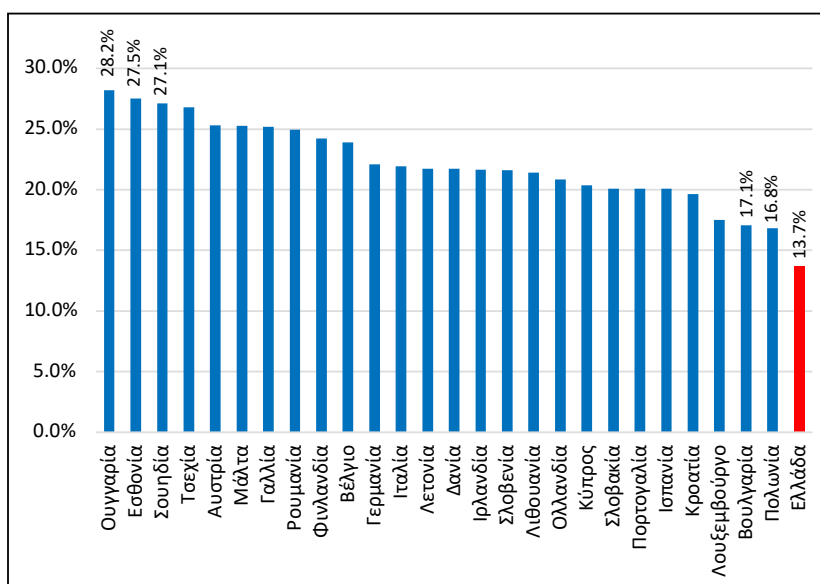
Διάγραμμα 13: Διαχρονική εξέλιξη του ΑΣΠΚ στην Ελλάδα και στην ΕΕ (ως % του ΑΕΠ)

Πηγή: Eurostat

Σε σχέση με τις άλλες χώρες της ΕΕ, η Ελλάδα εμφανίζει το μικρότερο ποσοστό επενδύσεων ως προς το ΑΕΠ, το οποίο ανερχόταν σε 13,7% το 2022 (Διάγραμμα 14). Ακολουθούν η Πολωνία με 16,8% και Βουλγαρία με 17,1%. Από την άλλη πλευρά, τις περισσότερες επενδύσεις κατέγραψε η Ουγγαρία (28,2% του ΑΕΠ), η Εσθονία (27,5%) και η Σουηδία (27,1%).

Διάγραμμα 14: ΑΣΠΚ στις χώρες της ΕΕ το 2022 (ως % του ΑΕΠ)

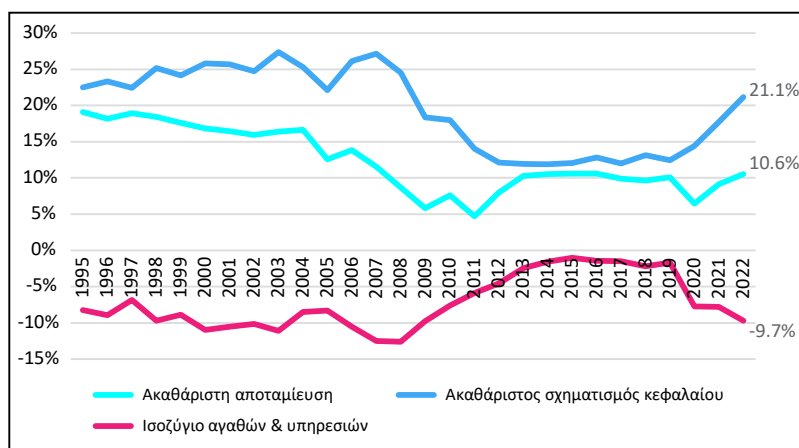

Πηγή: Eurostat

Κατόπιν των ανωτέρω, καθίσταται σαφές πως το σημαντικό έλλειμμα του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών οφείλεται κυρίως στη διαχρονική υστέρηση της αποταμίευσης. Με άλλα λόγια,

δεδομένης της περιορισμένης αποταμίευσης, ως κύριος παράγοντας των διακυμάνσεων στο ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών αναδεικνύεται η μεταβολή των επενδύσεων.^{9,10} Συγκεκριμένα (Διάγραμμα 15), τα σχετικά υψηλά ποσοστά επενδύσεων την περίοδο 1995-2009 τροφοδότησαν τα υψηλά ελλείμματα στο ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών. Κατά τη διάρκεια των προγραμμάτων οικονομικής προσαρμογής (2010-2019) υπήρξε απότομος περιορισμός της επενδυτικής δαπάνης, με αποτέλεσμα το ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών σχεδόν να ισοσκελιστεί. Ωστόσο, η ανάκαμψη των επενδύσεων την τελευταία τριετία (2020-2022) οδήγησε σε εκ νέου διεύρυνση του ελλείμματος.

Διάγραμμα 15: Ακαθάριστη αποταμίευση, ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου και ισοζύγιο αγαθών & υπηρεσιών στην Ελλάδα (ως % του ΑΕΠ)

Πηγή: Eurostat

Κατά συνέπεια, παρότι είναι προφανώς ευκαία η αύξηση των επενδύσεων ώστε να μειωθεί το σχετικό επενδυτικό κενό μεταξύ Ελλάδος και ΕΕ, εάν αυτή η αύξηση των επενδύσεων δε συνοδεύεται από αντίστοιχη αύξηση των αποταμιεύσεων, αναπόφευκτα θα οδηγηθούμε σε εκ νέου διεύρυνση του ελλείμματος αγαθών και υπηρεσιών, φαινόμενο το οποίο ήδη παρατηρείται.¹¹

Στο πλαίσιο αυτό, η διευκόλυνση και η παροχή κινήτρων προς ιδιωτική αποταμίευση, όπως για παράδειγμα η αύξηση των αποδόσεων στα καταθετικά προϊόντα, θα μπορούσε ενδεχομένως να συμβάλει στον περιορισμό του κενού αποταμίευσης και συνακόλουθα του ελλείμματος του ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών. Αντίστοιχα, η διατήρηση και εμβάθυνση της δημοσιονομικής υπευθυνότητας θα συμβάλλει θετικά στην αποταμίευση του δημοσίου τομέα.¹²

9. Ο συντελεστής συσχέτισης μεταξύ ισοζυγίου αγαθών και υπηρεσιών και ακαθάριστου σχηματισμού κεφαλαίου (ως ποσοστά του ΑΕΠ) ανέρχεται σε 90% για την περίοδο 1995-2022.

10. Συμπεριλαμβάνει και τα αποθέματα.

11. Βλέπε σχετικά Έκθεση Πισσαριδής σελ.24-25: https://government.gov.gr/wp-content/uploads/2020/11/growth_plan_2020-11-23_1021.pdf.

12. Στο πλαίσιο αυτό, σημειώνεται πως στην προσπάθεια να αυξηθούν οι αποδόσεις για τους μικρο-αποταμιευτές, ο ΟΔΔΗΧ προχώρησε, από τον Σεπτέμβριο του 2023 και εντεύθεν, στην έκδοση εντόκων γραμματίων του ελληνικού δημοσίου με δυνατότητα απευθείας διάθεσης σε φυσικά πρόσωπα.

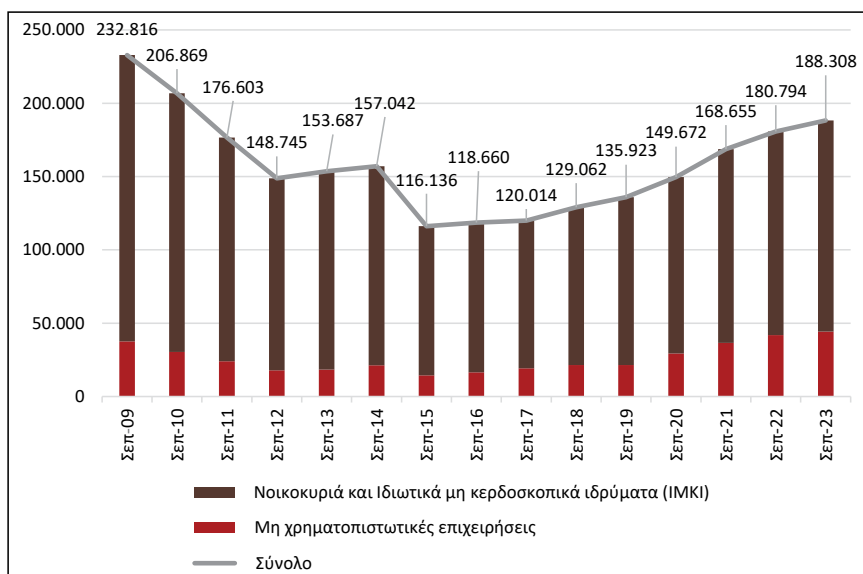
5. Χρηματοπιστωτικός Τομέας

- Διατηρείται η ανοδική τροχιά των καταθέσεων νοικοκυριών και επιχειρήσεων.
- Σταθεροποιείται γύρω στο 8% το ποσοστό των ΜΕΔ.

5.1 Καταθέσεις

Τον Σεπτέμβριο του 2023, το σύνολο των καταθέσεων νοικοκυριών και μη χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων ανήλθαν στα 188 δισ. ευρώ. Συγκεκριμένα, οι καταθέσεις των νοικοκυριών ανήλθαν στα 144 δισ. ευρώ και οι καταθέσεις των μη χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων ανήλθαν στα 44 δισ. ευρώ. Συνολικά, οι καταθέσεις παρουσιάζονται αυξημένες κατά 7,5 δισ. ευρώ σε σχέση με πέρυσι, εμφανίζοντας θετική μεταβολή της τάξης του 4,2%. Η ανοδική πορεία των καταθέσεων νοικοκυριών και μη χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων συνεχίζεται αμείωτη από τον Σεπτέμβριο του 2015.

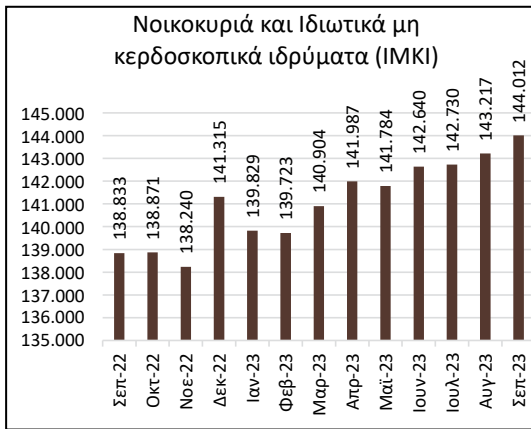
Διάγραμμα 16: Καταθέσεις νοικοκυριών και μη χρημ/κών επιχειρήσεων κατά το χρονικό διάστημα Σεπ. 2009 -2023 σε χιλιάδες ευρώ.

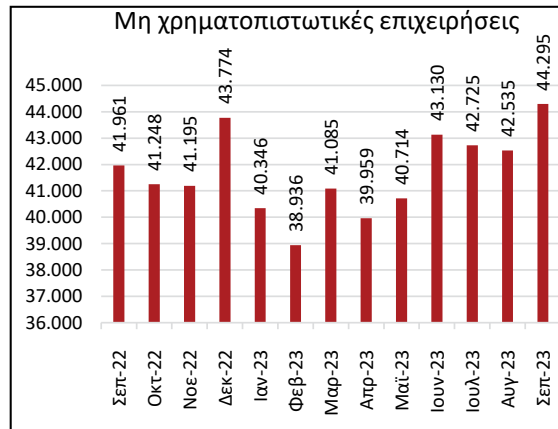
Πηγή: ΤτΕ

Κατά το χρονικό διάστημα Σεπτεμβρίου 2022 και Σεπτεμβρίου 2023 υπήρξε αύξηση των καταθέσεων των νοικοκυριών κατά 5 δισ. ευρώ (4%). Το ίδιο χρονικό διάστημα για τις μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις υπήρξε αύξηση των καταθέσεων κατά 2,3 δισ. ευρώ (6%). Οι αυξήσεις των καταθέσεων νοικοκυριών και μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων κατά το χρονικό διάστημα Σεπτεμβρίου 2022 και Σεπτεμβρίου 2023 σημειώνονται παρά τον υψηλό πληθωρισμό. Οι καταθέσεις των νοικοκυριών (Διάγραμμα 17) παρουσιάζουν ομαλό ρυθμό αύξησης κατά το εννεάμηνο του 2023. Αντιθέτως οι καταθέσεις των μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων, το ίδιο χρονικό διάστημα (Διάγραμμα 18), παρουσιάζουν διακυμάνσεις. Η χαμηλότερη τιμή των καταθέσεων των επιχειρήσεων παρουσιάζεται τον μήνα Φεβρουάριο (39 δισ. ευρώ) και η υψηλότερη κατά τον μήνα Σεπτέμβριο (44 δισ. ευρώ). Η αύξηση των καταθέσεων των νοικοκυριών κατά το χρονικό διάστημα Σεπτεμβρίου 2022 και Σεπτεμβρίου 2023 πιθανώς να συνδέεται με την αύξηση της απασχόλησης και τα δημοσιονομικά μέτρα στήριξης των νοικοκυριών λόγω της ενεργειακής κρίσης. Η αυξημένη οικονομική δραστηριότητα, γενικά και ιδιαίτερα στον τουριστικό κλάδο, συμβάλλει στην αύξηση των καταθέσεων των επιχειρήσεων.

Διάγραμμα 17: Καταθέσεις νοικοκυριών κατά το χρονικό διάστημα Σεπ. 2022–Σεπ. 2023 σε χιλιάδες ευρώ

Διάγραμμα 18: Καταθέσεις μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων κατά το χρονικό διάστημα Σεπ. 2022–Σεπ. 2023 σε χιλιάδες ευρώ

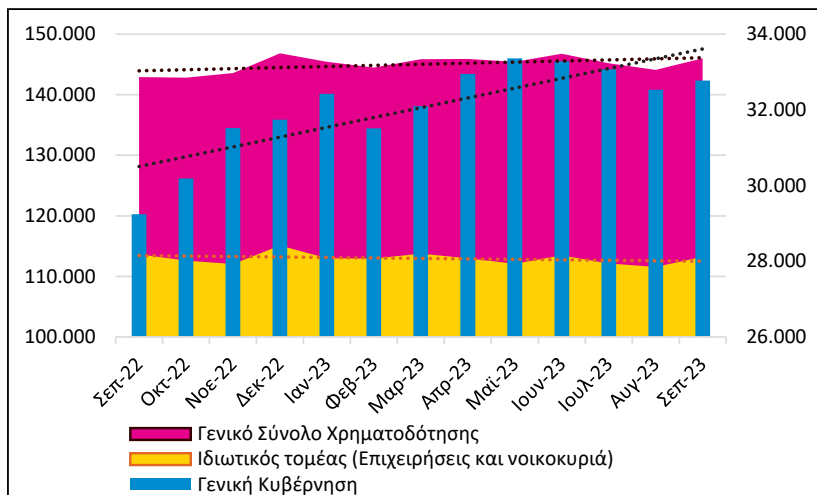

Πηγή: ΤτΕ

5.2 Χορηγήσεις

Το υπόλοιπο της συνολικής χρηματοδότησης, από τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, παρουσιάζει ανοδική τάση με μικρές διακυμάνσεις τους τελευταίους δώδεκα μήνες, με αποτέλεσμα τον Σεπτέμβριο του 2023 να ανέλθει σχεδόν στα 146 δισ. ευρώ, από 143 δισ. ευρώ που βρισκόταν ένα έτος πριν. Η αύξηση αυτή οφείλεται αποκλειστικά στις αυξημένες ανάγκες της ΓΚ της οποίας το υπόλοιπο χρηματοδότησης, από 29,2 δισ. ευρώ περίπου τον Σεπτέμβριο του 2022, ανήλθε σε 32,8 δισ. ευρώ τον Σεπτέμβριο του 2023. Αντίθετα, το υπόλοιπο της χρηματοδότησης προς τον ιδιωτικό τομέα (νοικοκυριά και επιχειρήσεις) από τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, μειώθηκε κατά 451 εκατ. ευρώ και διαμορφώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2023 στα 113,2 δισ. ευρώ, από 113,7 δισ. ευρώ σε σχέση με ένα έτος πριν.

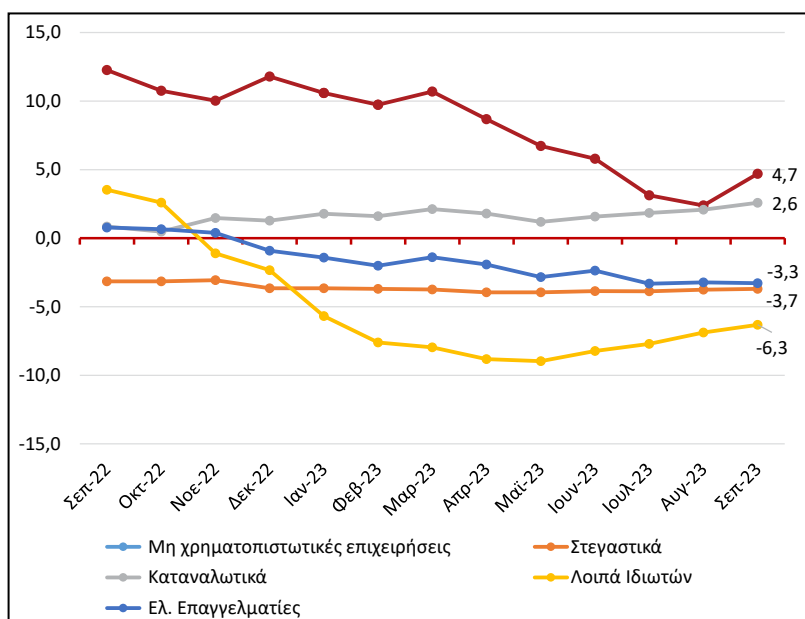
Διάγραμμα 19: Υπόλοιπο συνολικής χρηματοδότησης, χρηματοδότησης εγχώριου ιδιωτικού τομέα (αριστερός άξονας) και ΓΚ (δεξιός άξονας) από τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (δισ. ευρώ)

Πηγή: ΤτΕ.

Καθ' όλη τη διάρκεια του τελευταίου έτους, ο ρυθμός μεταβολής της πιστωτικής επέκτασης από τις τράπεζες προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις διατηρήθηκε θετικός. Διαμορφώθηκε δε, τον Σεπτέμβριο του 2023 σε 4,7% σε ετήσια βάση. Σε θετικό επίπεδο παρέμεινε επίσης, καθ' όλη τη διάρκεια των τελευταίων δώδεκα μηνών, ο ρυθμός μεταβολής της καταναλωτικής πίστης, ο οποίος διαμορφώθηκε τον Σεπτέμβριο του 2023 σε 2,6%. Στον αντίποδα, στεγαστικά και λοιπά δάνεια ιδιωτών παρέμειναν τους περισσότερους μήνες σε αρνητικό επίπεδο, καταγράφοντας μείωση τον Σεπτέμβριο του 2023 κατά 3,7% και 3,3% αντίστοιχα σε ετήσια βάση. Πτώση κατέγραψε και ο ρυθμός μεταβολής στα δάνεια ατομικών επιχειρήσεων και ελευθέρων επαγγελματιών κατά 6,3% σε ετήσια βάση.

Διάγραμμα 20: Ρυθμός μεταβολής, σε ετήσια βάση, των υπολοίπων χρηματοδότησης προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα

Πηγή: ΤτΕ

Σημείωση: Οι ρυθμοί μεταβολής υπολογίζονται με βάση τις καθαρές ροές τραπεζικής χρηματοδότησης, οι οποίες με τη σειρά τους προκύπτουν από τις μεταβολές των υπολοίπων «διορθωμένες» για τις διαγραφές δανείων, απομειώσεις αξίας χρεογράφων, συναλλαγματικές διαφορές και αναταξινόμησης.

5.3 Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ)

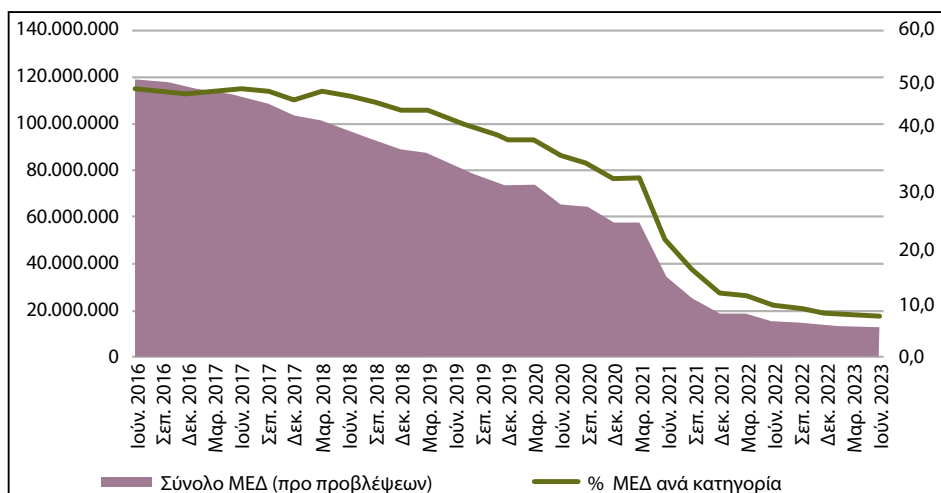
Ο όγκος των ΜΕΔ, σε ενοποιημένη βάση, από τον Ιούνιο του 2016 (119,2 δισ. ευρώ) όπου βρίσκονταν στο 49% επί του συνόλου των δανείων, βαίνει συνεχώς μειούμενος (Διάγραμμα 21). Απτόμη πτώση κατά 40% σημειώνεται το β' τρίμηνο του 2021, λόγω της εφαρμογής του Προγράμματος «Ηρακλής». Τον Νοέμβριο του 2023, το ΥΠΕΘΟ επανεισάγει με σχέδιο νόμου το πρόγραμμα «Ηρακλής», με σκοπό την περαιτέρω μείωση των ΜΕΔ.¹³

Τον Ιούνιο του 2021 τα ΜΕΔ ανέρχονταν σε 34,6 δισ. ευρώ και αποτελούσαν το 21,4% του συνολικού όγκου των δανείων. Το επόμενο έτος, τα ΜΕΔ ανέρχονταν σε 15,6 δισ. ευρώ και αποτελούσαν το 9,6 % του συνολικού όγκου των χορηγημένων δανείων. Μεταξύ Ιουνίου 2021 και Ιουνίου 2022 σημειώνεται πτώση κατά 55%. Τον Ιούνιο του 2023, τα ΜΕΔ ανέρχονταν σε

13. Σχέδιο νόμου του ΥΠΕΘΟ με τίτλο: «Δάνεια: Διαφάνεια, ανταγωνισμός, προστασία των ευάλωτων - Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2021/2167, επανεισαγωγή του προγράμματος «ΗΡΑΚΛΗΣ» και άλλες επείγουσες διατάξεις» <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/12421776.pdf>

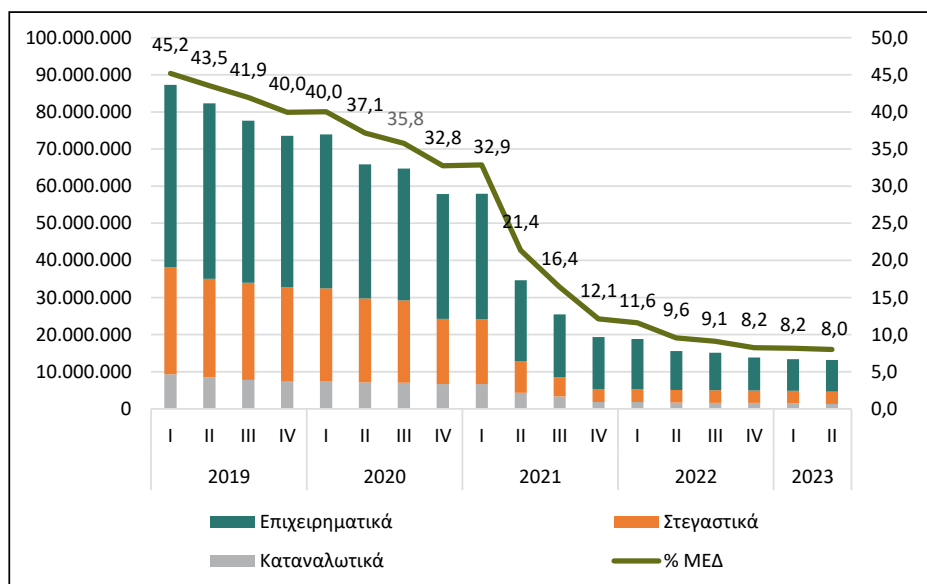
13,2 δισ. ευρώ και αποτελούσαν το 8,0% του συνολικού όγκου των χορηγημένων δανείων. Από τον Ιούνιο του 2022 έως και τον Ιούνιο του 2023, τα ΜΕΔ σημειώνουν πτώση κατά 16%.

Διάγραμμα 21: ΜΕΔ (όγκος και ποσοστό επί του συνόλου των δανείων) σε ενοποιημένη βάση και σε χιλιάδες ευρώ.

Πηγή: ΤτΕ

Διάγραμμα 22: ΜΕΔ (σε χιλιάδες ευρώ και ως % επί του συνόλου)

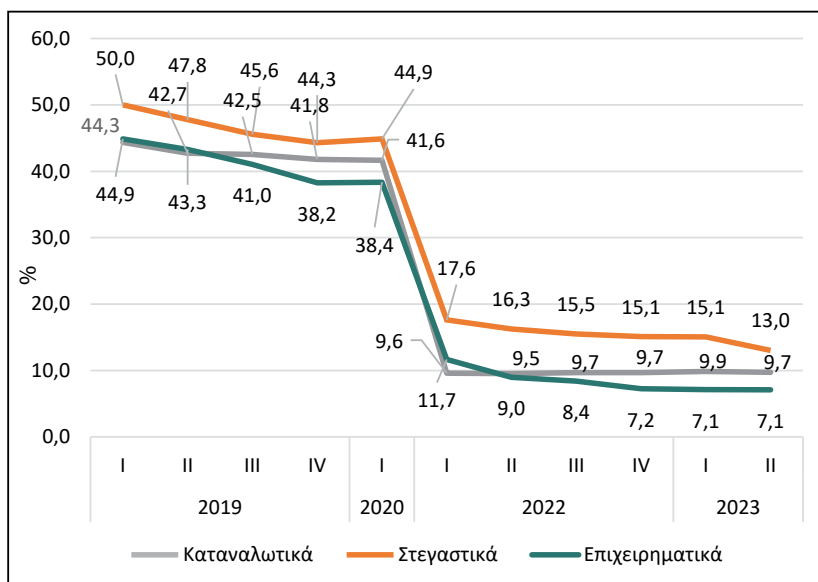
Πηγή: ΤτΕ

Ως προς τη διάρθρωση των ΜΕΔ (σε ενοποιημένη βάση), το 10% των συνολικών ΜΕΔ είναι καταναλωτικά, το 22% στεγαστικά και το 65% επιχειρηματικά (Διάγραμμα 22).

Κατά το χρονικό διάστημα Ιουνίου του 2022 και Ιουνίου 2023 τα ΜΕΔ καταναλωτικά και επιχειρηματικά παρουσιάζουν αποκλιμάκωση ενώ τα στεγαστικά παρουσιάζουν οριακή αύξηση. Το β' τρίμηνο του 2022, τα μη εξυπηρετούμενα επιχειρηματικά δάνεια από 9,0 % (επί του συνόλου των επιχειρηματικών δανείων), μειώθηκαν σε 7,1% το β' τρίμηνο του 2023. Τα μη εξυπηρετού-

μενα στεγαστικά δάνεια από 9,5% ανήλθαν σε 9,7% και τα μη εξυπηρετούμενα καταναλωτικά δάνεια από 16,3% μειώθηκαν σε 13,0 % κατά το ίδιο χρονικό διάστημα.

Διάγραμμα 23: ΜΕΔ ανά κατηγορία (ως % επί του συνόλου της κατηγορίας)

Πηγή: ΤτΕ

Το ποσοστό των ΜΕΔ στο σύνολο των τραπεζικών δανείων παραμένει υψηλό σε σύγκριση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Το β' τρίμηνο του 2023 ο ευρωπαϊκός μέσος όρος των ΜΕΔ για τα συστημικά τραπεζικά ιδρύματα ανέρχεται στο 1,8%, ενώ για την Ελλάδα στο 4,7%.¹⁴

Σε ένα δυσμενές μακροοικονομικό περιβάλλον, ο υψηλός βαθμός αβεβαιότητας λόγω των συρράξεων στην Ουκρανία και στη Μέση Ανατολή, οι υψηλές τιμές τροφίμων, η άνοδος των επιτοκίων και το αυξημένο κόστος χρηματοδότησης, είχαν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας νέας γενιάς ΜΕΔ κατά το α' εξάμηνο του 2023. Οι παραπάνω δυσμενείς εξελίξεις ισοσταθμίζονται από την απόκτηση επενδυτικής βαθμίδας και την ισχυρή οργανική κερδοφορία των τραπεζών.¹⁵

14. Πηγή: Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών, EBA Dashboard – Q2 2023.pdf (europa.eu). Τα δεδομένα της EBA υπολογίζονται σε ενοποιημένη βάση και περιλαμβάνουν δάνεια προς πιστωτικά ιδρύματα και κεντρικές τράπεζες, και υπάρχουν αποκλίσεις με τα στοιχεία της ΤτΕ. Ενδεικτικά, αν συμπεριληφθούν τα δάνεια προς πιστωτικά ιδρύματα και κεντρικές τράπεζες, ο δείκτης ΜΕΔ για τα εγχώρια σημαντικά πιστωτικά ιδρύματα σε ενοποιημένη βάση, διαμορφώνεται σε 4,7% (ΤτΕ Νοέμβριος 2023).

15. ΤτΕ Έκθεση Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας Νοέμβριος 2023 σ.7.

6. Μακροοικονομικές προβλέψεις και αβεβαιότητες για το 2024

- Φιλόδοξη, αλλά επιτεύξιμη υπό προϋποθέσεις, η πρόβλεψη του ΥΠΕΘΟ για μεγέθυνση 2,9% το 2024.
- Σημαντική πρόκληση πολιτικής συνιστά η προσδοκώμενη αύξηση της συμβολής των επενδύσεων στην μεταβολή του ΑΕΠ.
- Η ταχύτητα και αποτελεσματικότητα στην απορρόφηση των πόρων του ΤΑΑ είναι κομβικής σημασίας για την επιβεβαίωση των μακροοικονομικών προβλέψεων.
- Οι μακροοικονομικοί κίνδυνοι σχετίζονται κυρίως με μία ενδεχόμενη επιβράδυνση της ανάπτυξης στην ευρωζώνη, αλλά και την επιμονή των πληθωριστικών πιέσεων.

Η εξέλιξη των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών στην Ελλάδα, τα τελευταία τέσσερα χρόνια, επηρεάστηκε αξιοσημείωτα από τις ιδιαίτερες και εξέχουσες οικονομικές συνθήκες που επέδρασαν πάνω στις βασικές μακροοικονομικές συνιστώσες. Πρωταρχικά, η μεγάλη μείωση του πραγματικού ΑΕΠ μεταξύ 2019 και 2020 αποτέλεσε απότοκο του περιορισμού της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας λόγω της πανδημίας, ενώ η επανάκτηση σχεδόν του συνόλου της απολεσθείσας παραγωγικής αξίας επιβεβαίωσε και τους λόγους της αρχικής ραγδαίας πτώσης του ΑΕΠ, δηλαδή την έντονη εξάρτηση της χώρας από την εσωτερική ζήτηση και το παραγωγικό πρότυπο, που δίνει έμφαση περισσότερο στην παραγωγή μη εμπορεύσιμων αγαθών έναντι των αγαθών που απευθύνονται με όρους ανταγωνισμού στο παγκόσμιο καταναλωτικό κοινό. Το τέλος της πανδημίας και η επάνοδος σε συνθήκες οικονομικής και παραγωγικής κανονικότητας ακολούθησε η αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο που προήλθε από τη ραγδαία αύξηση της ζήτησης καθώς η αναβαλλόμενη επί δύο έτη κατανάλωση σε συνδυασμό με τις επεκτατικές δημοσιονομικές και νομισματικές πολιτικές αλλά και τους περιορισμούς στην προσφορά επέδρασαν καταλυτικά στην αύξηση του πληθωρισμού. Αρχικά, οι περισσότερες αναλύσεις, τόσο διεθνών όσο και εγχώριων φορέων, συνέκριναν στην εκτίμηση ότι το φαινόμενο ήταν συγκυριακό, όμως οι γεωπολιτικές εξελίξεις στην Ουκρανία και η συνακόλουθη εκτόξευση του ενεργειακού κόστους συνέβαλαν στην αύξηση τόσο της διάρκειας, όσο και της έντασης των πληθωριστικών πιέσεων, επιδρώντας φυσικά αυξητικά ως προς το ονομαστικό ΑΕΠ, αλλά αρνητικά σε σχέση με την επιβεβαίωση των προ-πολέμου προβλέψεων για αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ. Υποβοηθητικό ρόλο ως προς τη διατήρηση ενός σχετικά ικανοποιητικού ρυθμού μεγέθυνσης παρά την προαναφερθείσα συγκυρία έπαιξαν ασφαλώς οι υποστηρικτικές για την κοινωνία οικονομικές πολιτικές οι οποίες φυσικά είχαν και την ανάλογη επιβάρυνση των δημόσιων οικονομικών. Ο προβλεπόμενος για το 2024 ρυθμός μεγέθυνσης του πραγματικού ΑΕΠ της Ελλάδας που έχει επίσημα ενσωματωθεί στον δημοσιονομικό σχεδιασμό του ΚΠ ανέρχεται στο 2,9% και θεωρείται (αν και φιλόδοξος) επιτεύξιμος υπό την εκπλήρωση φυσικά κάποιων προϋποθέσεων και υπό την αίρεση της μη επαλήθευσης κάποιων μακροοικονομικών κινδύνων οι οποίοι αναλύονται κατωτέρω και είναι δυνατό να ανατρέψουν και τον δημοσιονομικό σχεδιασμό. Σύμφωνα με το ΥΠΕΘΟ, βασικές πηγές υποστήριξης της μακροοικονομικής πρόβλεψης για το 2024 αναμένεται να αποτελέσουν η αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης (κατά 1,3%), η αύξηση του ΑΣΠΚ (κατά 15,1%) αλλά και η αύξηση των εξαγωγών (κατά 5,6%).

6.1 Μακροοικονομικές προβλέψεις εγχώριων και διεθνών φορέων για το 2024

Το σύνολο των φορέων που παράγουν δημοσιονομικές προβλέψεις, τόσο διεθνών όσο και εγχώριων, συγκλίνει ως προς μια προβλεπόμενη αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ για το 2024 μεταξύ 2% και 2,5%, χαμηλότερης από την πρόβλεψη του ΥΠΕΘΟ που ενσωματώνεται στον προϋπολογισμό για το 2024 (2,9%). Όπως αποτυπώνεται και στον παρακάτω πίνακα, το εύρος των προβλέψεων από ανεξάρτητους φορείς κυμαίνεται από 2% έως 2,7%, ενώ η πρόβλεψη του ΕΔΣ με βάση το μακρο-οικονομετρικό υπόδειγμα του ανέρχεται μεσοσταθμικά στο 2,6% με ένα εύρος που κυμαίνεται από το 2,3% έως 2,9%.

Πίνακας 5: Προβλέψεις ποσοστού (%) μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ και των συνιστωσών του μεταξύ 2023 και 2024

	% πραγματικής μεταβολής	Δ% Ιδιωτ. Καταν.	Δ% Δημ. Καταν.	Δ% Ακαθ. Σχημ. Παγίου Κεφαλαίου	Δ% Εξαγωγές	Δ% Εισαγωγές
ΥΠΕΘΟ ¹	2,9	1,3	-1,6	15,1	5,6	4,5
ΕΔΣ	2,6					
ΤΤΕ ²	2,5	1,6	-1,5	10,9	4,9	4,7
Ευρωπαϊκή Επιτροπή ³	2,3	1,9	-2,3	7,5	5	3,8
ΟΟΣΑ ⁴	2	1,4	0	5,2	0,9	2
ΔΝΤ ⁵	2					

Πηγές: 1) Σχέδιο ΚΠ 2024, ΥΠΕΘΟ, Νοέμβριος 2023 2) ΤΤΕ, Νομισματική πολιτική (Ενδιάμεση Έκθεση), Δεκ. 2023, 3) European Commission, European Economic Forecast, Autumn 2023, Νοέμβριος 2023, 4) OECD Economic Outlook, Νο 114, Νοέμβριος 2023, 5) IMF, World Economic Outlook Database, Οκτώβριος 2023.

Οι διεθνείς φορείς παρουσιάζονται πιο συντηρητικοί ως προς τις προβλέψεις τους σε σχέση με τους εγχώριους. Σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των φορέων διαπιστώνονται ως προς την προβλεπόμενη συνεισφορά των επιμέρους συνιστωσών στην αύξηση του ΑΕΠ. Το ΥΠΕΘΟ διατηρεί μια πιο αισιόδοξη πρόβλεψη για την μεταβολή του ΑΣΠΚ σε σχέση με τον ΟΟΣΑ, και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ως προς την ιδιωτική κατανάλωση οι προβλέψεις των φορέων βρίσκονται σε ένα εύρος μεταξύ 1,3% και 1,9 %, ενώ αποκλίσεις στις εκτιμήσεις παρατηρούνται και σε σχέση με την προβλεπόμενη μεταβολή των εξαγωγών και εισαγωγών.

6.2 Πηγές μακροοικονομικών αβεβαιοτήτων για το 2024

Οι βασικοί μακροοικονομικοί κίνδυνοι για το 2024 σχετίζονται, αφενός με τη μη εκπλήρωση των ενδογενών προϋποθέσεων πάνω στις οποίες έχει στηριχθεί το μακροοικονομικό σενάριο του έτους, και αφετέρου σε εξωγενείς παράγοντες αβεβαιότητας που μπορούν να επιδράσουν αρνητικά την οικονομική δραστηριότητα. Σχετικά με τις εγχώριες αβεβαιότητες, αυτές σχετίζονται, κατά κύριο λόγο, με την υλοποίηση του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων και τον ΑΣΠΚ. Όπως προαναφέρθηκε, η αναμενόμενη για το 2024 μεταβολή της συνιστώσας αυτής είναι εξαιρετικά φιλόδοξη με βάση τόσο την πραγματοποιηθείσα μεταβολή το 2022 (11,7%), όσο και την αναμενόμενη για το 2023 (7,1%). Βασική πηγή αισιοδοξίας για το ΥΠΕΘΟ, σε σχέση με τις επενδύσεις, αποτελεί η υλοποίηση του σχεδιασμού δαπανών με πόρους που προέρχονται από το ΤΑΑ. Να σημειωθεί, όμως, ότι η πλήρης υλοποίηση του επενδυτικού σχεδιασμού δεν βρίσκεται στην αποκλειστική ευθύνη της κεντρικής Κυβέρνησης, καθώς ένα τμήμα του υλοποιείται και σε αποκεντρωμένο επίπεδο (δήμων και περιφερειών), και ως εκ τούτου είναι πιθανό να προκύψουν καθυστερήσεις που ασφαλώς θα επηρεάσουν τη μακροοικονομική πρόβλεψη. Επιπρόσθετα, το είδος και η φιλοσοφία των χρηματοδοτούμενων από το ΤΑΑ δαπανών έχουν χαρακτήρα δομικό και μακροπρόθεσμο, αφού θα πρέπει να συμβάλουν στην αλλαγή του παραγωγικού προτύπου της χώρας και την αύξηση τόσο της παραγωγικότητας, όσο και της εγχώριας προστιθέμενης αξίας. Η συμβολή τέτοιου είδους επενδύσεων στην μεταβολή του ΑΕΠ είναι αμφίβολο αν μπορεί να αποκρυσταλλωθεί σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα.

Έτερη πηγή αβεβαιότητας είναι δυνατό να αποτελέσουν έκτακτες καταστάσεις που σχετίζονται με φυσικές καταστροφές. Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα βίωσε έντονα την επίδραση της κλιματικής αλλαγής με καταστροφικές δασικές πυρκαγιές, αλλά και έντονα πλημμυρικά φαινόμενα. Η αντιμετώπιση τέτοιων φαινομένων, και κυρίως η δημιουργία υποδομών για τη μελλοντική αποτροπή τους δεσμεύει οικονομικούς πόρους οι οποίοι, υπό κανονικές συνθήκες, θα ήταν δυνατό να κατευθυνθούν σε παραγωγικές επενδύσεις.

Οι εξωγενείς πηγές αβεβαιότητας που επιδρούν πάνω στα εγχώρια θεμελιώδη μεγέθη προέρχονται από τις πληθωριστικές πιέσεις, οι οποίες πέρα από τις προφανείς αρνητικές συνέπειες πάνω στο διαθέσιμο εισόδημα των καταναλωτών δημιουργούν μια σειρά από δευτερογενείς επιπτώσεις μέσω της αύξησης των επιτοκίων και της αποθάρρυνσης των επενδύσεων. Επίσης, για τη χώρα μας, σύμφωνα με τις φθινοπωρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, προβλέπεται οριακά θετικό παραγωγικό κενό (output gap) για το 2023 (0,3%), το οποίο αναμένεται να διευρυνθεί το 2024 και το 2025 τη στιγμή που η μέση μεταβολή του παραγωγικού κενού στην Ε.Ε., για τα αντίστοιχα έτη, προβλέπεται οριακά αρνητική.

Τέλος, μια επιβράδυνση των ρυθμών ανάπτυξης στην ευρωζώνη θα έχει αναμφίβολα αρνητική επίδραση στην ελληνική οικονομία, λόγω της μείωσης των εξαγωγών. Επιπρόσθετα, αν και διαφαίνεται μια ομαλοποίηση των διεθνών τιμών ενεργειακών προϊόντων, η παράταση της γεωπολιτικής αστάθειας, που σχετίζεται με τις συρράξεις στην Ουκρανία και τη Μέση Ανατολή, είναι δυνατό να προκαλέσουν εκ νέου όξυνση της ενεργειακής κρίσης.

Μέρος Β΄: Δημοσιονομικές εξελίξεις και προοπτικές

7. Εκτέλεση Προϋπολογισμού 2023

- Ευθυγραμμισμένος με τους στόχους η εκτέλεση του ΚΠ την περίοδο Ιαν.-Οκτ. 2023.
- Η εκτέλεση του προϋπολογισμού ΓΚ καταγράφει ταμειακό πρωτογενές πλεόνασμα της τάξης του 2,85% του ΑΕΠ, προσιωνίζοντας την επίτευξη του δημοσιονομικού στόχου για το 2023.

7.1 Εκτέλεση ΚΠ Ιανουαρίου - Οκτωβρίου 2023

Ο ΚΠ 2023 (Πίνακας 6) κατά το διάστημα Ιαν.-Οκτ. του 2023 κατέγραψε έλλειμμα, ύψους 481 εκατ. ευρώ (-0,22% του ΑΕΠ 2023), μειωμένο κατά περίπου 4,3 δισ. ευρώ σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2022. Το 2022, κατά το αντίστοιχο χρονικό διάστημα, καταγράφηκε έλλειμμα 4,8 δισ. ευρώ (-2,31% του ΑΕΠ 2022). Σε σχέση με τον στόχο, όπως αυτός τέθηκε από την εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού του 2024 για το αντίστοιχο χρονικό διάστημα 2023, σημειώθηκε βελτίωση κατά 481 εκατ. ευρώ.

Το πρωτογενές αποτέλεσμα είναι πλεονασματικό κατά 6,0 δισ. ευρώ (2,73% του ΑΕΠ), βελτιωμένο κατά 6,4 δισ. ευρώ σε σχέση με το 2022 και κατά 475 εκατ. ευρώ, σε σχέση με τον στόχο. Το 2022 αντίστοιχα καταγράφηκε πρωτογενές αποτέλεσμα -349 εκατ. ευρώ (-0,17% του ΑΕΠ 2022).

Πίνακας 6: Εκτέλεση ΚΠ Ιαν.-Οκτ. 2023 (εκατ. ευρώ)

	Πραγματοποιήσεις		Στόχος	Μεταβολή	
	Ιαν.- Οκτ.2022	Ιαν.- Οκτ. 2023	Εκτιμήσεις (ΚΠ2024) για Π/Υ 2023	2023-2022	Πραγμ/σεις-Εκτιμήσεις
	(α)	(β)	(γ)	(β) - (α)	(β) - (γ)
1. Καθαρά Έσοδα Κρατικού Προϋπ/σμού (α-β)	48.869	53.925	53.875	5.056	50
α. Συνολικά έσοδα	53.778	59.425	59.375	5.647	50
β. Επιστροφές φόρων	4.909	5.500	5.500	591	0
2. Δαπάνες ΚΠ	53.639	54.406	54.837	767	-431
α. Πρωτογενείς Δαπάνες	41.562	40.093	40.557	-1.469	-464
β. Τόκοι	4.451	6.583	6.584	2.132	-1
γ. Δαπάνες ΠΔΕ	6.055	6.980	6.775	925	205
δ. Δαπάνες ΤΑΑ	1571	750	921	-821	-171
3. Ισοζύγιο ΚΠ (1-2)	-4.770	-481	-962	4.289	481
ως % του ΑΕΠ	-2,31%	-0,22%			
4. Πρωτογενές Αποτέλεσμα*	-349	6.081	5.606	6.430	475
ως % του ΑΕΠ	-0,17%	2,73%			
ΑΕΠ (τρέχουσες τιμές)**	206.620	222.766			

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης ΚΠ Οκτωβρίου 2023 (τροποποιημένη ταμειακή βάση)

*Στόχοι του Προϋπολογισμού, προσαρμοσμένοι στα συνολικά μεγέθη όπως αποτυπώνονται στις εκτιμήσεις της εισηγητικής έκθεσης του Προϋπολογισμού 2024 για το έτος 2023.

** Η εκτίμηση για το ΑΕΠ προέρχεται από την εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού του 2024.

Τα καθαρά έσοδα του ΚΠ Ιαν.-Οκτ. 2023 (Πίνακας 7), διαμορφώθηκαν σε 53,9 δισ. ευρώ αυξημένα κατά 5,0 δισ. ευρώ (10,3 %) σε σχέση με πέρυσι και κατά 50 εκατ. ευρώ (0,1 %) σε σχέση με τον στόχο όπως αυτός αναθεωρήθηκε από την εισηγητική έκθεση του ΚΠ 2024.

Σε σχέση με πέρυσι, η αύξηση προέρχεται από όλες τις μείζονες κατηγορίες των εσόδων. Η μεγαλύτερη αύξηση παρατηρείται στην κατηγορία «Φόροι» κατά 5,2 δισ. ευρώ (11,4% αύξηση σε πέρυσι). Η αύξηση των φορολογικών εσόδων προέρχεται από διάφορες πηγές, πρωτίστως όμως από την αύξηση του ονομαστικού ΑΕΠ.

Σε σχέση με τον στόχο, όπως αυτός αναθεωρήθηκε από τον ΚΠ του 2024, η αύξηση των καθαρών εσόδων κατά 50 εκατ. ευρώ (0,1 %) οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στην αύξηση των φορολογικών εσόδων.

Πίνακας 7: Έσοδα ΚΠ Ιαν.-Οκτ. 2023 (εκατ. ευρώ)

ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΤΑΜΕΙΑΚΗ ΒΑΣΗ	Ιαν.- Οκτ. 2022	Ιαν.-Οκτ. 2023	Διαφορά 2023- 2022	% Μτβ 2023-2022	Εκτιμήσεις (ΚΠ2024) για Π/Υ 2023	Διαφορά Πραγματ/ σεις- Στόχος	% Μτβ Πραγματ/σεις - Στόχος
	(α)	(β)	(γ)=(β)-(α)	(δ) =(γ)/(α)	(ε)	(στ)=(β)-(ε)	(ζ)=(στ)/(β)
Καθαρά Έσοδα Κρατικού Προϋπ/σμού (I+II+III+IV+V-β)	48.869	53.925	5.056	10,3%	53.875	50	0,1%
I. Φόροι	45.536	50.718	5.182	11,4%	50.684	34	0,1%
II. Κοινωνικές Εισφορές	47	48	1	2,1%	48	0	0,0%
III. Μεταβιβάσεις	5.029	5.098	69	1,4%	5.094	4	0,1%
IV. Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών	697	734	37	5,3%	727	7	1,0%
V. Λοιπά τρέχοντα έσοδα (συμπ/νων πωλήσεων παγίων και τιμαλφών)	2468	2.876	408	16,5%	2872	4	0,1%
β. Επιστροφές φόρων	4.909	5.550	641	13,1%	5.550	0	0,0%
Πληροφοριακά Στοιχεία							
Έσοδα από ΠΔΕ (περιέχεται στις Μεταβιβάσεις & Λοιπά τρέχοντα έσοδα)	2.591	2.810	219	8,5%	2.808	2	0,1%
Έσοδα από ΤΑΜ. ΑΝΑΚ. (περιέχεται στις μεταβιβάσεις)	1.718	1.718	0	0,0%	1.718	0	0,0%

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης ΚΠ Οκτώβριος 2023 (τροποποιημένη ταμειακή βάση)

Ειδικότερα ως προς τα φορολογικά έσοδα (Πίνακας 8), αύξηση των εισπράξεων καταγράφεται σε όλες τις κατηγορίες σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2022, εκτός από τις εισπράξεις ΕΝΦΙΑ και τους φόρους και δασμούς επί εισαγωγών. Οι μεγαλύτερες αυξήσεις προέρχονται από τις εισπράξεις των φόρων επί αγαθών και υπηρεσιών κατά 2,1 δισ. ευρώ, και από την αύξηση των εισπράξεων από φόρους εισοδήματος κατά 3 δισ. ευρώ. Η καταγραφόμενη μείωση στις εισπράξεις του ΕΝΦΙΑ οφείλεται σε ετεροχρονισμό εισπράξεων λόγω είσπραξης του σε περισσότερες δόσεις χωρίς να επηρεαστεί το συνολικό κονδύλι του ΕΝΦΙΑ εντός του 2023.

Ως προς τον στόχο, όπως αυτός αποτυπώνεται στην εισηγητική του ΚΠ 2024 για το έτος 2023, δεν καταγράφονται αξιοσημείωτες διαφορές.

Πίνακας 8: Φορολογικά Έσοδα ΚΠ Ιαν.-Οκτ. 2023 (εκατ. ευρώ).

ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΤΑΜΕΙΑΚΗ ΒΑΣΗ	Ιαν.- Οκτ. 2022	Ιαν.- Οκτ. 2023	Διαφορά 2023- 2022	% Μτβ 2023- 2022	Εκτιμήσεις (ΚΠ2024) για Π/Υ 2023	Διαφορά Πραγμ/σεις - Στόχος	% Μτβ Πραγμ/σεις- Στόχος
	(α)	(β)	(γ)= (β)-(α)	(δ) = (γ)/(α)	(ε)	(στ)= (β)-(ε)	(ζ)= (στ)/(β)
Έσοδα από φόρους (Α+Β+Γ+Δ+Ε+ΣΤ+Ζ)	45.536	50.718	5.182	11,4%	50.684	34	0,07%
Α.Φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών (1+2+3)	26.240	28.364	2.124	8,1%	28.347	17	0,06%
1. Φ.Π.Α.	17.918	19.585	1.667	9,3%	19.583	2	0,01%
1.α ΦΠΑ στα πετρελαιοειδή	2.072	1.855	-217	-10,5%	1859	-4	-0,22%
1.β ΦΠΑ καπνικών προϊόντων	561	580	19	3,4%	572	8	1,38%
1.γ ΦΠΑ λοιπών προϊόντων και υπηρεσιών	15.285	17.150	1.865	12,2%	17.152	-2	-0,01%
2. Ειδικό Φόροι Κατανάλωσης	5.749	5.806	57	1,0%	5.798	8	0,14%
2.α ΕΦΚ ενεργειακών προϊόντων	3.351	3.324	-27	-0,8%	3.313	11	0,33%
2.β ΕΦΚ καπνικών προϊόντων	1.813	1.882	69	3,8%	1.882	0	0,00%
2.γ ΕΦΚ λοιπών προϊόντων	585	600	15	2,6%	603	-3	-0,50%
3. Λοιποί φόροι επί αγαθών και υπηρεσιών	2.573	2.974	401	15,6%	2966	8	0,27%
Β.Φόροι και δασμοί επί εισαγωγών	370	301	-69	-18,6%	307	-6	-1,99%
Γ.Τακτικοί φόροι ακίνητης περιουσίας	2.399	2.235	-164	-6,8%	2.234	1	0,04%
εκ των οποίων: ΕΝΦΙΑ	2.369	2.183	-186	-7,9%	2.179	4	0,18%
Δ.Λοιποί φόροι επί παραγωγής	1.009	1.013	4	0,4%	1012	1	0,10%
Ε. Φόρος εισοδήματος (Ε.1+Ε.2+Ε.3)	13.943	16.934	2.991	21,5%	16.919	15	0,09%
Ε1.Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από Φυσικά Πρόσωπα (ΦΠ)	9.336	10.493	1.157	12,4%	10.473	20	0,19%
Ε2. Φόρος εισοδήματος πληρωτέος από εταιρείες (ΝΠ)	3.516	5.077	1.561	44,4%	5.073	4	0,08%
Ε3. Λοιποί φόροι εισοδήματος	1091	1364	273	25,0%	1374	-10	-0,73%
ΣΤ.Φόροι κεφαλαίου	179	197	18	10,1%	197	0	0,00%
Ζ. Λοιποί τρέχοντες φόροι	1396	1673	277	19,8%	1667	6	0,36%
εκ των οποίων: Φόροι Οχημάτων	479	694	215	44,9%	693	1	0,14%

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης ΚΠ Οκτώβριος 2023 (τροποποιημένη ταμειακή βάση), επεξεργασία ΕΔΣ

Οι συνολικές δαπάνες του ΚΠ για την περίοδο Ιαν.-Οκτ. 2023 (Πίνακας 9), ανήλθαν στα 54,4 δισ. ευρώ, με ποσοστό εκτέλεσης 74% (ως προς τον ετήσιο στόχο), και παρουσιάζονται αυξημένες σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2022 κατά 767 εκατ. ευρώ, κυρίως λόγω των αυξημένων δαπανών για τόκους. Οι δαπάνες για τόκους αυξήθηκαν σε σχέση με πέρυσι κατά 2,1 δισ. ευρώ (μεταβολή 48%) λόγω της αύξησης των επιτοκίων, ωστόσο η συνολική δαπάνη παρουσιάζει υψηλό βαθμό εκτέλεσης (88%). Αυξημένες παρουσιάζονται και οι δαπάνες για

παροχές σε εργαζόμενους κατά 350 εκατ. ευρώ που οφείλονται σε μισθολογικές ωριμάνσεις, επιδόματα κ.λ.π. Υστέρηση κατά 1 δισ. ευρώ, σε σχέση με πέρυσι, παρουσιάζεται στις δαπάνες για «Μεταβιβάσεις». Η υστέρηση οφείλεται στις μειωμένες αποδόσεις προς ΟΚΑ (800 εκατ. ευρώ) και στη μείωση των αποδόσεων προς Ε.Ε. (400 εκατ. ευρώ), οι οποίες ωστόσο αναμένεται να εκτελεστούν στο τέλος του χρόνου. Οι αγορές αγαθών και υπηρεσιών εμφανίζουν υποεκτέλεση ως προς τον στόχο (εκτελέσθηκαν κατά 57%) λόγω ισχυρής εποχικότητας στις πληρωμές τους, αφού η εκτέλεση τους επιταχύνεται προς το τέλος του έτους, χωρίς όμως να αποκλειστεί κάποια εξοικονόμηση. Υποεκτέλεση εμφανίζουν οι δαπάνες για το ΤΑΑ (έχουν εκτελεσθεί κατά 36%) και οι αποκτήσεις πάγιων περιουσιακών στοιχείων (κυρίως λόγω ετεροχρονισμού των ταμειακών πληρωμών των εξοπλιστικών προγραμμάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας).

Πίνακας 9: Δαπάνες ΚΠ Ιαν.-Οκτ. 2023 (εκατ. ευρώ)

Σε εκατ. ευρώ τροποποιημένη ταμειακή βάση	Ιαν.-Οκτ. 2022	Ιαν.-Οκτ. 2023	Διαφορά 2023-2022	% Μτβ 2023-2022	Εκτιμήσεις (ΚΠ2024) για Π/Υ 2023	Διαφορά Ετήσιος Στόχος - Πραγμ/σεις	ποσοστό εκτέλεσής %
	(α)	(β)	(γ) = (β) - (α)	(δ) = (γ)/(α)	(ε)	(στ) = (ε) - (β)	(ζ) = (β)/(ε)
Δαπάνες ΚΠ	53.639	54.406	767	1%	73.533	19.127	74%
I. Παροχές σε εργαζομένους	11.256	11.608	352	3%	14.150	2.542	82%
II. Κοινωνικές Παροχές	175	201	26	15%	414	213	49%
III. Μεταβιβάσεις	26.455	25.413	-1.042	-4%	33.870	8.457	75%
IV. Αγορές αγαθών και υπηρεσιών	1.406	1.343	-63	-4%	2.364	1.021	57%
V. Λοιπές Δαπάνες	238	164	-74	-31%	276	112	59%
VI. Πιστώσεις υπό κατανομή πλην ΠΔΕ Και ΤΑΑ	0	0	0		1.777	1.777	0%
VII. Αποκτήσεις πάγιων περιουσιακών στοιχείων	2.033	1363	-670	-33%	2.358	995	58%
VIII. Τόκοι σε ακαθάριστη βάση	4.451	6.583	2.132	48%	7.503	920	88%
IX. Δαπάνες ΠΔΕ	6.055	6.980	925	15%	8.750	1.770	80%
X. Δαπάνες ΤΑΑ	1571	750	-821	-52%	2.072	1.322	36%

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων ΓΚ Οκτώβριος 2023, ΥΠΕΘΟ

7.2 Εκτέλεση Προϋπολογισμού ΓΚ Ιαν.-Οκτ. 2023 σε ταμειακή βάση και δημοσιονομικοί στόχοι 2023

Σε επίπεδο ΓΚ (Πίνακας 10) κατά το δεκάμηνο του τρέχοντος έτους καταγράφεται πλεόνασμα κατά 525 εκατ. ευρώ (0,24% του ΑΕΠ), το οποίο εμφανίζεται αυξημένο σε σχέση με το αντίστοιχο δεκάμηνο του 2023, κατά 298 εκατ. ευρώ. Αντίστοιχα, κατά το χρονικό διάστημα Ιαν.– Οκτ. 2023, δημιουργήθηκε πρωτογενές πλεόνασμα 6,3 δισ. ευρώ (2,85% του ΑΕΠ) σε σχέση με πρωτογενές πλεόνασμα 4,3 δισ. ευρώ (2,06% του ΑΕΠ) το αντίστοιχο περσινό χρονικό διάστημα. Τα θετικά αποτελέσματα προέρχονται από το σκέλος των εσόδων. Όσον αφορά τα έσοδα, το θετικό αποτέλεσμα οφείλεται κυρίως στα αυξημένα έσοδα από φόρους κατά 3,2 δισ. ευρώ (+6,85%) και στις ασφαλιστικές εισφορές κατά 1,4 δισ. ευρώ (+7,43%). Αντιθέτως, μειωμένα

κατά 1,5 δισ. ευρώ (-17,16%) παρουσιάζονται τα έσοδα από μεταβιβάσεις. Οι δαπάνες της ΓΚ εμφανίζονται αυξημένες κατά 3,1 δισ. ευρώ (12,2%) σε σχέση με πέρυσι και οφείλονται κυρίως στις αυξημένες κοινωνικές παροχές κατά 2.7 δισ. ευρώ και στους αυξημένους, σε σχέση με πέρυσι, καταβληθέντες τόκους κατά 1,7 δισ. ευρώ (28,8%).

Πίνακας 10: Εκτέλεση προϋπολογισμού σε επίπεδο ΓΚ (εκατ. ευρώ*) Ιαν.-Οκτ. 2023

	Ιαν.-Οκτ. 2022	Ιαν.-Οκτ. 2023	Διαφορά 2022-2023	% Μτβ 2022- 2023
	(α)	(β)	(γ) = (β) - (α)	(δ) = (γ)/(α)
A. Έσοδα	78.609	82.491	3.882	4,94%
Φόροι	46.800	50.008	3.208	6,85%
Ασφαλιστικές εισφορές	19.446	20.890	1.444	7,43%
Μεταβιβάσεις	8.742	7.242	-1.500	-17,16%
Πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών	2.931	2.923	-8	-0,27%
Λοιπά έσοδα	689	1.427	738	107,11%
B. Δαπάνες	71.055	74.111	3.056	12,20%
Αμοιβές προσωπικού	15.513	15.977	464	3,20%
Κοινωνικές παροχές	33.858	36.509	2.651	9,70%
Μεταβιβάσεις	5.502	5.663	161	14,70%
Αγορά αγαθών και υπηρεσιών	6.507	7.055	548	10,50%
Επιδότησεις	5606	3.107	-2.499	66,70%
Τόκοι καταβληθέντες	4.062	5.792	1.730	28,80%
Λοιπές Δαπάνες	6	7	1	100,00%
Γ. Καθαρή απόκτηση μη χρημ/κών περιουσιακών στοιχείων	7.327	7.855	528	7,21%
Ισοζύγιο (πλεόνασμα)/έλλειμμα (Α-Β-Γ-)	227	525	298	
Ως ποσοστό του ΑΕΠ %	0,11%	0,24%		
Πρωτογενές αποτέλεσμα	4.289	6.317	2.028	
Ως ποσοστό του ΑΕΠ %	2,06%	2,85%		
ΑΕΠ	208.030	221.439		

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων ΓΚ Οκτώβριος 2023, ΥΠΕΘΟ

*Στοιχεία σε τροποποιημένη ταμειακή βάση

Το ταμειακό πρωτογενές πλεόνασμα ως ποσοστό του ΑΕΠ κατά το χρονικό διάστημα Ιαν.–Οκτ. 2023 (2,85% του ΑΕΠ) ξεπερνάει τον ετήσιο στόχο που τέθηκε στην εισηγητική έκθεση του ΚΠ 2024 για το έτος 2023 (1,1% του ΑΕΠ). Παρά το γεγονός ότι τα αποτελέσματα δεν είναι απολύτως συγκρίσιμα, λόγω του ότι τα δελτία παρακολούθησης του προϋπολογισμού αναφέρονται σε ταμειακή βάση, η θετική εκτέλεση του προϋπολογισμού το δεκάμηνο του 2023 προοιωνίζει επίτευξη του στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα 1,1% του ΑΕΠ.

8. Εξέλιξη εγγυήσεων και ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων ελληνικού δημοσίου

- Υψηλό παραμένει το επίπεδο των παρεχόμενων εγγυήσεων του ελληνικού δημοσίου με τη μερίδα του λέοντος να αφορά τις εγγυήσεις για την υλοποίηση του προγράμματος «ΗΡΑΚΛΗΣ».
- Αύξηση καταγράφεται στο ανεξόφλητο υπόλοιπο των κρατικών εγγυήσεων που έχουν παρασχεθεί για δάνεια φορέων εντός και εκτός ΓΚ το 2023.
- Το απόθεμα των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων κατέγραψε σημαντική αύξηση τον Οκτώβριο σε σχέση με την αρχή του έτους.

8.1 Εγγυήσεις ελληνικού δημοσίου

Τον Σεπτέμβριο του 2023 το υπόλοιπο των εγγυήσεων που έχουν παρασχεθεί από το ελληνικό δημόσιο ανέρχεται σε 28.935 εκατ. ευρώ ποσό που αντιστοιχεί στο 15% περίπου του ΑΕΠ 2022 (Πίνακας 11).¹⁶ Από το σύνολο αυτό, το μεγαλύτερο μέρος (17.011 εκατ. ευρώ), αφορά εγγυήσεις που έχουν παρασχεθεί στο πλαίσιο του προγράμματος «ΗΡΑΚΛΗΣ» για την κάλυψη ομολογιών υψηλής διαβάθμισης που προκύπτουν από τιλοποιώσεις ΜΕΔ των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων.¹⁷ Από το υπόλοιπο μέρος, τα 7.659 εκατ. ευρώ αφορούν εγγυήσεις που έχουν παρασχεθεί σε φορείς εντός και εκτός ΓΚ, ενώ ένα σημαντικό μέρος παρασχέθηκε την τελευταία τριετία για την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών της πανδημίας, αλλά και της πρόσφατης κρίσης στην Ουκρανία (υποστοιχεία 3,5 & 6 Πίνακας 11).

Πίνακας 11: Παρασχεθείσες εγγυήσεις ελληνικού δημοσίου (Σεπτεμβρίου 2023)

1.	Εγγυήσεις του προγράμματος «ΗΡΑΚΛΗΣ»	17.011
2.	Εγγυήσεις προς φορείς εντός και εκτός ΓΚ	7.659*
3.	Εγγυήσεις της ΕΑΤ (εκ των οποίων για την ίδρυση του ταμείου εγγυοδοσίας για την αντιμετώπιση της πανδημίας)	1.884 (1.806)
4.	Εγγυήσεις προς την ΕΤΕπ για την παροχή επιχειρηματικών δανείων	1.641
5.	Εγγυήσεις για την αντιμετώπιση της πανδημίας (Pan-European Guarantee Fund-SURE)	696
6.	Εγγυήσεις στα πλαίσια στήριξης της Ουκρανίας	45
	Συνολικό ανεξόφλητο υπόλοιπο	28.935

Πηγή: ΥΠΕΘΟ - ΓΛΚ - Γενική Διεύθυνση Θησαυροφυλακίου & Δημόσιου Λογιστικού-Στοιχεία Σεπτεμβρίου 2023

* Τα 2.567 εκατ. ευρώ αφορούν παρασχεθείσες εγγυήσεις για δανειοδότηση φορέων ΓΚ, ενώ τα υπόλοιπα 5.092 εκατ. ευρώ αφορούν εγγυήσεις φορέων εκτός ΓΚ εκ των οποίων τα 2.341 εκατ. ευρώ τις εταιρείες ενέργειας ΔΕΗ, ΔΕΔΔΗΕ, ΑΡΙΑΔΝΗ, ΔΕΗ-ΑΔΜΗΕ, ΔΕΣΦΑ και ΔΕΗΑΝ (τα υπόλοιπα 2.751 εκατ. ευρώ αφορούν το ανεξόφλητο υπόλοιπο εγγυήσεων σε ιδιωτικές επιχειρήσεις και φυσικά πρόσωπα)

Εγγυήσεις για την εφαρμογή του προγράμματος «ΗΡΑΚΛΗΣ»¹⁸

Το ελληνικό δημόσιο παρείχε την εγγύησή του για ομολογίες υψηλής διαβάθμισης οι οποίες εκδόθηκαν για τις τιλοποιήσεις των ΜΕΔ των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων.¹⁹ Απώτερος στόχος ήταν η μείωση του όγκο των ΜΕΔ των πιστωτικών ιδρυμάτων, με όσο το δυνατόν χαμηλότερη επιβάρυνση των ισολογισμών τους, επιτρέποντας τους να μειώσουν το κόστος του κινδύνου και να απελευθερώσουν χώρο για νέο δανεισμό. Αρχικά, προβλέπονταν να παρασχεθούν συνολικές εγγυήσεις μέχρι του ποσού των 12 δισ. ευρώ και για χρονικό διάστημα 18 μηνών, ωστόσο έπειτα από παράταση που εγκρίθηκε τον Απρίλιο του 2021 από την ΕΕ, η υλοποίηση του προγράμματος επεκτάθηκε για επιπλέον 18 μήνες, με το ελληνικό δημόσιο να δύναται να παράσχει επιπλέον εγγυήσεις ύψους 12 δισ. ευρώ έως τον Οκτώβριο του 2022.

Έως τις 31.12.2022, το απόθεμα ΜΕΔ που είχε ενταχθεί στο σχέδιο «Ηρακλής» υπολογιζόταν σε 43,8 δισ. ευρώ, με το ύψος των εγγυήσεων που παρασχέθηκαν από το ελληνικό δημόσιο να ανέρχεται συνολικά σε 18,7 δισ. ευρώ περίπου, εκ των οποίων τα 17.011 εκατ. ευρώ παραμέ-

16. Σύμφωνα με τα απολογιστικά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (07.06.2023), το πραγματικό ΑΕΠ το 2022 ανήλθε σε 191.923 εκατ. ευρώ.

17. Αποφάσεις C (2019) 7309/10.10.2019 & C (2021) 2545/09.04.2021 (2021/N) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

18. Τον Δεκέμβριο του 2023 ψηφίστηκε το Νομοσχέδιο «»Διαφάνεια, ανταγωνισμός, προστασία των ευάλωτων - Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2021/2167, επανεισαγωγή του προγράμματος «ΗΡΑΚΛΗΣ» και άλλες επείγουσες διατάξεις» για την έναρξη του ΗΡΑΚΛΗ 3 (Ν. 5072 ΦΕΚ 198 Α 04.12.2023).

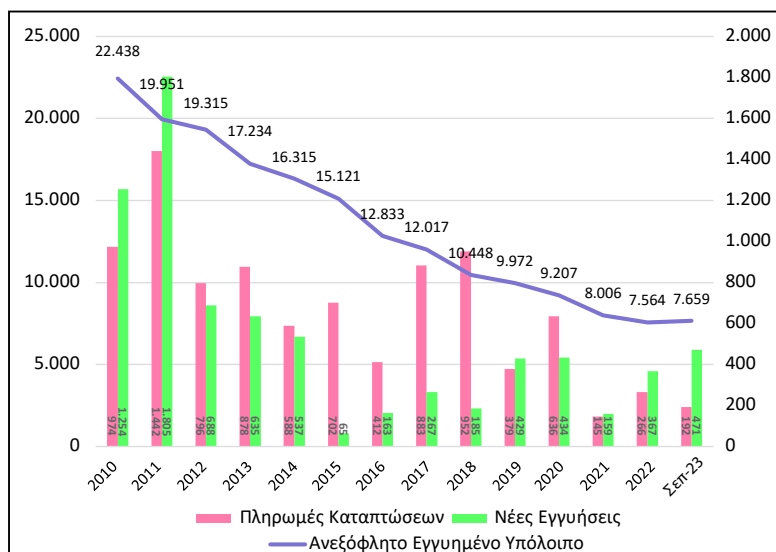
19. Νόμος 4649/2019 όπως τροποποιήθηκε με τον Ν. 4818/2021 κεφ ' Γ.

νουν ως ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο.²⁰ Η υλοποίηση του προγράμματος, που υποστηρίχθηκε με την παροχή εγγυήσεων από το ελληνικό δημόσιο, συνέβαλλε σημαντικά στην μείωση του όγκου των ΜΕΔ. Τον Δεκέμβριο του 2022, τα ΜΕΔ αντιστοιχούσαν στο 8,7% επί του συνολικού δανειακού χαρτοφυλακίου, έναντι 12,8% τον Δεκέμβριο του 2021, με το ποσοστό αυτό να παραμένει ακόμα σημαντικά υψηλότερο του αντίστοιχου ευρωπαϊκού μέσου όρου (1,8%). Ωστόσο, η προσπάθεια αυτή προσέθεσε ένα νέο κεφάλαιο στα δημόσια οικονομικά καθότι η παροχή εγγύησης από το ελληνικό δημόσιο συνιστά δυνητικό δημοσιονομικό κόστος, σε περίπτωση κατάρτησης. Η ένσταση που διατυπώθηκε αρχικά από την Eurostat για εγγραφή ή όχι στο χρέος των εγγυήσεων αυτών ξεπεράστηκε, με την Ευρωπαϊκή υπηρεσία να αποφαίνεται εν τέλει αρνητικά για τη μη αναδρομική εφαρμογή των νέων οδηγιών στις υφιστάμενες πιλοποιήσεις. Περαιτέρω μείωση των ΜΕΔ αναμένεται με το νέο πρόγραμμα «Ηρακλής» μετά την ψήφιση του κατατεθέντος νομοσχεδίου.²¹

Οι εγγυήσεις προς φορείς εντός και εκτός ΓΚ

Αύξηση καταγράφεται στο ανεξόφλητο υπόλοιπο των κρατικών εγγυήσεων που έχουν παρασχεθεί για δάνεια φορέων εντός και εκτός ΓΚ. Συγκεκριμένα, την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2023 παρασχέθηκαν νέες εγγυήσεις ύψους 471 εκατ. ευρώ, ποσό που υπερβαίνει τα αντίστοιχα ποσά που παρασχέθηκαν σε ετήσια βάση από το 2015.²² Συνέπεια αυτού ήταν η αύξηση του ανεξόφλητου εγγυημένου υπολοίπου σε σχέση με το απόθεμα του Δεκεμβρίου 2022 (7.628 εκατ. ευρώ). Επισημαίνεται ότι, από το 2018, θεσμοθετήθηκαν αυστηρότερα κριτήρια για την παροχή νέων εγγυήσεων από το ελληνικό δημόσιο προκειμένου να αποφεύγεται η καταχρηστική ενεργοποίηση αυτού του εργαλείου δημοσιονομικής πολιτικής.^{23,24}

Διάγραμμα 24: Ανεξόφλητο εγγυημένο υπόλοιπο, πληρωμές καταπτώσεων εγγυήσεων και παρεχόμενες νέες εγγυήσεις ελληνικού δημοσίου σε φορείς εντός & εκτός ΓΚ 2010- Σεπτέμβριος 2023

Πηγή: ΥΠΕΘΟ - ΓΛΚ - Γενική Διεύθυνση Θησαυροφυλακίου & Δημοσίου Λογιστικού-Στοιχεία Σεπτεμβρίου 2023

20. Cut-off date 30/09/2023.

21. Σχέδιο νόμου του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών με τίτλο: «Δάνεια: Διαφάνεια, ανταγωνισμός, προστασία των ευάλωτων - Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2021/2167, επανεισαγωγή του προγράμματος «ΗΡΑ-ΚΛΗΣ» και άλλες επείγουσες διατάξεις» <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-aebdc768f4f7/12421776.pdf>.

22. Νέες εγγυήσεις παρασχέθηκαν στην εταιρεία ARIANDI Interconnections (200 εκατ. ευρώ), στη ΔΕΔΔΗΕ (230 εκατ. ευρώ) και στην εταιρεία του δημοσίου PRIVATE ENTERPRISES-ENERGIAN OIL & GAS (36,45 εκατ. ευρώ).

23. Ν. 4549/2018 (άρθρα 91-108).

24. Βλ. Παράρτημα 1 της Εαρινής Έκθεσης του ΕΔΣ 2017.

Η παροχή κρατικών εγγυήσεων προς την ΕΤΕπ για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας

Στα πλαίσια των προγραμμάτων ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας MME & MidCaps, το ελληνικό δημόσιο έχει παράσχει εγγυήσεις για τη δανειοδότηση των ελληνικών τραπεζών από την ΕΤΕπ συνολικού ύψους 2.690 εκατ. ευρώ, με το ανεξόφλητο υπόλοιπο να ανέρχεται σήμερα σε 1.641 εκατ. ευρώ περίπου.²⁵ Επιδίωξη ήταν η υλοποίηση επενδυτικών έργων, καθώς και πρωτοβουλιών για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας. Ειδικότερα, η ΕΤΕπ έχει θέσει σε εφαρμογή τα εξής νέα προγράμματα:

- Loan for Youth Employment & Female Empowerment ύψους 500 εκατ. ευρώ.
- Greece Leasing Loan for SMEs & MidCaps ύψους 400 εκατ. ευρώ
- Greece Loan for Agriculture and Bioeconomy ύψους 210 εκατ. ευρώ
- Greece Loan for Climate Action and Other Priorities ύψους 1 δισ. ευρώ
- Greece COVID-19 Response for SMEs & MidCaps ύψους 450 εκατ. ευρώ

Η παροχή κρατικών εγγυήσεων στα πλαίσια στήριξης της Ουκρανίας

Με τις Αποφάσεις 2022/1201/12.07.2022 και 2022/1628/20.09.2022 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, αποφασίστηκε η χορήγηση έκτακτης Μακροοικονομικής Χρηματοδοτικής Συνδρομής από την ΕΕ προς την Ουκρανία υπό μορφή δανείων, ύψους 1 και 5 δισ. ευρώ αντίστοιχα. Δυνάμει αυτών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αντλεί τα αναγκαία κεφάλαια από τις κεφαλαιαγορές ή από χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς προκειμένου να τα δανείζει στη συνέχεια στην Ουκρανία. Για το σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη, παρέχουν εγγυήσεις με σκοπό την ενίσχυση του Κοινού Ταμείου Προβλέψεων, στο οποίο περιλαμβάνονται προβλέψεις του προϋπολογισμού της ΕΕ για την κάλυψη ενδεχόμενων υποχρεώσεων που μπορεί να προκύψουν από καταπτώσεις εγγυήσεων για προγράμματα Μακροοικονομικής Χρηματοδοτικής Συνδρομής της ΕΕ προς άλλες χώρες. Στο πλαίσιο αυτό, η Ελλάδα παρείχε εγγύηση ύψους 45.269.735 ευρώ για την κάλυψη εγγυημένου ποσού 3,66 δισ. ευρώ περίπου, που απαιτείται για την παροχή δανειακών κεφαλαίων προς την Ουκρανία συνολικού ύψους 6 δισ. ευρώ.

8.2 Ληξιπρόθεσμες Υποχρεώσεις

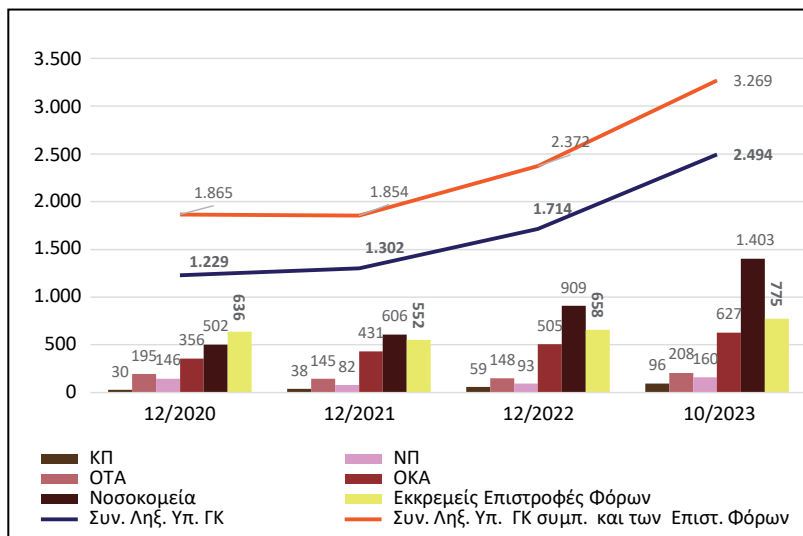
Το απόθεμα των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων (συμπεριλαμβανομένων και των εκκρεμών επιστροφών φόρων) τον Οκτώβριο ανήλθε σε 3.269 εκατ. ευρώ, καταγράφοντας σημαντική αύξηση από τη αρχή του έτους. Συγκεκριμένα, το συσσωρευμένο απόθεμα των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων των φορέων της ΓΚ ανήλθε σε 2.494 εκατ. ευρώ, σημαντικά αυξημένο κατά 780 εκατ. ευρώ, σε σχέση με το υπόλοιπο Δεκεμβρίου 2022 (1.714 εκατ. ευρώ). Η αύξηση προήλθε από τη συσσώρευση επιπλέον ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων σε όλους τους υποτομείς της ΓΚ με τη μερίδα του λέοντος να καταγράφεται στα νοσοκομεία, το απόθεμα των οποίων έφτασε τα 1.403 εκατ. ευρώ.²⁶ Στα πλαίσια της ενισχυμένης εποπτείας η χώρα μας είχε αναλάβει δέσμευση για πλήρη εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων των φορέων της ΓΚ. Σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ελλάδα, το χρονοδιάγραμμα για την επίτευξη του στόχου αυτού είχε καθοριστεί για τον Σεπτέμβριο του 2023, χωρίς αυτό να

25. Το πρόγραμμα ξεκίνησε τον Δεκέμβριο του 2016.

26. Στα νοσοκομεία καταγράφεται επιπλέον συσσώρευση ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων που φτάνει τα 494 εκατ. ευρώ κατά τη διάρκεια του έτους και ακολουθούν ΟΚΑ, ΟΤΑ, ΝΠ και ΚΠ με 122,67,60 και 37 εκατ. ευρώ αντίστοιχα.

έχει επιτευχθεί.²⁷ Το γεγονός αυτό υποδεικνύει ότι πάγια διαρθρωτικά προβλήματα δημοσιονομικής διαχείρισης, που δεν σχετίζονται απαραίτητα με καθυστερήσεις που προέκυψαν εξαιτίας της πανδημίας ή της ανόδου των τιμών ενέργειας, εξακολουθούν να υφίστανται με συνέπεια η εκκαθάριση των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων να είναι εκτός χρονοδιαγράμματος για μια ακόμα φορά. Πλέον, το τελευταίο δίμηνο του έτους, θα πρέπει να επιταχυνθούν οι διαδικασίες για να προκύψει μια συγκριτικά βελτιωμένη εικόνα το 2023 ως προς το συσσωρευμένο απόθεμα των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων όλων των υποτομέων της ΓΚ σε σχέση με προηγούμενο έτος.

Διάγραμμα 25: Ληξιπρόθεσμες Υποχρεώσεις ΓΚ και υποτομέων 2020-Οκτ. 2023 (σε εκατ. ευρώ)

Πηγή: Δελτία Μηνιαίων Στοιχείων ΓΚ Οκτωβρίου 2023

27. Post-Programme Surveillance Report, Greece, May 2023.

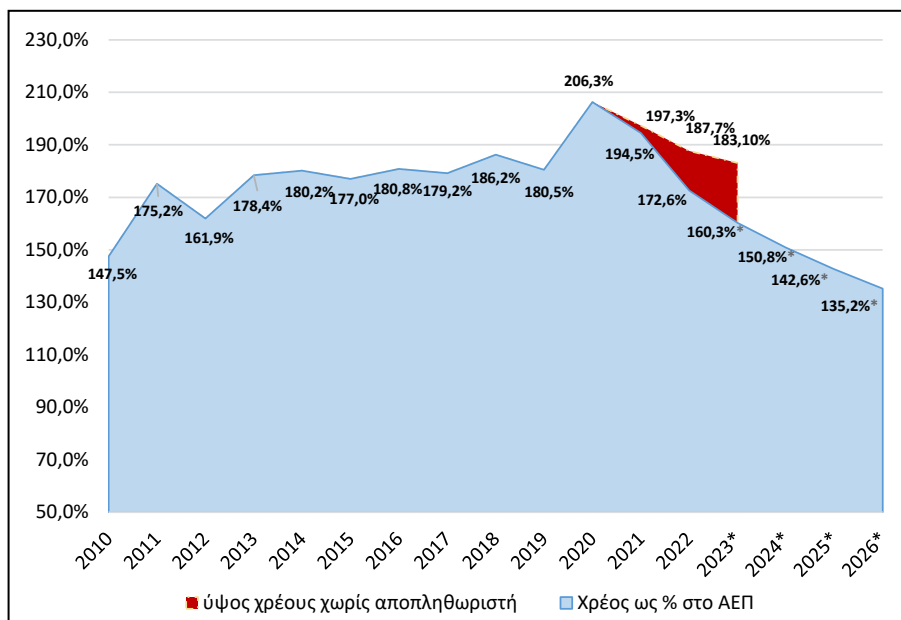
9. Δημόσιο χρέος και επιτόκια κρατικού δανεισμού

- Περαιτέρω μείωση κατά 12,3 ποσ. μον. περίπου εκτιμάται ότι θα καταγράψει ο λόγος δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ το 2023 σε σχέση με το 2022. Συγκεκριμένα, από 173% το 2022 προβλέπεται να μειωθεί στο 161% το 2023.
- Αυτή η σημαντική μείωση οφείλεται στις εκτιμήσεις για αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ (2,4%) και του πρωτογενούς πλεονάσματος (1,1% του ΑΕΠ) για το 2023.²⁸
- Γενικότερα, την περίοδο 2021-2023, παρά την επεκτατική δημοσιονομική πολιτική και τα δημοσιονομικά ελλείμματα, η σωρευτική μείωση του δημοσίου χρέους ως ποσοστό στο ΑΕΠ εκτιμάται στις 45 περίπου ποσ. μον., απόρροια της αύξησης του ονομαστικού ΑΕΠ.
- Θετική προβλέπεται να είναι η συμβολή των πρωτογενών πλεονασμάτων στην απομείωση του δημοσίου χρέους μεσοπρόθεσμα, αρχής γενομένης από το 2022.
- Η καθοδική τάση του ποσοστού χρέους προβλέπεται να συνεχιστεί και το 2024. Συγκεκριμένα, η προβλεπόμενη αποκλιμάκωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ υπολογίζεται σε 8 ποσ. μον. από το 2023 στο 2024.
- Το κόστος νέου κρατικού δανεισμού έχει αυξηθεί, αν και οι διαφορές στα επιτόκια με τις χώρες του πυρήνα της ευρωζώνης διατηρούνται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. Σε αυτό έχει συμβάλει και η αναβάθμιση του αξιόχρεου του ελληνικού δημοσίου από τους επενδυτικούς οίκους αξιολόγησης το 2023 και η κατάταξή του σε επενδυτική βαθμίδα από τις DBRS Morningstar, Standard & Poor's, R&I και Fitch Ratings.
- Το σύνολο των δανείων που έχουν αντληθεί από τον Μηχανισμό Στήριξης (GLF, EFSF, ESM) προέρχεται αποκλειστικά από ευρωπαϊκά δάνεια των κρατών μελών της ευρωζώνης, το ύψος των οποίων ανέρχεται σε 234 δισ. ευρώ περίπου.²⁹

28. Εκτιμήσεις ΕΕ, spring forecasts 2023 https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-12/ip258_en.pdf
29. cutoff date 30/09/2023.

Το 2023, το ύψος του χρέους της ΓΚ ως ποσοστό του ΑΕΠ αναμένεται να διαμορφωθεί στο 160,3%, μειωμένο κατά 12,3 ποσ. μον. σε σχέση με το 2022 (172,6%). Η σημαντική αυτή απομείωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ (βλ. Διάγραμμα 26), αποδίδεται στον θετικό ρυθμό μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ (2,4%), στο πρωτογενές δημοσιονομικό πλεόνασμα (1,1% του ΑΕΠ) αλλά και στον υψηλό αποπληθωριστή (5,3%).³⁰ Το 2024, αναμένεται να συνεχιστεί η τάση αποκλιμάκωσης του λόγου χρέους προς ΑΕΠ (προβλέπεται περαιτέρω μείωση κατά 8 περίπου ποσ. μον.), ενώ σύμφωνα με το νέο ΠΣ 2024-2026, ισόποση σχεδόν προβλέπεται η μέση ετήσια αποκλιμάκωση του λόγου την τριετία 2024-2026.

Διάγραμμα 26: Εξέλιξη χρέους της ΓΚ ως ποσοστό στο ΑΕΠ 2010-2026

Πηγές: Eurostat, ΠΣ 2024-2026, Σχέδιο ΚΠ 2024

*εκτιμήσεις/προβλέψεις

9.1 Η επίδραση των μακροοικονομικών μεγεθών στο λόγο χρέος προς ΑΕΠ

Το 2023, θα είναι η τρίτη συνεχής χρονιά που ο λόγος χρέος προς ΑΕΠ αναμένεται να καταγράψει σημαντική αποκλιμάκωση λόγω της θετικής επίδρασης των μακροοικονομικών μεγεθών, ενώ για πρώτη φορά μετά το 2019, οριακή αλλά θετική εκτιμάται η επίδραση του πρωτογενούς αποτελέσματος στην απομείωση του δημοσίου χρέους. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις προβλέψεις της ΕΕ ο υψηλός πληθωρισμός αναμένεται να έχει την ισχυρότερη επίδραση στην αποκλιμάκωση του λόγου χρέος προς ΑΕΠ το 2023 καθότι η επίδρασή του υπολογίζεται σε 9,1 περίπου ποσ. μον., έναντι 1,6 του ρυθμού μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ, ενώ η θετική συνεισφορά του πρωτογενούς αποτελέσματος υπολογίζεται σε 1,1 ποσ. μον..³¹ Από την άλλη πλευρά, ο υψηλός πληθωρισμός είναι κοινό χαρακτηριστικό όλων των χωρών της ευρωζώνης. Παρόλα αυτά, το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ έχει ελάχιστα μειωθεί στο σύνολο της ευρωζώνης (από 92% το 2022 σε 90,4% το 2023). Αυτό δείχνει τη σημαντική συμβολή της πραγματικής ανάπτυξης στην απομείωση χρέους (στην ευρωζώνη, η ανάπτυξη προβλέπεται να είναι μόνο 0,6% το 2023 και επίσης προβλέπεται πρωτογενές δημοσιονομικό έλλειμμα της τάξης

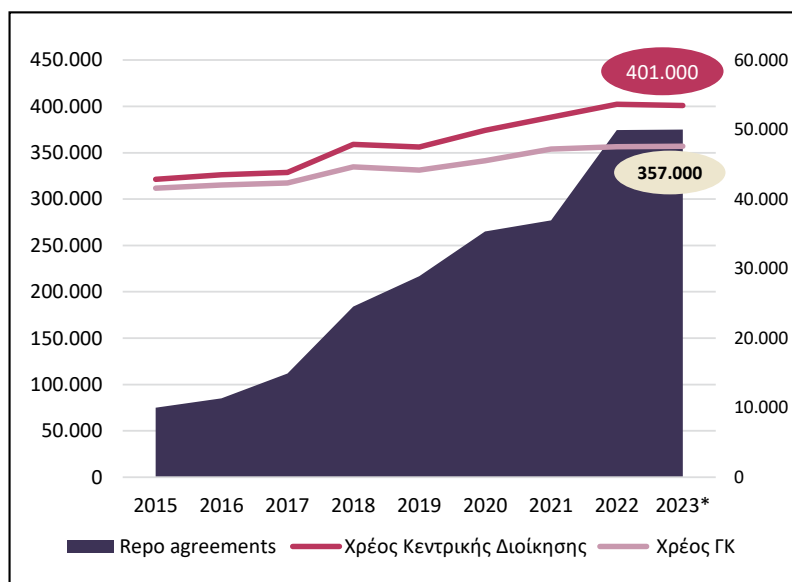
30. Βλέπε την εξίσωση διαφορών για το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ.

31. https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-06/ip199_en_UPD.pdf.

του -1,5% του ΑΕΠ, αντί για πλεόνασμα 1,1% στην Ελλάδα). Το 2024, αναμένεται να συνεχιστεί η απομείωση του δημοσίου χρέους με θετική τη συνεισφορά του πρωτογενούς αποτελέσματος (πλεόνασμα 2,1%), σε αντίθεση με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο όπου οι δημοσιονομικές επιδόσεις προβλέπεται να έχουν αρνητική επίδραση στην εξέλιξη του λόγου χρέους προς ΑΕΠ συνολικά.³²

Σωρευτικά την περίοδο 2021-2023, παρά την αύξηση του χρέους ως απόλυτο μέγεθος λόγω κυρίως των μέτρων επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής, η μείωση του δημοσίου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ εκτιμάται σε 46 περίπου ποσ. μον., σε σχέση με το ιστορικό υψηλό επίπεδο του 2020 (206,3%), απώρροια του ρυθμού μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ και του υψηλού αποπληθωριστή.^{33,34} Η εν λόγω μείωση προήλθε κυρίως από την επίδραση του παρονομαστή (denominator effect) και ήταν η μεγαλύτερη που καταγράφηκε σε χώρα της ευρωζώνης την εν λόγω περίοδο. Στο σύνολό της, αποδίδεται εξίσου σχεδόν στον υψηλό αποπληθωριστή και το ρυθμό μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ, με 23 ποσ. μον. έκαστος (στο Διάγραμμα 26 απεικονίζεται εκτίμηση για το ύψος του λόγου χρέους προς ΑΕΠ χωρίς την επίδραση του αποπληθωριστή).³⁵

Διάγραμμα 27: Εξέλιξη χρέους ΓΚ, χρέους Κεντρικής Διοίκησης (ως απόλυτο μέγεθος) και μέγεθος βραχυχρόνιου δανεισμού με τη μορφή repo agreements 2015-2023

Πηγή: ΟΔΔΧ, Εισηγητικές Εκθέσεις ΚΠ 2017-2024

*εκτιμήσεις

Σε απόλυτα μεγέθη, το χρέος της ΓΚ την περίοδο 2020-2023, αυξήθηκε κατά 15,8 δισ. ευρώ περίπου, ενώ μεγαλύτερης έκτασης ήταν η αύξηση που καταγράφηκε στο χρέος της Κεντρικής Διοίκησης κατά 27 δισ. ευρώ περίπου, το οποίο εκτιμάται σε 401.000 εκατ. ευρώ το 2023 (από 374.006 εκατ. ευρώ το 2020). Η επιπλέον αύξηση απεικονίστηκε κυρίως στον αυξημένο ενδο-κυβερνητικό δανεισμό μέσω των πράξεων διαχείρισης των ρευστών διαθεσίμων των φορέων

32. Page 47 Autumn Forecast https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-12/ip258_en.pdf.

33. Την περίοδο 2021-2023 το χρέος της ΓΚ, ως απόλυτο μέγεθος, αυξήθηκε κατά 13 δισ. ευρώ περίπου

34. Την δεκαετία 2011-2020 ο μέσος αποπληθωριστής ΑΕΠ ανήλθε σε -0,56% περίπου, ενώ την τριετία 2021-2023 η μέση ετήσια τιμή του εκτιμάται στο 4,8% περίπου. Σύμφωνα με την ΕΕ, παρόμοια αναμένεται η τάση και για το επόμενο έτος (2024) με τον υψηλό αποπληθωριστή να παραμένει η βασικότερη συνιστώσα απομείωσης του δημοσίου χρέους τόσο στην Ελλάδα όσο και στην ΕΕ συνολικά.

35. Την εν λόγω περίοδο, με δεδομένη τη σχέση χρέους προς ΑΕΠ αλλά και την εξέλιξη του χρέους ως απόλυτο μέγεθος, η συνεισφορά του ονομαστικού ΑΕΠ στην δυναμική μείωσης του χρέους ήταν πολλαπλασιαστική καθώς η αύξησή του κατά 1 ποσ. μον., προκαλούσε μείωση του λόγου κατά 1,8 ποσ. μον. περίπου (υπολογισμοί ΕΔΣ).

κατά 15 δις. ευρώ περίπου (repo agreements), ενώ στο σύνολό της προήλθε από την ανάγκη λήψης μέτρων για την εφαρμογή επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής (Διάγραμμα 27).³⁶

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση του βραχυχρόνιου δανεισμού με πράξεις διαχείρισης ταμειακής ρευστότητας υπό τη μορφή repo agreements, τις οποίες συνάπτει ο ΟΔΔΗΧ, με φορείς της ΓΚ προκειμένου να αξιοποιηθούν τα ταμειακά τους διαθέσιμα. Το εν λόγω τμήμα του δημοσίου χρέους δεν προσμετράται στον υπολογισμό του επίσημου δείκτη δημοσίου χρέους, που είναι το συσσωρευμένο απόθεμα χρέους σε επίπεδο ΓΚ.³⁷

9.2 Η εκδοτική δραστηριότητα

Το 2023, το ελληνικό δημόσιο συνέχισε την εκδοτική δραστηριότητα μέσω κοινοπρακτικών εκδόσεων και επανεκδόσεων ομολόγων σταθερού επιτοκίου (Πίνακας 12). Παράλληλα, συνεχίστηκε έντονα η αναχρηματοδότηση βραχυχρόνιου χρέους μέσω εκδόσεων εντόκων γραμματίων τρίμηνης, εξαμήνης και ετήσιας διάρκειας, καθώς επίσης και μέσω πράξεων διαχείρισης ταμειακής ρευστότητας (repo agreements) για την αξιοποίηση των διαθεσίμων των φορέων της ΓΚ (Διάγραμμα 27). Έως τον Οκτώβριο του 2023, είχαν αντληθεί συνολικά από τις κεφαλαιαγορές 9,5 δις. ευρώ μέσω νέων εκδόσεων, προκειμένου να καλυφθεί μέρος των ακαθάριστων δανειακών αναγκών του έτους, με αυξημένο ωστόσο κόστος δανεισμού. Παράλληλα πραγματοποιήθηκαν, μέσω δημοπρασίας επανεκδόσεις ομολόγων συνολικής ονομαστικής αξίας 1.750 εκατ. ευρώ με αποδόσεις που κυμάνθηκαν μεταξύ του 3,30% και 4,35% ανάλογα με τη λήξη.

Πίνακας 12 : Εκδόσεις ελληνικών ομολόγων Ιαν.-Οκτ. 2023

Είδος Έκδοσης	Ημερομηνία	Άντληση	Επιτόκιο
Δεκαετές	Ιανουάριος	3,5 δις. ευρώ	4,25%
Πενταετές	Μάρτιος	2,5 δις. ευρώ	3,875%
Πενταετές	Ιούλιος	3,5 δις. ευρώ	4,375%
ΣΥΝΟΛΟ		9,5 δις. ευρώ	

Πηγή : ΟΔΔΗΧ

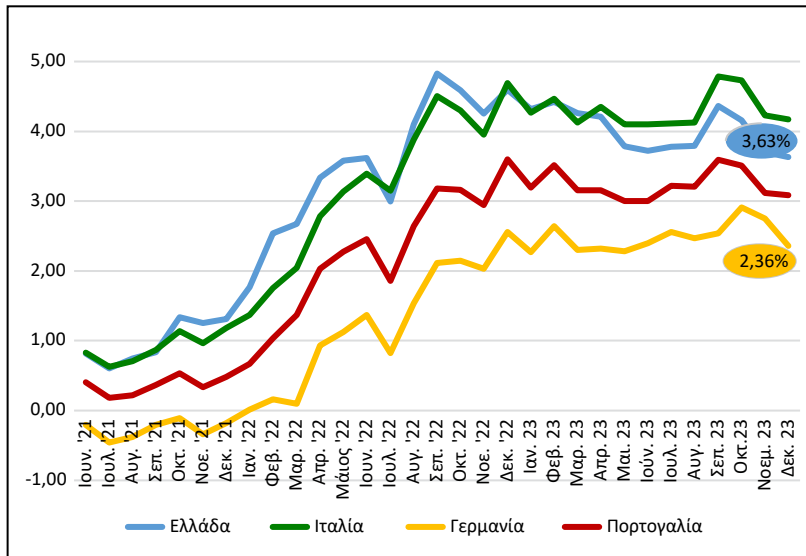
9.3 Αποδόσεις δεκαετών ομολόγων

Υψηλά διατηρούνται οι αποδόσεις των δεκαετών ομολόγων το 2023 για όλες σχεδόν τις χώρες της ευρωζώνης, απόρροια της γενικότερης τάσης που επικρατεί και της σημαντικής αύξησης από το 2022 των βασικών επιτοκίων νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ. Την 1η Δεκεμβρίου, το ελληνικό δεκαετές ομόλογο τέθηκε υπό διαπραγμάτευση στην δευτερογενή αγορά κοντά στο 3,63%, με τη μέση ετήσια τιμή του έτους να υπολογίζεται στο 4,01% (Διάγραμμα 28). Σημειώνεται ότι, οριακά υψηλότερο είναι το κόστος δανεισμού της Ελλάδας (δεκαετές ομόλογο) σε σχέση με το αντίστοιχο της Πορτογαλίας, ενώ σημαντικά χαμηλότερο είναι σε σχέση με το αντίστοιχο της Ιταλίας, το οποίο μετά το πέρας του α' τριμήνου του 2023, παραμένει το υψηλότερο μεταξύ των χωρών μελών της ευρωζώνης. Επίσης, σημειώνεται ότι η Γερμανία που παραδοσιακά είναι η χώρα που δανείζεται με ευνοϊκότερους όρους, η διαφορά απόδοσης του δεκαετούς ομολόγου της σε σχέση με το αντίστοιχο ελληνικό την 1η Δεκεμβρίου ήταν μόλις 127 μονάδες βάσης.

36. Την εν λόγω περίοδο ο βραχυχρόνιος δανεισμός μέσω repo agreements αυξήθηκε κατά 15 δις. ευρώ περίπου (από 35.356 εκατ. ευρώ σε 50.000 εκατ. ευρώ).

37. Το κόστος εξυπηρέτησης του εν λόγω δανεισμού (τόκοι), εμφανίζεται ως έσοδο των φορέων της ΓΚ με τους οποίους συναλλάσσεται ΟΔΔΗΧ για τη σύναψη συμφωνιών αξιοποίησης των ρευστών του διαθεσίμων (repo agreements).

Διάγραμμα 28: Αποδόσεις δεκαετών ομολόγων σε Ελλάδα, Ιταλία, Γερμανία και Πορτογαλία σε μηνιαία βάση (Ιαν. 2021-Δεκ. 2023)

Πηγή: Bloomberg

*οι αποδόσεις 10ετών ομολόγων κάθε 1η του μηνός

Οι συνεχείς αυξήσεις των επιτοκίων αναχρηματοδότησης από την ΕΚΤ, αλλά και οι επίμονες πληθωριστικές πιέσεις, καθιστούν την αποκλιμάκωση των αποδόσεων των ομολόγων λιγότερο πιθανή βραχυπρόθεσμα. Ο βαθμός στον οποίο αυτή η εξέλιξη θα επηρεάσει αρνητικά μεσοπρόθεσμα τη βιωσιμότητα του ελληνικού δημοσίου χρέους εκτιμάται ότι δεν θα είναι σημαντικός, καθόσον οι ετήσιες ακαθάριστες δανειακές ανάγκες παραμένουν χαμηλές, ενώ αναμένεται να διατηρηθεί ο θετικός αντίκτυπος της αρνητικής σχέσης μεταξύ επιτοκίου συνολικού δανεισμού και ονομαστικού ρυθμού ανάπτυξης (“r-g” differential) στο χρέος. Παράλληλα, σημαντική κρίνεται η προστασία ενός μεγάλου τμήματος του χρέους από τις μεταβολές των επιτοκίων εξαιτίας των πράξεων swap που πραγματοποιήθηκαν στο παρελθόν από τον ΟΔΔΗΧ προκειμένου να αντισταθμίζουν τον επιτοκιακό κίνδυνο.³⁸

9.4 Οι νέοι δημοσιονομικοί κανόνες και οι αναλύσεις βιωσιμότητας χρεών

Ενόψει της θεσμοθέτησης του νέου πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης, η ΕΕ παρείχε τον Μάρτιο του 2023 κατευθυντήριες οδηγίες στα κράτη μέλη για την κατάρτιση του ΠΣ 2024-2026, και με βάση αυτές, η χώρα μας κατέθεσε το σχετικό κείμενο το Απρίλιο του 2023.³⁹ Παράλληλα, τον Οκτώβριο κατατέθηκε στην ΕΕ το νέο Σχέδιο Προϋπολογισμού (Draft Budgetary Plan) για το 2024 το οποίο ενσωμάτωσε πλήρως τις ειδικές συστάσεις για την Ελλάδα (CSR’s) που εκδόθηκαν τον Μάιο από Συμβούλιο της ΕΕ, στα πλαίσια του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.⁴⁰ Και τα δύο κείμενα, είναι συνεπή με τη διασφάλιση της τιμής αναφοράς του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης για έλλειμμα μικρότερο του 3% του ΑΕΠ, ενώ παράλληλα αποτυπώνουν την εύλογη και συνεχή μείωση του δημοσίου χρέους (Διάγραμμα 26).

38. Για το τμήμα του δανεισμού σε κυμαινόμενο επιτόκιο, που προήλθε από τα διμερή δάνεια με χώρες της ΕΕ (GLF) κατά τη διάρκεια του 1ου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής ύψους 52,9 δισ.ευρώ, έχουν πραγματοποιηθεί συμφωνίες ανταλλαγής επιτοκίων προκειμένου να αντισταθμίζεται το αυξημένο κόστος εξυπηρέτησης του που προκαλείται από τις αυξήσεις του επιτοκίου.

39. https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-03/COM_2023_141_1_EN_ACT_part1_v4.pdf.

40. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11138-2023-INIT/en/pdf>.

Κεντρική θέση στο νέο πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης της ΕΕ, που πρόκειται να ισχύσει από το 2024, αναμένεται να έχει η αποκλιμάκωση του λόγου χρέος προς ΑΕΠ ή η διατήρησή του σε συνετά επίπεδα μεσοπρόθεσμα. Χώρες με λόγο δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ μεγαλύτερο από 60% θα υποχρεωθούν να διαμορφώσουν ένα μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα που θα περιλαμβάνει δημοσιονομικούς, μεταρρυθμιστικούς και επενδυτικούς στόχους, με στόχο τη σταδιακή και βιώσιμη μείωση του δημοσίου χρέους. Στο νέο απλουστευμένο δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ, οι αναλύσεις βιωσιμότητας χρέους θα διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο για τη διαμόρφωση της δημοσιονομικής πολιτικής των κρατών μελών.⁴¹ Η ανάλυση χρέους που θα προηγηθεί, θα αποτελεί τον άξονα για τον υπολογισμό του ετήσιου επιτρεπτού ορίου των εθνικά χρηματοδοτούμενων καθαρών πρωτογενών δαπανών, η τήρηση του οποίου θα διασφαλίζει την πτωτική πορεία του λόγου χρέος προς ΑΕΠ, ή θα το διατηρεί σε συνετά επίπεδα μεσοπρόθεσμα. Για το σκοπό αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα παρέχει καθοδήγηση για την απαιτούμενη ελάχιστη δημοσιονομική προσαρμογή, λαμβάνοντας κάθε φορά υπόψη τις ιδιαίτερες προκλήσεις χρέους που αντιμετωπίζει κάθε κράτος μέλος. Αξίζει να σημειωθεί ότι, η πρόσφατη δημοσιευμένη Έκθεση της ΕΕ κατά την αξιολόγηση της βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών κατατάσσει την Ελλάδα στην κατηγορία των χωρών χαμηλού ρίσκου σε βραχυπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο ορίζοντα, ενώ μεσοπρόθεσμα στην κατηγορία των χωρών υψηλού ρίσκου.⁴²

Από το 2024, η περαιτέρω αποκλιμάκωση του ελληνικού χρέους θα θέσει επίσημα πλέον τους όρους της δημοσιονομικής διαχείρισης. Η υλοποίηση διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και αναπτυξιακών στρατηγικών θα αποτελέσουν τους κύριους μοχλούς για την επίτευξη των δημοσιονομικών και μακροοικονομικών στόχων. Η καθιέρωση ενός μοναδικού δείκτη μέτρησης του ρυθμού μεταβολής των πρωτογενών δαπανών απαντά στην ανάγκη απλούστευσης του υφιστάμενου πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης, παρέχοντας ταυτόχρονα μεγαλύτερη αυτονομία στην διαδικασία κατάρτισης και υλοποίησης του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού τους σχεδιασμού. Ωστόσο, το νέο πλαίσιο καθιερώνει μικρότερη ευελιξία για περιπτώσεις που κράτη μέλη με υψηλό δημόσιο χρέος αποκλίνουν από τη πορεία εξέλιξης των πρωτογενών δαπανών, κατατάσσοντάς τα αυτομάτως σε διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος. Το γεγονός αυτό υπογραμμίζει τον ακόμα μεγαλύτερο ρόλο της συνετής δημοσιονομικής πολιτικής, όχι μόνο για τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών και την απομείωση του δημοσίου χρέους, αλλά και τη συμμόρφωση των κρατών μελών με τους νέους δημοσιονομικούς κανόνες.

41. https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2022-11/com_2022_583_1_en.pdf.

42. https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-04/ip199_en_1.pdf.

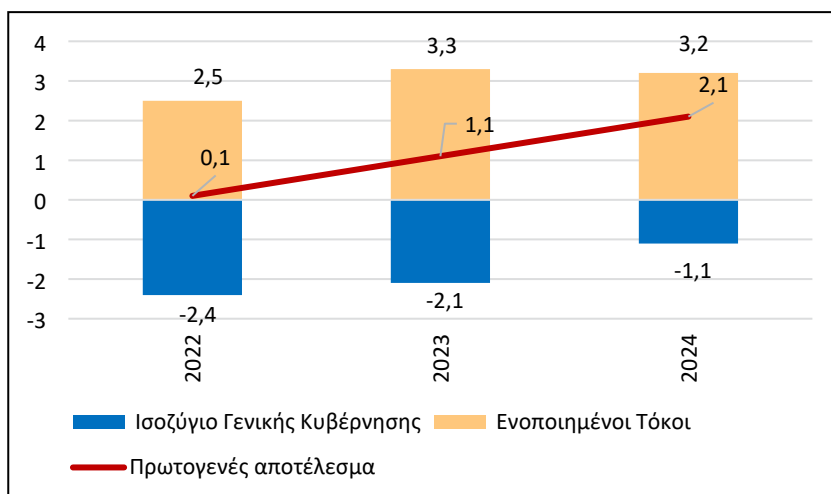
10. Δημοσιονομικές προβλέψεις και προοπτικές

- Για το 2023, το Ισοζύγιο της ΓΚ αναμένεται να διαμορφωθεί σε -2,1% και το πρωτογενές σε 1,1% του ΑΕΠ. Για το 2024, στο Ισοζύγιο της ΓΚ αναμένεται περαιτέρω μείωση του ελλείμματος, το οποίο εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στο 1,1% του ΑΕΠ και αντίστοιχη βελτίωση στο πρωτογενές πλεόνασμα, το οποίο εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στο 2,1% του ΑΕΠ.
- Το 2023, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός (fiscal stance) αναμένεται να συνεχίσει επεκτατικός, αλλά βελτιωμένος σε σύγκριση με το 2022 (-0,7% του ΑΕΠ από -1,4% του ΑΕΠ) σε ένα πλαίσιο υψηλού πληθωρισμού.
- Το 2024, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός αναμένεται συσταλτικός (1% του ΑΕΠ) και είναι συμβατός με την κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής ώστε να αποφευχθεί η τροφοδότηση πληθωριστικών πιέσεων.
- Για το 2024, η ονομαστική αύξηση των εθνικά χρηματοδοτούμενων καθαρών πρωτογενών δαπανών αναμένεται 0,4%, και είναι σε πλήρη συμμόρφωση με τη σύσταση του Συμβουλίου της ΕΕ (ανώτατο όριο 2,6% του ΑΕΠ). Επίσης, διασφαλίζεται η τήρηση της τιμής αναφοράς του 3% του ΑΕΠ για το έλλειμμα (1,1% του ΑΕΠ), καθώς και η εύλογη και συνεχής μείωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ.
- Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι, παρότι έχουν περιοριστεί λόγω της σταθερής επίδοσης της οικονομίας και το 2023, καθώς και της πτωτικής πορείας των τιμών ενέργειας, παραμένουν σημαντικοί.
- Οι δημοσιονομικοί στόχοι της χώρας για το 2024 υπόκεινται σε αβεβαιότητα και συναρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την υλοποίηση του μακροοικονομικού και δημοσιονομικού σεναρίου.
- Αναγκαία τα πρωτογενή πλεονάσματα εφεξής.

10.1 Δημοσιονομικά αποτελέσματα 2023

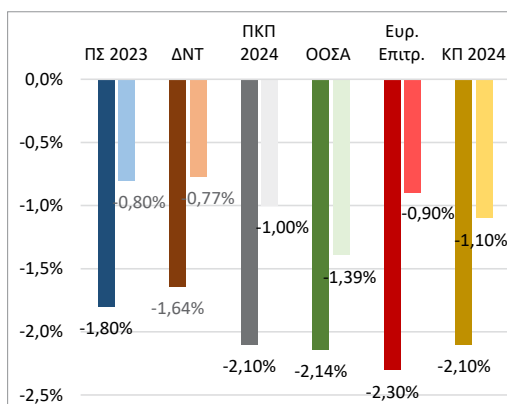
Σύμφωνα με τις δημοσιονομικές προβλέψεις του ΚΠ 2024, για το τρέχον έτος αναμένεται πρωτογενές πλεόνασμα στο ισοζύγιο της ΓΚ (1,1% του ΑΕΠ) βελτιωμένο κατά 1% σε σχέση με το 2022. Το ισοζύγιο της ΓΚ αναμένεται ελλειμματικό κατά 2,1% του ΑΕΠ βελτιωμένο οριακά (0,3%) σε σχέση με το 2022 (Διάγραμμα 29). Οι προβλέψεις αυτές ευθυγραμμίζονται με τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και άλλων διεθνών οργανισμών (Διάγραμμα 30. α και β).

Διάγραμμα 29: Πρωτογενές αποτέλεσμα ΓΚ (% ΑΕΠ)

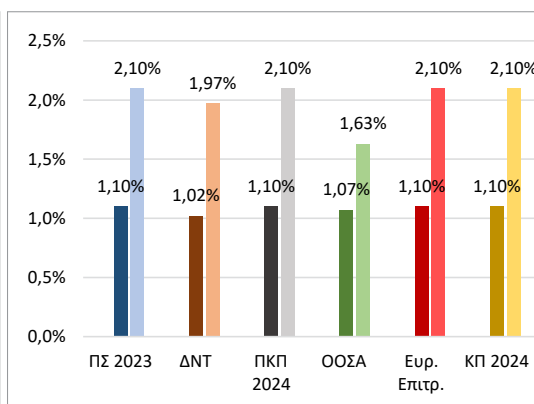

Πηγή: Σχέδιο ΚΠ 2024, ΥΠΕΘΟ, Νοέμβριος 2023.

Διάγραμμα 30. α: Ισοζύγιο ΓΚ (% ΑΕΠ)

Διάγραμμα 30. β: Πρωτογενές αποτέλεσμα ΓΚ (% ΑΕΠ)

Πηγές: 1) ΠΣ 2023, ΥΠΕΘΟ, Απρίλιος 2023, 2) IMF, World Economic Outlook Database, Οκτώβριος 2023, 3) Προσχέδιο ΚΠ 2024, ΥΠΕΘΟ, Οκτώβριος 2023, 4) OECD Economic Outlook, No 114, Νοέμβριος 2023, 5) European Commission, European Economic Forecast, Autumn 2023, Νοέμβριος 2023, 6) Σχέδιο ΚΠ 2024, ΥΠΕΘΟ, Νοέμβριος 2023.

Η βελτίωση των δημοσιονομικών αποτελεσμάτων, οφείλεται στα αναμενόμενα αυξημένα φορολογικά έσοδα (+9,2% σε σχέση με πέρυσι), ιδίως από τον φόρο προστιθέμενης αξίας και τις

εισφορές κοινωνικής ασφάλισης.⁴³ Η καλύτερη απόδοση των φορολογικών εσόδων για το 2023 ξεπέρασε τόσο τον αρχικό στόχο του ΚΠ 2023, όσο και τον προς τα πάνω αναθεωρημένο στόχο στο ΠΣ 2023. Η υπεραπόδοση αυτή προέρχεται κυρίως από τη καλύτερη της αναμενόμενης οικονομική μεγέθυνση (2,4%), την αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος και τον πληθωρισμό (4%).

Εκτός από την καλύτερη απόδοση στην πλευρά των εσόδων, η συνετή δημοσιονομική πολιτική στην πλευρά των δαπανών συμβάλλει στο θετικό για το 2023 δημοσιονομικό αποτέλεσμα, κυρίως με τη σταδιακή κατάργηση των περισσοτέρων μέτρων για την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών της ενεργειακής κρίσης. Ειδικότερα, το σύνολο των ενεργειακών παρεμβάσεων το 2023 εκτιμάται ότι θα μειωθεί σε περίπου 2,9 δισ. ευρώ (1,3% του ΑΕΠ), το οποίο αντισταθμίζεται από τα έσοδα του ΤΕΜ, με αποτέλεσμα μηδενικό καθαρό δημοσιονομικό κόστος σύμφωνα το ΚΠ 2024 και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.^{44,45} Οι κυριότερες παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης αφορούν: α) στις επιδοτήσεις της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας προς νοικοκυριά και επιχειρήσεις (1.087 εκατ. ευρώ), μειωμένες έναντι του 2022 λόγω της αποκλιμάκωσης των τιμών της ενέργειας, β) στην εφαρμογή της δράσης για οικονομική ενίσχυση προς νοικοκυριά με σκοπό την κάλυψη μέρους του αυξημένου κόστους αγορών (market pass), ιδίως ειδών διατροφής, λόγω της σημαντικής αύξησης των τιμών τους (790 εκατ. ευρώ), και γ) στην καταβολή επιδόματος θέρμανσης με διευρυμένα εισοδηματικά κριτήρια για τις οικογένειες με παιδιά (280 εκατ. ευρώ για τη χειμερινή περίοδο 2023 – 2024).

Άλλες παρεμβάσεις που έχουν στόχο την ενίσχυση του εισοδήματος και την αντιμετώπιση των κοινωνικών ανισοτήτων, ανέρχονται σε 2,1 δισ. ευρώ το 2023 (1% του ΑΕΠ). Ενδεικτικά, τα μέτρα αυτά αφορούν: α) στη μόνιμη κατάργηση της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης στους υπαλλήλους του δημοσίου, του ιδιωτικού τομέα και τους συνταξιούχους (476 εκατ. ευρώ), β) στη διατήρηση της μείωσης του συντελεστή ΦΠΑ σε συγκεκριμένα αγαθά και υπηρεσίες (495 εκατ. ευρώ) και γ) στο επίδομα κοινωνικής αλληλεγγύης (επίδομα παιδιού, ΑμεΑ, χαμηλοσυνταξιούχους, ανασφάλιστους υπερήλικες) τον Δεκέμβριο 2023 (352 εκατ. ευρώ). Τέλος, οι έκτακτες ανάγκες που προέκυψαν από τις φυσικές καταστροφές, που έπληξαν τη χώρα κατά τη διάρκεια του 2023 (0,3% του ΑΕΠ), επηρέασαν αρνητικά μόνο εν μέρει το τελικό αποτέλεσμα διατηρώντας το στόχο για πρωτογενές πλεόνασμα στο 1,1% του ΑΕΠ.

Το 2023, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός (fiscal stance) αναμένεται να συνεχίσει επεκτατικός -0,7% του ΑΕΠ, αν και σε χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με το -1,4% του ΑΕΠ για το 2022, σύμφωνα και με τις φθινοπωρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.⁴⁶ Η βελτίωση σε σχέση με το 2022 οφείλεται στη μείωση του ρυθμού μεγέθυνσης των εθνικά χρηματοδοτούμενων πρωτογενών τρεχουσών δαπανών, λόγω του μηδενικού δημοσιονομικού κόστους των μέτρων στήριξης νοικοκυριών και επιχειρήσεων το 2023 έναντι 2,3% ΑΕΠ το 2022. Η αναμενόμενη συνέχιση της επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής το 2023 οφείλεται σε αυξημένες δαπάνες που χρηματοδοτούνται από επιχορηγήσεις του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και άλλα ταμεία της ΕΕ (-0,4 ποσ. μον. του ΑΕΠ), αλλά και των εθνικά χρηματοδοτούμενων επενδύσεων (-0,4 ποσ. μον. του ΑΕΠ, βλ. Διαγράμματα 31. α και β).

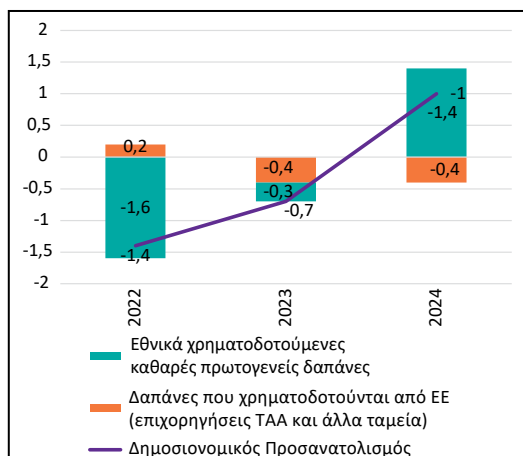
43. Βλ. Κεφάλαιο 7. Αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με Δελτία Μηνιαίων Στοιχείων ΓΚ κατά το χρονικό διάστημα Ιαν.– Οκτ. 2023 δημιουργήθηκε πρωτογενές πλεόνασμα 6,3 δισ. ευρώ (2,9% του ΑΕΠ) σε ταμειακή βάση, σε σχέση με πρωτογενές πλεόνασμα 4,3 δισ. ευρώ (2,1% του ΑΕΠ), το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2022.

44. Μέσω κυρίως της φορολόγησης των έκτακτων κερδών των παραγωγών ενέργειας και των διυλιστηρίων, και των αυξημένων εσόδων από τις δημοπρασίες δικαιωμάτων ρύπων.

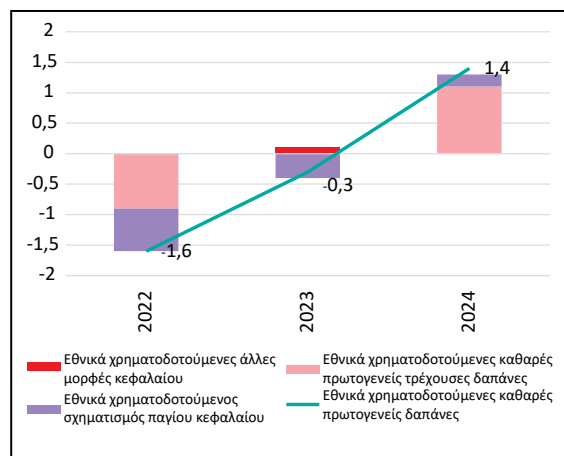
45. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, “Commission Opinion of 21.11.2023 on the Draft Budgetary Plan of Greece”, C(2023) 9507/21.11.2023.

46. Για τη μέτρηση του δημοσιονομικού προσανατολισμού χρησιμοποιείται η μεταβολή των πρωτογενών δαπανών (εκτός των μέτρων διακριτικής ευχέρειας στο σκέλος των εσόδων), συμπεριλαμβανομένων των δαπανών που χρηματοδοτούνται από επιχορηγήσεις του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και από άλλα ταμεία της ΕΕ, σε σχέση με τη μεσοπρόθεσμη δυναμική ανάπτυξη. Όλα τα έκτακτα μέτρα για την ενεργειακή κρίση συμπεριλαμβάνονται στον δημοσιονομικό προσανατολισμό. Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. SWD (2023) 951/ 21.11.2023, πλαίσιο 1, σελ. 4-5.

Διάγραμμα 31. α: Δημοσιονομικός Προσανατολισμός

Διάγραμμα 31. β: Εθνικά χρηματοδοτούμενες καθαρές πρωτογενείς δαπάνες

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, επεξεργασία ΕΔΣ

10.2 Δημοσιονομικές εξελίξεις για το 2024

Για το 2024, το πρωτογενές πλεόνασμα αναμένεται να αυξηθεί σημαντικά στο 2,1% του ΑΕΠ, όπως προβλέπονταν και στο ΠΣ 2023. Το έλλειμμα του ισοζυγίου της ΓΚ αναμένεται να μειωθεί περαιτέρω στο 1,1% του ΑΕΠ, σε ελαφρώς δυσμενέστερο επίπεδο από ότι στο ΠΣ 2023 (0,8% του ΑΕΠ) λόγω της αναθεώρησης προς τα πάνω των προβλέψεων των δαπανών για τόκους. Οι προβλέψεις αυτές δεν αποκλίνουν από τις προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και άλλων διεθνών οργανισμών.

Η περαιτέρω βελτίωση του δημοσιονομικού αποτελέσματος αποδίδεται κυρίως στην προβλεπόμενη ενίσχυση της αναπτυξιακής δυναμικής της οικονομίας (από 2,4% το 2023 σε 2,9% το 2024). Η αναμενόμενη αύξηση των φορολογικών εσόδων και των ασφαλιστικών εισφορών προέρχεται τόσο από την αύξηση του εισοδήματος, όσο και στην καλύτερη απόδοση των φοροεισπρακτικών μηχανισμών λόγω της αύξησης των ηλεκτρονικών συναλλαγών και της φορολογικής συμμόρφωσης. Προς την ίδια κατεύθυνση κινούνται και οι παρεμβάσεις που θεσμοθετούνται για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, όπως η υποχρεωτική ηλεκτρονική διαβίβαση των λογιστικών αρχείων στην ΑΑΔΕ, η ολοκλήρωση της διασύνδεσης των ταμειακών μηχανών με τα POS, ο περιορισμός της χρήσης μετρητών με καθιέρωση της αγοραπωλησίας ακινήτων αποκλειστικά με χρήση τραπεζικών μέσων και η μεταρρύθμιση της φορολογίας των ατομικών επιχειρήσεων, από την οποία αναμένεται να βεβαιωθούν πρόσθετα έσοδα της τάξης τουλάχιστον των 600 εκατ. ευρώ.

Στο πλεονασματικά πρωτογενές δημοσιονομικό αποτέλεσμα του 2024 έχουν συμπεριληφθεί μέτρα ύψους 2.545 εκατ. ευρώ (1,1% του ΑΕΠ), που στοχεύουν στην ενίσχυση του εισοδήματος και την αντιμετώπιση των κοινωνικών ανισοτήτων. Στην πρόβλεψη περιλαμβάνονται νέα μέτρα με ισχύ από το νέο έτος, με κυριότερα: α) την αναμόρφωση του μισθολογίου στο δημόσιο τομέα (931 εκατ. ευρώ), β) την αύξηση του αφορολόγητου κατά 1.000 ευρώ στους φορολογούμενους με εξαρτώμενα τέκνα (135 εκατ. ευρώ) και γ) την αύξηση του επιδόματος μητρότητας στους 9 μήνες για τους ελεύθερους επαγγελματίες και αγρότες από το 2024 (104 εκατ. ευρώ).

Θετικά στο δημοσιονομικό αποτέλεσμα του 2024 συμβάλλει ο περιορισμός των παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση των συνεπειών της ενεργειακής κρίσης μόνο σε στοχευμένα μέτρα με

δημοσιονομικό κόστος 0,1% του ΑΕΠ. Ειδικότερα, προβλέπεται να καταβληθεί επιδότηση της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, μέσω έκπτωσης στους λογαριασμούς ρεύματος, για τους τρεις πρώτους μήνες του 2024, με δημοσιονομικό κόστος 120 εκατ. ευρώ για τα νοικοκυριά που πληρούν συγκεκριμένα εισοδηματικά κριτήρια και δεν είναι δικαιούχοι του επιδόματος θέρμανσης. Επιπλέον, αναμένεται να συνεχιστεί η επιδότηση στους λογαριασμούς ρεύματος νοικοκυριών που ανήκουν στα Κοινωνικά Τιμολόγια και εντός του 2024, ενώ θα ισχύσει κοινωνικό τιμολόγιο ρεύματος για τις πολύτεκνες οικογένειες, το οποίο θα εξασφαλίζει στους δικαιούχους σημαντικές μειώσεις στην τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας.

Σχετικά με τις δημοσιονομικές παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών των φυσικών καταστροφών προϋπολογίζονται, από το 2024 και εφεξής, πόροι ύψους 600 εκατ. ευρώ στο εθνικό ΠΔΕ (αυξάνοντας το ύψος διαθέσιμων πιστώσεων κατά 300 εκατ. ευρώ), ώστε να καλύπτονται σε μόνιμη βάση οι δαπάνες κρατικής αρωγής έναντι φυσικών καταστροφών, και επιβάλλεται στα τουριστικά καταλύματα και στη βραχυχρόνια μίσθωση τέλος ανθεκτικότητας στην κλιματική κρίση, το οποίο αντικαθιστά τον υφιστάμενο φόρο διαμονής (240 εκατ. ευρώ). Επιπλέον, η μείωση της κρατικής αρωγής λόγω της υποχρεωτικής ιδιωτικής ασφάλισης έναντι φυσικών καταστροφών για μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις συμβάλλουν στο θετικό δημοσιονομικό αποτέλεσμα του 2024.

Από το 2024, ο δημοσιονομικός προσανατολισμός αναμένεται συσταλτικός (1% του ΑΕΠ) και είναι συμβατός τόσο με την κατεύθυνση της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ ώστε να αποφευχθεί η τροφοδότηση πληθωριστικών πιέσεων, όσο και τις οδηγίες της ΕΕ. Ειδικότερα, η αναμενόμενη αυτή κατεύθυνση για το 2024 είναι εναρμονισμένη με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον συντονισμό των εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών με την απόσυρση των έκτακτων μέτρων στήριξης και τη σταδιακή μείωση των ελλειμμάτων, διαφυλάσσοντας παράλληλα τη δυναμική ανάπτυξης της οικονομίας και την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση μέσω των δημόσιων επενδύσεων που χρηματοδοτούνται από τον Μηχανισμό Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Πιο συγκεκριμένα, για τον δημοσιονομικό προσανατολισμό του 2024 προβλέπεται ότι οι εθνικά χρηματοδοτούμενες πρωτογενείς τρέχουσες δαπάνες εκτιμάται να έχουν συσταλτική συμβολή (1,1 ποσ. μον. του ΑΕΠ), όπως και οι εθνικά χρηματοδοτούμενες επενδύσεις (0,2 ποσ. μον. του ΑΕΠ), με αποτέλεσμα οι εθνικά χρηματοδοτούμενες καθαρές πρωτογενείς δαπάνες να έχουν συνολικά συσταλτική συμβολή 1,4 ποσ. μον. του ΑΕΠ. Οι δαπάνες που χρηματοδοτούνται από επιχορηγήσεις του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και άλλα ταμεία της ΕΕ αναμένονται να παραμείνουν επεκτατικές στο ύψος του 2023 (-0,4 ποσ. μον. του ΑΕΠ).

Το έτος 2024 χαρακτηρίζεται από την απενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής του ΣΣΑ σύμφωνα με τις από 8.3.2023 κατευθυντήριες οδηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη δημοσιονομική πολιτική των κρατών μελών της ΕΕ.⁴⁷ Οι δημοσιονομικές συστάσεις του Συμβουλίου, με βάση την αξιολόγηση της Επιτροπής (Country Specific Recommendations, CSRs), καθιερώνουν μια ποσοτική αναφορά για τη δημοσιονομική πολιτική το 2024 για χώρες με υψηλά επίπεδα χρέους, όπως η Ελλάδα. Συγκεκριμένα, συνιστάται στην Ελλάδα η ονομαστική αύξηση των εθνικά χρηματοδοτούμενων καθαρών πρωτογενών δαπανών (Net Nationally Financed Primary Expenditures) να μην ξεπερνά το 2,6% το επόμενο έτος. Για την ΓΚ, ο ΚΠ 2024 προβλέπει ονομαστική αύξηση των εθνικά χρηματοδοτούμενων καθαρών πρωτογενών δαπανών για το 2024 0,4% και είναι σε πλήρη συμμόρφωση με τη σύσταση του Συμβουλίου.⁴⁸ Επίσης, διασφαλίζεται η τήρηση της τιμής αναφοράς του 3% του ΑΕΠ για το έλλειμμα, το οποίο αναμένεται να διαμορφωθεί για το 2024 σε 1,1% του ΑΕΠ, καθώς και η εύλογη και συνεχής μείωση του λόγου χρέους προς ΑΕΠ (8 ποσ. μον. του ΑΕΠ σε σχέση με το 2023). Επιπλέον, σύμφωνα με τις πρόσφατες ανακοινώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Νοέμβριος 2023) το

47. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2023), "Fiscal policy guidance for 2024", COM (2023) 141 final 8.3.2023.

48. Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με το εθνικό πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων 2023 της Ελλάδας και τη διατύπωση γνώμης του Συμβουλίου σχετικά με το ΠΣ 2023 της Ελλάδας, OJ C 312, 1.9.2023, σελ. 67-76.

Σχέδιο Προϋπολογισμού (Draft Budgetary Plan) της Ελλάδας και άλλων επτά χωρών (Κύπρου, Εσθονίας, Ισπανίας, Ιρλανδίας, Σλοβενίας και Λιθουανίας) είναι συνεπές με τις συστάσεις του Συμβουλίου.^{49,50}

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι, παρότι έχουν περιοριστεί λόγω της σταθερής επίδοσης της οικονομίας και το 2023, καθώς και της πτωτικής πορείας των τιμών ενέργειας, παραμένουν σημαντικοί. Οι δημοσιονομικοί στόχοι της χώρας για το 2024 υπόκεινται σε αβεβαιότητα και συναρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την υλοποίηση του μακροοικονομικού σεναρίου και την προσήλωση στο δημοσιονομικό σενάριο που έχει εξαγγελθεί. Αυτό έχει ιδιαίτερη βαρύτητα αν ληφθούν υπόψη, οι συνεχιζόμενες αυξήσεις στις τιμές, κυρίως των τροφίμων, που εξακολουθούν να πιέζουν τις δημόσιες δαπάνες εκτός του αναμενόμενου επιπέδου, ιδιαίτερα στους μισθούς του δημοσίου και τις κοινωνικές παροχές. Πρόσθετοι μακροχρόνιοι δημοσιονομικοί κίνδυνοι απορρέουν από το δημοσιονομικό κόστος της επιβάρυνσης των κλιματικών συνθηκών, την επιβάρυνση του δημογραφικού προβλήματος στη χώρα, καθώς και εκκρεμείς νομικές υποθέσεις κυρίως, τις δικαστικές υποθέσεις κατά της Εταιρείας Ακίνητων Δημοσίου.

Θετική είναι η επίδραση της ψηφιοποίησης του φορολογικού συστήματος στην πλευρά των εσόδων. Εάν μάλιστα η βελτίωση στη φορολογική συμμόρφωση συνεχιστεί οι εισπράξεις εσόδων μπορεί να υπερβούν τους στόχους που έχουν τεθεί με ευεργετικά αποτελέσματα για τα δημοσιονομικά μεγέθη. Παράλληλα, πολύ θετική αναμένεται η στήριξη της αναπτυξιακής δυναμικής της οικονομίας από τα κονδύλια των ευρωπαϊκών προγραμμάτων, αλλά και η ενθάρρυνση υποστηρικτικών εθνικών δημοσιονομικών πολιτικών εκ μέρους της ΕΕ. Προς την κατεύθυνση αυτή θεωρείται και η νομοθετική πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη βελτίωση του πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης στην ΕΕ, η οποία αναγνωρίζει τις ανάγκες διασφάλισης δημοσιονομικής βιωσιμότητας με ταυτόχρονη ενθάρρυνση της οικονομικής μεγέθυνσης.

Ο στόχος για πρωτογενή πλεονάσματα είναι σημαντικό να διατηρηθεί μετά και την επιτυχή διαμόρφωσή του το 2023, παρά τους όποιους δημοσιονομικούς κινδύνους, δεδομένου το 2024 χαρακτηρίζεται από την έναρξη εφαρμογής του νέου πλαισίου οικονομικής διακυβέρνησης.

49. European Commission, "Opinion of 21.11.2023 on the Draft Budgetary Plan of Greece", C(2023) 9507/27.11.2023 και European Commission, "Communication from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Central Bank on the 2024 Draft Budgetary Plans: Overall Assessment" COM(2023) 900 final/ 21.11.2023

50. Η Επιτροπή καλεί χώρες όπως το Βέλγιο, τη Φινλανδία, τη Γαλλία και την Κροατία να λάβουν τα αναγκαία μέτρα στο πλαίσιο της εθνικής διαδικασίας του προϋπολογισμού για να διασφαλίσουν ότι η δημοσιονομική πολιτική τους το 2024 θα είναι σύμφωνη με τις συστάσεις. Επιπλέον, τα δημοσιονομικά προγράμματα της Αυστρίας, της Γερμανίας, της Ιταλίας, του Λουξεμβούργου, της Λετονίας, της Μάλτας, των Κάτω Χωρών, της Πορτογαλίας και της Σλοβακίας δε φαίνεται να ακολουθούν πλήρως τις κατευθυντήριες γραμμές του Συμβουλίου. Σε αυτό το πλαίσιο, η Γερμανία, η Μάλτα και η Πορτογαλία καλούνται να καταργήσουν τα μέτρα στήριξης της ενέργειας το συντομότερο δυνατόν.

